

Ewaluacja bieżąca

Rządowego Programu Fundusz Młodzieżowy na lata 2022–2033, priorytet 1

Raport końcowy

Zamawiający:

Narodowy Instytut Wolności

ul. Jana Pawła II 12
00-124 Warszawa
www.niw.gvo.pl

Narodowy Instytut Wolności
Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego

Wykonawca:

EU-Consult sp. z o.o.

ul. Toruńska 18C, lokal D
80-747 Gdańsk
www.eu-consult.pl

Spis treści

1	Wykaz skrótów wykorzystanych w raporcie	5
2	Syntetyczny opis koncepcji badania oraz metodyki badania	6
2.1	Cel i zakres badania	6
2.1.1	Cel główny ewaluacji FM Priorytet 1	6
2.1.2	Zakres badania.....	6
2.1.3	Zastosowane kryteria ewaluacyjne	7
2.2	Zarys metod badawczych	8
2.2.1	Analiza dokumentów źródłowych (desk research).....	8
2.2.2	Indywidualne wywiady pogłębione (IDI) / telefoniczne wywiady pogłębione (TDI)	8
2.2.3	Wywiady ustrukturyzowane (CAWI/CATI)	9
2.2.4	Studium przypadku (case study)	9
2.2.5	Panel ekspercki	10
3	Opis wyników przeprowadzonych badań	11
3.1	Poziom osiągnięcia wskaźników Priorytetu 1 FM.....	11
3.1.1	Osiągnięte wartości wskaźników produktu i rezultatu	11
3.1.2	Struktura projektów wg typów działań i grup odbiorców	24
3.1.3	Porównanie różnic między typami projektów / typami beneficjentów	30
3.2	Czynniki wpływające na osiągnięte rezultaty	32
3.2.1	Czynniki wewnętrzne.....	32
3.2.2	Czynniki zewnętrzne	35
3.2.3	Rekomendacje dotyczące wzmocnienia czynników pozytywnych i minimalizacji barier	39
3.3	Analiza zmian i rezultatów rozwojowych u rad i samorządów.....	41
3.3.1	Charakter celów projektów i ich zgodność z logiką Programu	41
3.3.2	Klasyfikacja typów działań i kierunków rozwoju rad/samorządów	44
3.3.3	Skuteczność wdrażania działań i osiąganych rezultatów.....	48
3.3.4	Wpływ działań na rozwój organizacyjny rad i samorządów	52
3.3.5	Efekty bezpośrednie i nieoczekiwane.....	55

3.3.6	Trwałość rezultatów po zakończeniu finansowania	57
3.4	Powstawanie i trwałość sieci współpracy i partnerstw	59
3.4.1	Zakres i typy współpracy między radami i samorządami	59
3.4.2	Skala i zakres współpracy z JST oraz organizacjami społecznymi	61
3.4.3	Zaangażowanie środowiska lokalnego i liczebność partnerstw	64
3.4.4	Trwałość powstałych partnerstw i ich perspektywy rozwojowe	67
3.5	Skuteczność projektów w osiągnięciu celów Priorytetu 1	68
3.5.1	Efekty działań realizowanych w ramach mikrograntów	68
3.5.2	Trwałość i kontynuacja działań po zakończeniu projektu.....	69
3.6	Funkcjonowanie systemu instytucjonalnego i zarządzania Programem	72
3.6.1	Ocena regulaminów, kryteriów i procesu aplikowania	72
3.6.2	Sprawność operatorów i NIW-CRSO: ocena, podpisywanie umów, rozliczenia	75
3.6.3	Identyfikacja krytycznych etapów i barier w realizacji projektów.....	77
3.6.4	Propozycja usprawnień systemowych (regranting, komunikacja, wsparcie) ...	80
3.7	Dodatkowe ustalenia i przekrojowe wnioski	81
3.7.1	Efektywność w osiągnięciu celów Priorytetu 1 FM.....	81
3.7.2	Czynniki wpływające na trwałość rezultatów.....	83
3.7.3	Trafność priorytetów Programu i adekwatność efektów	86
3.7.4	Dobre praktyki - katalog rozwiązań skutecznych.....	89
3.7.5	Skuteczność działań zaradczych podejmowanych przez operatorów i rady	96
3.7.6	Podsumowanie - ocena ogólna realizacji Priorytetu 1 na etapie mid-term.....	97
4	Spis tabel i rysunków	105
5	Bibliografia.....	106

1 Wykaz skrótów wykorzystanych w raporcie

1. **CAWI** - Computer Assisted Web Interviewing - ankieta internetowa wspomagana komputerowo (wywiady realizowane przez Internet).
2. **CATI** - Computer Assisted Telephone Interviewing - telefoniczny wywiad wspomagany komputerowo.
3. **FM** - Fundusz Młodzieżowy (Rządowy Program Fundusz Młodzieżowy).
4. **IDI** - indywidualny wywiad pogłębiony.
5. **JST** - jednostka samorządu terytorialnego.
6. **NGO** - organizacja pozarządowa (non-governmental organisation).
7. **NIW-CRSO** - Narodowy Instytut Wolności - Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego.
8. **NIK** - Najwyższa Izba Kontroli.
9. **OPZ** - opis przedmiotu zamówienia.
10. **SU** - samorząd uczniowski.
11. **TBE** - Theory-Based Evaluation - koncepcja ewaluacji opartej na teorii.
12. **TDI** - telefoniczny wywiad pogłębiony.

2 Syntetyczny opis koncepcji badania oraz metodyki badania

2.1 Cel i zakres badania

2.1.1 Cel główny ewaluacji FM Priorytet 1

Celem badania było ustalenie, czy i w jakim stopniu w ramach Priorytetu 1. Rządowego Programu Fundusz Młodzieżowy nastąpiło zwiększenie zaangażowania młodzieży w życie publiczne, w tym czy Program umożliwia rozwój rad młodzieżowych oraz samorządów uczniowskich i studenckich na terytorium całej Polski.

Badanie umożliwiło ocenę efektywności realizowanego mechanizmu regrantingu, zwłaszcza w kontekście działań operatorów regionalnych, którzy są w pełni odpowiedzialni za gospodarowanie środkami finansowymi przeznaczonymi na realizację przedsięwzięć projektowanych przez rady młodzieżowe, samorzady uczniowskie i studenckie wsparte w ramach ewaluowanego Priorytetu 1.

2.1.2 Zakres badania

Badanie swoim zakresem objęło okres realizacji programu od 18.08.2022 r. do 31.01.2025 r. Badanie obejmuje swym zakresem obszar całej Polski, obejmując następujące grupy podmiotów:

- NIW-CRSO - Instytucja Zarządzająca;
- Komitet Sterująco-Monitorujący;
- Eksperti zewnętrzni;
- beneficjenci ostateczni, którzy otrzymali wsparcie ze środków FM w ramach regrantingu FM Priorytet 1;
- beneficjenci konkursów NIW-CRSO w ramach FM Priorytet 1. (operatorzy wojewódzcy i regionalni FM).

Wykonawca wykorzystał koncepcję ewaluacji opartej na teorii (Theory-based evaluation - TBE) zwaną realistyczną ewaluacją (*realistic evaluation*), zaproponowaną przez Pawsona i Tilleya¹. Podejście to zakłada, że rezultat stanowi wypadkową kontekstu i mechanizmu. Zgodnie z tą teorią dana interwencja ma potencjał generowania określonych rezultatów, ale kwestia zainicjowania mechanizmów zmiany jest uzależniona od podlegających programowi interesariuszy. Efekty (zamierzone i niezamierzone) generowane są na skutek działalności ludzi prowadzonej w określonym kontekście i zgodnie z pewnym mechanizmem. W związku z tym, że interwencja przynosi zróżnicowane wyniki w zależności od interesariuszy i kontekstu, dla procesu decyzyjnego istotne jest ustanowienie w trakcie ewaluacji, co jest

¹ R. Pawson, N. Tilley, *Realistic Evaluation*, Sage, Londyn 1997

skuteczne dla poszczególnych interesariuszy i w jakim kontekście. Umożliwia to skuteczną realizację przyszłych działań.

Realistyczna ewaluacja zakłada uwzględnienie dwóch komponentów:

- Komponent konceptualny, służący odtworzeniu logiki interwencji;
- Komponent empiryczny, służący testowaniu przyjętej teorii programu.

Zaproponowana koncepcja zagwarantowała dogłębne zapoznanie się przez Wykonawcę z założeniami Priorytetu 1 FM i pozyskanie danych niezbędnych do przeprowadzenia ewaluacji. Odtworzenie logiki interwencji umożliwi Wykonawcy opracowanie narzędzi badawczych, zawierających trafne pytania, jak również będzie stanowiło punkt wyjścia do przeprowadzenia wyczerpującej analizy.

Zaproponowana forma ewaluacji opierała się na następujących źródłach:

- Rzetelne dane zastane;
- Dane ilościowe
- Dane jakościowe;
- Wiedza ekspercka.

2.1.3 Zastosowane kryteria ewaluacyjne

Przy realizacji celów badania oraz jego zakresu tematycznego Wykonawca posłużył się następującymi kryteriami ewaluacyjnymi:

- Skuteczność - kryterium to pozwoli ocenić dotychczasowe efekty w kontekście realizacji zakładanych celów oraz wpływ czynników zewnętrznych na uzyskane efekty.
- Efektywność - kryterium to pozwoli ocenić relację między alokowanymi na Program zasobami, nakładami, kosztami a osiągniętymi efektami.
- Użyteczność - kryterium to pozwoli ocenić w jakim stopniu zidentyfikowane na etapie projektowania priorytety oraz uzyskane dotychczas efekty są trafne w kontekście obecnych wyzwań społecznych i ekonomicznych.
- Trafność - kryterium to pozwoli ocenić czy cele realizowanych w ramach Programu projektów/ofert rozwiązują zidentyfikowane w diagnozie problemy oraz czy przyjęte na etapie programowania wartości docelowe wskaźników zostały celnie i rzetelnie dobrane.
- Trwałość - kryterium to pozwoli ocenić czy pozytywne rezultaty wsparcia udzielonego organizacjom w programie utrzymują się w długiej perspektywie czasu.

2.2 Zarys metod badawczych

2.2.1 Analiza dokumentów źródłowych (desk research)

Opis techniki: Desk research to metoda badań społecznych, która zakłada szczegółową analizę istniejących już i dostępnych danych. W jej wyniku następują: scalanie, przetworzenie i analiza danych rozproszonych dotychczas wśród rozmaitych źródeł.

Analiza podstawowych dokumentów źródłowych była punktem wyjścia do dalszych badań i polegała na zebraniu i wstępnej analizie dostępnych danych wtórnych oraz następujących dokumentów:

- Ustawa o działalności pożytku publicznego i wolontariacie;
- Ustawa o NIW-CRSO;
- Uchwały Rady Ministrów nr 138/2018;
- Rządowy Program Fundusz Młodzieżowy na lata 2022- 2033;
- Podręcznik oferenta FM;
- Ogłoszenie i regulaminy konkursów FM;
- Wybrane wnioski o dotacje (złożone przez Operatorów FM priorytet 1.);
- Wybrane wnioski o mikrodotacje (złożone przez beneficjentów końcowych FM priorytet 1.);
- Wybrane sprawozdania częściowe i końcowe z realizowanych projektów FM;
- Raporty ewaluacyjne FM;
- Sprawozdania zbiorcze z realizacji FM;
- Wystąpienia pokontrolne NIK;
- Ogólnodostępne informacje o naborach ogłaszanych przez regionalnych/wojewódzkich operatorów FM Priorytet 1.

2.2.2 Indywidualne wywiady pogłębione (IDI) / telefoniczne wywiady pogłębione (TDI)

Opis techniki: IDI polega na przeprowadzeniu z daną osobą ustrukturyzowanej podczas spotkania twarzą w twarz, natomiast TDI to ustrukturyzowana rozmowa telefoniczna. Rozmowa ta prowadzona jest w sposób planowy i metodyczny według określonego schematu, zwanego scenariuszem wywiadu, a jej celem jest uzyskanie konkretnych informacji.

W ramach badania wywiady zostały przeprowadzone z:

1. Dyrektorem/ Zastępcą Dyrektora NIW-CRSO (minimum 1 wywiad);
2. Kierownikiem /Zastępcą Kierownika Biura Programów Tematycznych (minimum 1 wywiad);

3. Przedstawicielami Biura Programów Tematycznych odpowiedzialnymi za nadzór i opiekę nad Beneficjentami Programu (minimum 1 wywiad);
4. Ekspertami oceniającymi wnioski złożone w konkursach programu FM Priorytet 1, zarządzanych przez NIW-CRSO (minimum 4 wywiady)
5. Przedstawicielami beneficjentów FM Priorytet 1. - regionalnych/wojewódzkich operatorów Programu (minimum 16 wywiadów).
6. Członkiem Komitetu Sterująco-Monitorującego (minimum 1 wywiad).

2.2.3 Wywiady ustrukturyzowane (CAWI/CATI)

Opis techniki: W przypadku techniki CAWI/CATI (Mixed Mode Survey Design) do potencjalnych respondentów wysyłane są e-maile, zawierające: informację o badaniu, list polecający oraz link do ankiety. Osoby, które nie zareagują na e-maila, otrzymują e-maile przypominające o badaniu, następnie zaś miejsce ma kontakt telefoniczny, służący realizacji badania CATI.

Badanie objęło ostatecznych beneficjentów FM priorytet 1. tzn. podmioty, którym wojewódzcy/regionalni operatorzy Programu przyznali środki na realizację działań - grupy respondentów:

- Przedstawiciele samorządów uczniowskich i studenckich, które uzyskały wsparcie w ramach regrantingu z FM;
- Przedstawiciele rad młodzieżowych przy JST, które uzyskały wsparcie w ramach regrantingu z FM;

Zaproszenie do udziału w badaniu CAWI zostało skierowane do wszystkich potencjalnych respondentów (zgodnie z OPZ jest ich 998), a następnie Wykonawca zaprosił do badania CATI wszystkich potencjalnych respondentów, którzy nie wzięli udziału w badaniu CAWI.

Wykonawca przyjął jako minimum zrealizowanie takiej wielkości próby, dla której maksymalny błąd oszacowania dla warstwy nie przekroczy 5% dla poziomu ufności 95% i frakcji 0,5.

2.2.4 Studium przypadku (case study)

Opis techniki: Studium przypadku (case study) to wszechstronny opis badanego zjawiska. Metoda ta ma charakter empiryczny, ponieważ analizuje i ocenia zjawiska zachodzące w rzeczywistości. Studium przypadku jest stosowane zwłaszcza dla tematów badawczych o charakterystyce opisowej - daje wówczas odpowiedzi na pytania *co, kiedy, gdzie i w jaki sposób się wydarzyło*. Metoda studium przypadku umożliwia dokonanie pogłębionej analizy badanego zagadnienia i zaprezentowanie jego specyfiki na podstawie zgromadzonych informacji.

Studia przypadku opracowane zostaną w oparciu o:

- Wyniki analizy desk research;
- Wyniki badania IDI/TDI z Beneficjentami ostatecznymi (na potrzeby każdego case study dotyczącego projektu Wykonawca przeprowadzi 1 IDI/TDI z Beneficjentem ostatecznym).

W ramach case study Wykonawca omówił

- Założenia wybranych projektów;
- Przebieg wybranych projektów (w tym problemy napotkane na etapie realizacji oraz działania wdrożone w celu przeciwdziałania tym problemom);
- Rezultaty osiągnięte dzięki wdrożeniu wybranych projektów;
- Trwałość osiągniętych rezultatów (w tym szacowaną dla przyszłych lat trwałość).

Aby uzyskać informacje niezbędne do sporządzenia case study, Wykonawca w scenariuszu badania IDI/TDI z Beneficjentami ostatecznymi uwzględnił pytania odnoszące się do wskazanych powyżej zagadnień (np. na jakie problemy napotkano w trakcie realizacji projektu, jak im przeciwdziałano, czy działania zaradcze okazały się skuteczne).

Populacja badana: Studia przypadku opracowane zostaną dla projektów realizowanych w ramach Priorytetu 1 FM.

Liczba studiów przypadku: 10.

Dobór próby: Celowy - studium przypadku zostało przeprowadzone dla projektów wyróżniających się pozytywnie na tle pozostałych (np. ze względu na skuteczność bądź innowacyjność).

2.2.5 Panel ekspercki

Opis techniki: W ramach panelu eksperckiego eksperci z danej dziedziny spotykają się w celu dyskusji nad określoną problematyką. Przed realizacją panelu eksperckiego Wykonawca przekaze respondentom rezultaty pozostałych badań i analiz, aby mogli oni odnieść się do nich w trakcie badania.

Panel ekspercki dotyczy kolejnego etapu ewaluacji, dlatego w niniejszym raporcie nie został uwzględniony

3 Opis wyników przeprowadzonych badań

3.1 Poziom osiągnięcia wskaźników Priorytetu 1 FM

3.1.1 Osiągnięte wartości wskaźników produktu i rezultatu

Program FM definiuje zestaw kluczowych wskaźników produktu i rezultatu dla Priorytetu 1, obejmujących m.in.:

- liczbę rad młodzieżowych i samorządów uczniowskich/studenckich objętych wsparciem;
- liczbę inicjatyw młodzieżowych zrealizowanych w ramach mikrograntów;
- liczbę uczestników działań;
- liczbę wolontariuszy i liczbę godzin wolontariatu;
- liczbę podmiotów włączonych w działania (szkoły, NGO, instytucje);
- wskaźniki dotyczące rozwoju kompetencji: partycypacyjnych, projektowych, obywatelskich;
- trwałość działań po zakończeniu finansowania.

W sprawozdaniach operatorów i materiałach publicznych można zrekonstruować następujące wnioski:

- Struktura wsparcia jest zgodna z logiką Programu: wsparcie trafia do uprawnionych podmiotów, a typy realizowanych działań odpowiadają katalogowi FM (warsztaty, inicjatywy lokalne, projekty integracyjne, działania partycypacyjne).
- Wnioskodawcy opisują rezultaty zgodnie z wymaganym katalogiem, ale w wielu przypadkach rezultaty mają charakter jakościowy, co utrudnia jednolite raportowanie.
- Operatorzy stosują jednolite wzory sprawozdań, zbliżone do wzorów centralnych, co wspiera agregację danych.
- System raportowania przewiduje wskaźniki minimalne, ale sposób ich interpretacji bywa zróżnicowany między operatorami.

Na podstawie danych zastanych można stwierdzić, że **system wskaźników jest kompletny i zgodny z logiką interwencji FM**, ale wymaga doprecyzowania definicji rezultatów jakościowych. Rekomenduje się wzmocnienie standardów raportowania niefinansowego, w szczególności opisu kompetencji i rezultatów miękkich.

Mechanizm regrantingu (przekazywanie środków operatorom regionalnym) należy uznać za zasadny. Potwierdzają to założenia Programu Fundusz Młodzieżowy oraz regulaminy konkursów Priorytetu 1. Analiza wybranych wniosków o dotacje (np. wniosek 49567-3 Stowarzyszenia „Projekt Poznań”) oraz odpowiadających im sprawozdań (np. do wniosku 49678-2 Fundacji Sapere Aude) wskazuje na efektywne rozdysponowanie środków i realizację

zaplanowanej liczby mikrodotacji w poszczególnych województwach, przy wysokim poziomie kontraktacji budżetu i ograniczonej skali zwrotów niewykorzystanych środków. Sprawozdania zbiorcze NIW-CRSO dotyczące realizacji Programu wskazują, że na poziomie krajowym budżet FM jest wykorzystywany w przeważającej części, przy jednostkowych przypadkach korekt i zwrotów. Wystąpienia pokontrolne NIK odnoszące się do mechanizmów regrantingu generalnie pozytywnie oceniają przyjęte rozwiązania, sygnalizując jednocześnie problemy organizacyjne (m.in. opóźnienia w sprawozdawczości części operatorów), które wymagają doprecyzowania procedur i wzmocnienia nadzoru instytucjonalnego.

Tabela 1 przedstawia stopień realizacji wskaźników celu szczegółowego 1 Programu, ukierunkowanego na zwiększenie zaangażowania młodzieży w życie publiczne. Widoczny jest wyraźny postęp względem wartości bazowych, które w większości przypadków wynosiły zero, co potwierdza uruchomienie mechanizmu wsparcia oraz jego faktyczne funkcjonowanie. Jednocześnie poziom realizacji wskaźników ilościowych pozostaje na umiarkowanym poziomie względem wartości docelowych (najczęściej na poziomie ok. 20–30%), co należy interpretować z uwzględnieniem etapu wdrażania Programu oraz możliwych ograniczeń sprawozdawczości na obecnym etapie. Wskaźniki takie jak liczba wspartych rad (209 wobec 600), liczba inicjatyw rad (261 wobec 1000) czy liczba członków objętych wsparciem szkoleniowym (2081 wobec 8000) wskazują na systematyczny, lecz wciąż rozwijający się zasięg oddziaływania Programu.

Na tym tle wyróżnia się wskaźnik jakościowy dotyczący deklarowanej poprawy funkcjonowania rad młodzieżowych, który osiąga poziom ok. 80% przy wartości docelowej 33%. Może to świadczyć o istotnym pozytywnym wpływie wsparcia na podmioty objęte Programem, choć wynik ten – ze względu na deklaracyjny charakter – powinien być interpretowany ostrożnie. Niemniej stanowi on ważną przesłankę potwierdzającą trafność interwencji w wymiarze jakościowym.

Zestawienie wskaźników wskazuje zatem na zróżnicowany charakter osiągniętych efektów – relatywnie silniejsze rezultaty jakościowe przy jednocześnie stopniowo narastającej skali efektów ilościowych. Taka struktura wyników jest typowa dla środkowej fazy wdrażania programów o charakterze systemowym. W kolejnych okresach sprawozdawczych można oczekiwać dalszego wzrostu wartości wskaźników, zarówno w wyniku postępu realizacji projektów, jak i bardziej kompletnego raportowania osiągniętych rezultatów. dalszego wzrostu wartości wskaźników wraz z postępującą realizacją projektów oraz pełniejszym raportowaniem rezultatów.

Na podstawie pogłębionej analizy sprawozdań oraz ponownej weryfikacji danych deklaracyjnych należy stwierdzić, że dotychczas raportowane wartości wskaźnika dotyczącego liczby funkcjonujących rad młodzieżowych są istotnie zawyżone i nie odzwierciedlają rzeczywistego efektu interwencji Programu. Wartość agregowana (486)

wynika w dużej mierze z niejednolitego sposobu raportowania przez operatorów, którzy w części przypadków ujmowali ogólną liczbę rad działających w województwie, a nie liczbę rad faktycznie utworzonych w wyniku realizacji projektów. W konsekwencji wskaźnik ten w obecnym kształcie nie mierzy efektu netto Programu, lecz miesza dane dotyczące wsparcia istniejących struktur z efektami kreatywnymi.

Analiza jakościowa części opisowych sprawozdań z lat 2023–2024, w których operatorzy zobowiązani byli do szczegółowego przedstawienia rezultatów swoich działań, pozwala na wyodrębnienie rzeczywistej liczby nowo powołanych rad młodzieżowych i sejmików. Z przeprowadzonego przeglądu wynika, że liczba ta wynosi łącznie 35 podmiotów. Nowe rady powstały jedynie w wybranych województwach (m.in. świętokrzyskim, kujawsko-pomorskim, mazowieckim, łódzkim, lubelskim i opolskim), przy czym ich liczba w poszczególnych regionach była ograniczona (od 1 do 6). Jednocześnie część przypadków wskazywanych przez operatorów jako sukcesy wymaga dodatkowej ostrożności interpretacyjnej – w niektórych sytuacjach powstanie rad następowało niezależnie od działań projektowych lub mimo braku skutecznego wsparcia operatora.

Równoległa analiza materiału badawczego wskazuje, że dominującym efektem interwencji nie było tworzenie nowych rad, lecz działania przygotowawcze i animacyjne, które nie zakończyły się formalnym powołaniem organów w okresie sprawozdawczym. W wielu województwach operatorzy raportowali prowadzenie procesów inicjacyjnych (np. składanie petycji do jednostek samorządu terytorialnego, przygotowanie projektów uchwał, szkolenia grup inicjatywnych), jednak ich finalizacja wykraczała poza ramy czasowe projektów. Skala tych działań jest znacząca – obejmuje kilkadziesiąt gmin i powiatów – jednak ich efekty mają charakter odroczone i nie znajdują odzwierciedlenia w bieżących wskaźnikach.

Istotnym czynnikiem ograniczającym skuteczność Programu w zakresie tworzenia nowych rad są bariery instytucjonalne po stronie jednostek samorządu terytorialnego. Sprawozdania dokumentują przypadki, w których mimo przyznania środków i podjęcia działań przez młodzież, proces powołania rad został zablokowany lub przerwany na poziomie decyzyjnym (np. brak zgody radnych, wycofanie się przedstawicieli administracji, przeciągające się procedury prawne). Wskazuje to, że proces tworzenia rad ma charakter nie tylko organizacyjny, ale również polityczno-instytucjonalny, co znacząco wydłuża jego przebieg i ogranicza możliwość osiągnięcia wskaźników w krótkim okresie.

W świetle powyższego należy jednoznacznie stwierdzić, że rzeczywista skala tworzenia nowych rad młodzieżowych w ramach Programu jest bardzo niska i istotnie odbiega od wartości raportowanych na poziomie zagregowanym. Faktyczny efekt kreatywny (35 nowych rad) pozostaje nieproporcjonalny zarówno do deklarowanych wartości wskaźników, jak i do zakładanych celów Programu. Jednocześnie widoczna jest znacząca aktywność w zakresie

przygotowywania warunków instytucjonalnych do powoływania rad, której efekty mogą ujawnić się dopiero w kolejnych latach (np. w 2025 r. i później).

Tabela 1 Tabela wskaźników celu szczegółowego 1 Programu FM w projektach dofinansowanych w ramach priorytetu 1

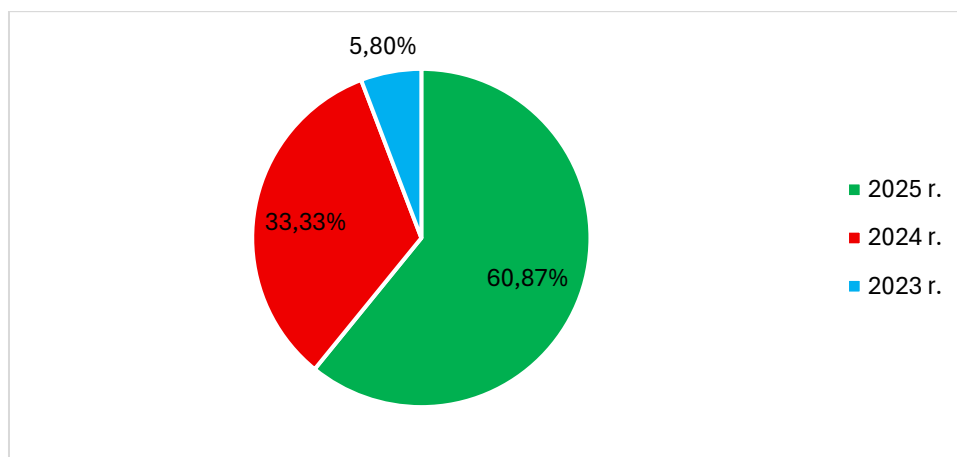
Wskaźnik	Wartość bazowa	Wartość zmierzona	Wartość docelowa
Liczba funkcjonujących rad młodzieżowych	242	486 ²	600
Liczba członków rad objętych programami kształcenia/kursami	0	2081	8000
Liczba rad, które uzyskały wsparcie	0	209	600
Liczba opiekunów rad objętych programami kształcenia/kursami	0	215	500
Liczba inicjatyw rad wspartych w ramach Programu	0	261	1000
Liczba rad wdrażających lokalne rozwiązania w zakresie wolontariatu	0	101	300
Odsetek rad, które w rok po zakończeniu realizacji zadania deklarują poprawę funkcjonowania dzięki wsparciu w ramach Programu	0	~80%	33%
Liczba samorządów uczniowskich i studenckich, które uzyskały wsparcie	0	634	2500
Liczba inicjatyw samorządów wspartych w ramach Programu	0	714	3000
Liczba samorządów wdrażających rozwiązania w zakresie wolontariatu	0	430	2500

Źródło: opracowanie własne

² Suma wartości z tabel deklaratywnych (486) nie odzwierciedla rzeczywistej liczby nowo powstałych rad, gdyż operatorzy często raportowali ogólną liczbę rad w województwach, a nie efekty własnych projektów; analiza części opisowych sprawozdań z lat 2023–2024 wskazuje na powstanie jedynie 35 nowych rad młodzieżowych i sejmików.

Rezultaty badania CAWI/CATI pokazują, że większość badanych rad/samorządów otrzymała wsparcie w 2025 r. (60,9%), następnie w 2024 r. (33,3%), a tylko nieliczne wskazują wcześniejsze lata (2023 - 5,8%). Dane te pokazują, że wyniki badania odnoszą się głównie do projektów stosunkowo świeżych, znajdujących się na etapie realizacji lub bezpośrednio po zakończeniu.

Wykres 1 Rok otrzymania wsparcia z FM

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CATI/CAWI N=72.

Z jednej strony analiza dokumentacji projektowej wskazuje na wysoką zgodność realizowanych działań z katalogiem Programu, z drugiej zaś w badaniach jakościowych operatorzy i opiekunowie projektów podkreślali, że mechanizm mikrograntów umożliwia młodzieży realizację realnych inicjatyw lokalnych i sprzyja rozwijaniu kompetencji obywatelskich oraz projektowych.

Jednocześnie zarówno w analizie dokumentów, jak i w wypowiedziach respondentów pojawia się podobna obserwacja dotycząca sposobu raportowania rezultatów. W wielu przypadkach efekty działań mają charakter jakościowy dotyczą np. wzrostu kompetencji społecznych, budowania poczucia sprawstwa czy rozwoju współpracy lokalnej co utrudnia ich jednoznaczne ujęcie w formie wskaźników ilościowych oraz porównywanie między operatorami.

Tabela 2. Skala mikrodotacji i wniosków w Priorytecie 1 FM (na przykładzie sprawozdań końcowych z edycji 2022)

Operator	Budżet Przekazany (zł)	Liczba Projektów	Wykorzystane Środki (zł)	Zwroty (zł)	Rezultaty (np. rady wsparte)	Wnioski Ewaluatora
FIS Sapere Aude (49678-3)	559 100,00	71	503 690,06	55 409,94	Wsparcie 13 rad i 58 samorządów.	Mimo kampanii nie utworzono nowych rad. Patron 3 projektów nie rozliczył inicjatyw i odmówił zwrotu środków.
Fundacja Sileas (50013-1)	291 168,60	31	289 224,23	1 944,37	Wsparcie 11 rad oraz 21 samorządów.	Projekt zrealizowany bez większych przeszkód, rezultaty osiągnięto w zakładanym lub wyższym planie.

Operator	Budżet Przekazany (zł)	Liczba Projektów	Wykorzystane Środki (zł)	Zwroty (zł)	Rezultaty (np. rady wsparte)	Wnioski Ewaluatora
Stowarzyszenie "Projekt Poznań" (49567-1)	602 393,50	39	574 520,15	27 873,36	Wsparto 16 rad oraz 36 samorządów.	Brak chęci do tworzenia rad (inne priorytety finansowe w gminach). Jeden realizator (Fundacja HORYZONT) przekroczył terminy wydatkowania i musiał zwrócić dotację w całości.
Fundacja Misji Obywatelskiej (49338-3)	151 490,00	19	147 648,96	3 841,04	Wsparcie 5 rad i 14 samorządów.	Zalecono poprawę komunikacji zewnętrznej oraz organizację szkoleń w każdym powiecie w

Operator	Budżet Przekazany (zł)	Liczba Projektów	Wykorzystane Środki (zł)	Zwroty (zł)	Rezultaty (np. rady wsparte)	Wnioski Ewaluatora
						kolejnych edycjach naboru,.
Stowarzyszenie Młodych (49610-4)	224 675,84	29	222 033,37	2 642,47	Wsparto 7 rad i 23 samorządy.	Jedna z rad wycofała się na etapie podpisywania umowy o grant, a na liście rezerwowej zabrakło innych grup na zastępstwo.
Our Future Foundation (49732-3)	410 000,00	22	391 388,13	0,00**	Powołano 2 nowe rady, wsparto 19 samorządów.	Bardzo dobra ewaluacja dzięki zwinnej metodzie "sprintów" cotygodniowych.

Operator	Budżet Przekazany (zł)	Liczba Projektów	Wykorzystane Środki (zł)	Zwroty (zł)	Rezultaty (np. rady wsparte)	Wnioski Ewaluatora
						Rewelacyjne wyniki promocyjne (zasięgi w social mediach).
New Europe Foundation (49828-4)	410 000,00	40	387 808,80	22 191,20	Wsparto 12 rad i 28 samorządów.	Sporządzono szczegółowy raport. Ponieważ proces tworzenia rad trwa bardzo długo, wsparto złożenie aż 20 petycji do gmin (procesy w toku),.
Matecznik Pomocniczości i Dobroci (49889-3)	255 000,00	103	252 950,86	2 079,14	Wsparcie 103 samorządów. 0 rad.	Całkowity brak chętnych rad młodzieżowych na starcie programu – za zgodą NIW

Operator	Budżet Przekazany (zł)	Liczba Projektów	Wykorzystane Środki (zł)	Zwroty (zł)	Rezultaty (np. rady wsparte)	Wnioski Ewaluatora
						środki przesunięto w całości na rzecz inicjatyw samorządów.
Pomorska Sieć COP (50044-3)	120 000,00	25	114 942,60	5 057,40	Wsparto 8 rad i 10 samorządów.	Jeden beneficjent odstąpił od umowy z przyczyn organizacyjnych, co skutkowało koniecznością całkowitego zwrotu dotacji przez tę grupę (4 tys. zł).
Fundacja Centrum Europy Lokalnej (50296-4)	374 000,00	117	374 000,00	0	Utworzono 2 nowe rady. Wsparto 59 samorządów.	Bardzo duża skuteczność – wszystkie projekty poprawnie rozliczone bez

Operator	Budżet Przekazany (zł)	Liczba Projektów	Wykorzystane Środki (zł)	Zwroty (zł)	Rezultaty (np. rady wsparte)	Wnioski Ewaluatora
						zwrotów. Zrealizowano 190% planowanych projektów grantowych,.
Instytut Suwerennej (50360-6)	139 887,95	25	132 908,69	6 979,26	Wsparto 5 rad, 6 samorządów i 11 organizacji uczelnianych.	Istotne bariery formalne na wsiach (wymóg <15 lat w statutach), bierność władz i wakaty w radach. Brak zaangażowanego opiekuna utrudnia realizację inicjatyw..

Operator	Budżet Przekazany (zł)	Liczba Projektów	Wykorzystane Środki (zł)	Zwroty (zł)	Rezultaty (np. rady wsparte)	Wnioski Ewaluatora
Fundacja Dumni z Elbląga (50522-2)	199 651,64	33	198 810,61	841,03	Wsparto 7 rad i 29 samorządów.	Operator wskazał, że negatywna kampania medialna (czarny PR) związana z dofinansowaniami od MEiN (tzw. program "willa plus") zakłóciła nabory i wpłynęła na spadek zaufania do Operatora
FIS Sapere Aude (49678-3)	559 100,00	71	503 690,06	55 409,94	Wsparcie 13 rad i 58 samorządów.	Mimo kampanii nie utworzono nowych rad. Patron 3 projektów nie rozliczył inicjatyw

Operator	Budżet Przekazany (zł)	Liczba Projektów	Wykorzystane Środki (zł)	Zwroty (zł)	Rezultaty (np. rady wsparte)	Wnioski Ewaluatora
						i odmówił zwrotu środków.

Źródło: opracowanie własne na podstawie estymacji bazującej na sprawozdaniach operatorów FM 2022 oraz informacji o realizatorach projektów

Kluczowe wnioski

- Triangulacja danych z analizy dokumentów, badań ilościowych CAWI/CATI oraz badań jakościowych wskazuje na wysoką zgodność realizowanych projektów z logiką interwencji Priorytetu 1 FM.
- Mechanizm regrantingu jest oceniany pozytywnie zarówno w analizie danych zastanych, jak i w wypowiedziach operatorów oraz beneficjentów, ponieważ umożliwia dotarcie do lokalnych środowisk młodzieżowych i realizację inicjatyw na poziomie lokalnym.
- Zarówno analiza dokumentów, jak i wyniki badań jakościowych wskazują, że rezultaty projektów są często opisywane w sposób jakościowy (np. rozwój kompetencji czy wzrost zaangażowania młodzieży), co utrudnia ich agregację na poziomie krajowym.
- Dane ilościowe CAWI/CATI potwierdzają, że większość analizowanych projektów została zrealizowana w ostatnich dwóch latach, co oznacza, że część rezultatów – zwłaszcza dotyczących trwałości efektów – będzie możliwa do pełnej oceny dopiero w kolejnych latach funkcjonowania programu.
- Kluczowym wnioskiem wynikającym z analizy jest niski poziom realizacji wskaźników Programu w stosunku do założonych wartości docelowych. Skala osiągniętych rezultatów – zarówno w odniesieniu do liczby nowo powstałych rad (18 podmiotów), jak i pozostałych wskaźników ilościowych – pozostaje wyraźnie ograniczona, co wskazuje na niewystarczającą dynamikę osiągania zakładanych efektów. Niski poziom realizacji nie wynika wyłącznie z etapu wdrażania Programu czy niepełności sprawozdawczości, lecz także z barier systemowych, takich jak uwarunkowania instytucjonalne po stronie jednostek samorządu terytorialnego, czasochłonność procedur oraz charakter mechanizmu wsparcia. W konsekwencji istnieje istotne ryzyko nieosiągnięcia wartości docelowych bez wprowadzenia działań korygujących w sposobie realizacji Programu.

3.1.2 Struktura projektów wg typów działań i grup odbiorców

Analiza struktury projektów realizowanych w ramach Priorytetu 1 Funduszu Młodzieżowego została przeprowadzona na podstawie triangulacji kilku źródeł danych, obejmujących: analizę danych zastanych (wnioski operatorów, ogłoszenia naborów, listy rankingowe oraz publiczne opisy projektów), wyniki badań ilościowych CAWI/CATI oraz wnioski z badań jakościowych prowadzonych z operatorami regionalnymi i przedstawicielami środowisk młodzieżowych

Na podstawie następujących dokumentów:

- wnioski operatorów,
- ogłoszenia naborów,
- listy rankingowych,

- publiczne informacje projektowe

zidentyfikowano najczęściej występujące typy inicjatyw:

- warsztaty kompetencyjne (np. komunikacja, praca w zespole, budżetowanie, wystąpienia publiczne),
- wydarzenia integracyjne i środowiskowe,
- inicjatywy wolontariackie,
- działania rzecznicze, partycypacyjne i konsultacyjne,
- mikrofestiwale i akcje lokalne,
- działania informacyjne i profilaktyczne w szkołach,
- projekty wewnętrzne rad i samorządów (statuty, konsultacje regulaminów, wybory).

Z analizy dokumentów wynika, że operatorzy regionalni stosują zbliżone kategorie typów projektów, co sprzyja agregacji danych na poziomie krajowym. Jednocześnie obserwuje się pewne różnice w interpretacji funkcji projektów przykładowo te same działania bywają klasyfikowane jako edukacyjne lub partycypacyjne w zależności od przyjętej perspektywy operatora. W konsekwencji w analizach ilościowych konieczne jest doprecyzowanie typologii projektów, tak aby umożliwić bardziej precyzyjne porównywanie danych między regionami.

Wyniki badań jakościowych (IDI/TDI) wskazują, że w praktyce wiele projektów ma charakter hybrydowy, łączący elementy edukacyjne, integracyjne i partycypacyjne. Operatorzy podkreślali, że młodzież często rozpoczyna aktywność od działań o charakterze integracyjnym lub wydarzeniowym, które dopiero w dalszym etapie prowadzą do bardziej sformalizowanej aktywności obywatelskiej, np. konsultacji społecznych czy inicjatyw rzeczniczych.

Typami odbiorców w dokumentach wskazanych przez operatorów są:

- rady młodzieżowe przy JST,
- samorządy uczniowskie,
- samorządy studenckie,
- młodzież w wieku 13- 26 lat.

Na podstawie dokumentów publicznych można wnioskować, że operatorzy stosują podobne struktury typów projektów, co sprzyja agregacji danych. Występują jednak różnice w interpretacji funkcji projektów (np. czy projekt jest bardziej edukacyjny czy partycypacyjny) dlatego, konieczne jest doprecyzowanie typologii w analizach ilościowych.

Analiza danych adresowych realizatorów mikrodotacji (siedzib projektodawców) pozwala na ocenę, w jakim stopniu mechanizm regrantingu w ramach Priorytetu 1 FM dociera do różnych typów jednostek osadniczych. Na potrzeby analizy przyjęto trójstopniową klasyfikację:

- duże miasta (powyżej 100 tys. mieszkańców),
- małe i średnie miasta (poniżej 100 tys. mieszkańców)
- obszary wiejskie (wsie, gminy wiejskie oraz miejscowości o charakterze wiejskim).

Dane zaprezentowane w tabeli obejmują trzech operatorów: Fundację Sapere Aude (woj. dolnośląskie), Fundację Sileas (woj. lubelskie) oraz Stowarzyszenie „Projekt Poznań” (woj. wielkopolskie).

W przypadku Fundacji Sapere Aude (76 projektów) przeważają mikrodotacje kierowane do małych i średnich miast (42 projekty; 55,3%) oraz obszarów wiejskich (21 projektów; 27,6%), przy relatywnie mniejszym udziale projektów realizowanych w dużych miastach (13 projektów; 17,1%). Podobny wzorzec widoczny jest w województwie lubelskim, gdzie Fundacja Sileas, przy 35 projektach, również kieruje większość wsparcia do małych i średnich miast (18 projektów; 51,4%) oraz na obszary wiejskie (12 projektów; 34,3%), przy ograniczonym udziale dużych miast (5 projektów; 14,3%). Odmienny profil wykazuje operator wielkopolski Stowarzyszenie „Projekt Poznań”. W analizowanej próbie 12 projektów aż 10 (83,3%) realizowanych jest w dużych miastach, jedynie 2 (16,7%) w małych i średnich miastach, natomiast brak jest projektów ulokowanych na obszarach wiejskich.

Tabela 3. Skala mikrodotacji i wniosków w Priorytecie 1 FM (2022)

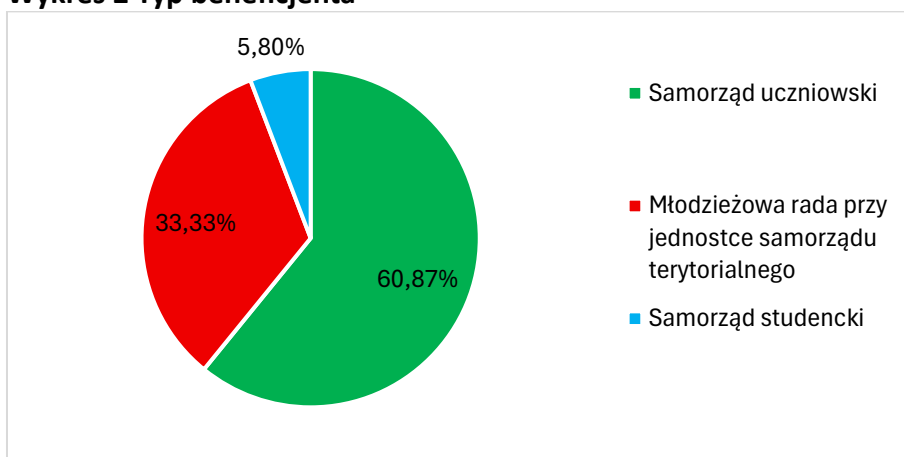
Operator (Region)	Liczba Projektów (N)	Zrealizowane w dużych miastach (> 100 tys. mieszkańców)	Zrealizowane w małych i średnich miastach (< 100 tys. mieszkańców)	Zrealizowane na obszarach wiejskich
Fundacja Sapere Aude (Dolnośląskie)	76	13 (17.1%)	42 (55.3%)	21 (27.6%)
Fundacja Sileas (Lubelskie)	35	5 (14.3%)	18 (51.4%)	12 (34.3%)
Projekt Poznań (Wielkopolskie)	12	10 (83.3%)	2 (16.7%)	0 (0.0%)

Źródło: opracowanie własne na zestawienia zadań operatorów FM 2022

Liczba uczestników działań FM pokazuje bardzo szeroki zasięg społeczeństwa młodzieżowego w ujęciu rocznym. Projekty mikrodotacyjne, mimo niewielkiego budżetu, generują dużą liczbę wydarzeń oraz znaczące zaangażowanie wolontariatu, co świadczy o wysokim poziomie mobilizacji społecznej. Wysoka średnia liczba wolontariuszy i partnerów wskazuje na lokalny charakter projektów oraz zdolność beneficjentów do angażowania różnych grup środowiskowych. Na uwagę zasługuje również fakt, że aktywności projektowe wykraczają często poza formalne ramy projektów, co operatorzy wskazują w opisach nieoczekiwanych efektów. Ewaluator ocenia tę kategorię jako jeden z najsilniejszych dowodów skuteczności FM w rozwijaniu kapitału społecznego.

W badaniu CAWI/CATI największy udział mieli przedstawiciele samorządów uczniowskie (60,9%), znaczną grupę stanowiły także osoby reprezentujące młodzieżowe rady przy JST (33,3%), a zdecydowanie najmniej liczni byli przedstawiciele samorządów studenckich (5,8%). Oznacza to, że Priorytet 1 FM w obecnej fazie jest przede wszystkim narzędziem wzmacniania aktywności młodzieży na poziomie szkół ponadpodstawowych i w mniejszym stopniu formalnych rad przy JST. Struktura beneficjentów wskazuje na dobrą dostępność Programu dla samorządów uczniowskich, ale jednocześnie relatywnie słabsze wykorzystanie potencjału młodzieżowych rad przy JST i środowiska studenckiego, co warto uwzględnić przy projektowaniu działań promocyjnych i kryteriów naboru

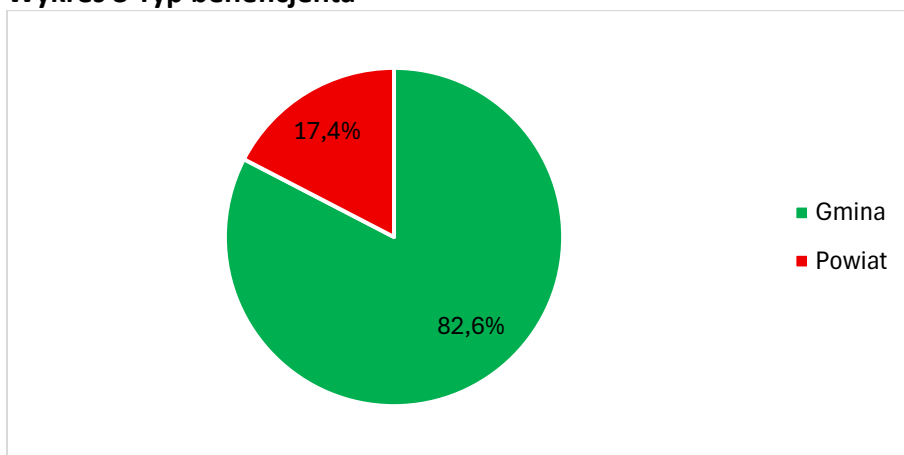
Wykres 2 Typ beneficjenta

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CATI/CAWI N=72.

W próbie przeważają rady działające przy gminach (27,5%), natomiast rady powiatowe stanowią 5,8% odpowiedzi. Brak silnej reprezentacji rad przy wyższych szczeblach samorządu (województwa, sejmiki) sugeruje, że na etapie badania wsparcie FM w przeważającej mierze dociera do struktur lokalnych.

Wykres 3 Typ beneficjenta

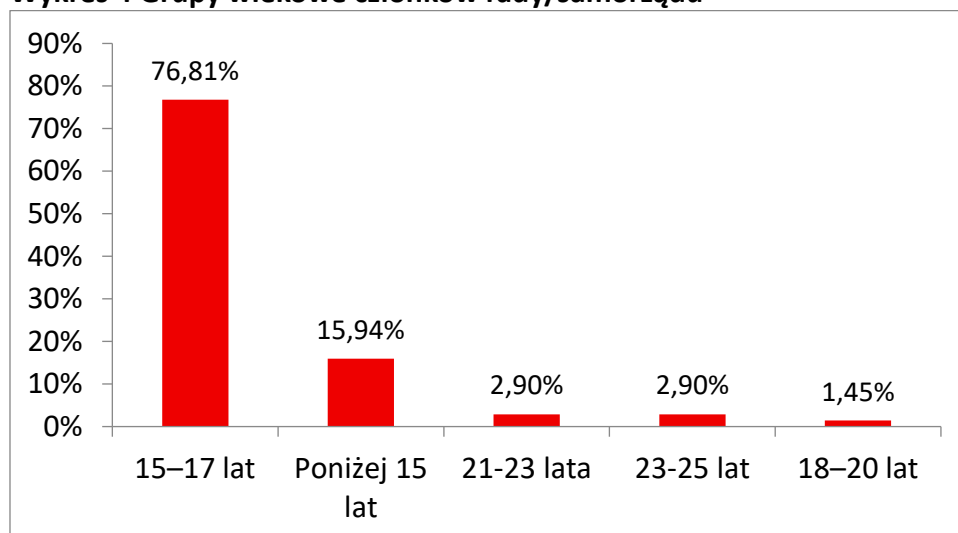
Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CATI/CAWI N=72.

W opinii Ewaluatora profil terytorialny rad jest spójny z założeniem Programu o wzmacnianiu aktywności młodzieży „blisko domu”, jednak dla pełniejszej realizacji celów systemowych warto w kolejnych edycjach włączać w większym stopniu rady powiatowe i wojewódzkie.

Typową grupą wiekową członków rad są osoby 15- 17-letnie (76,8%), przy zauważalnym udziale młodszych niż 15 lat (15,9%). Udział najstarszych kategorii (18- 25 lat) jest marginalny (po ok. 1,5- 2,9% każda).

FM realnie wspiera aktywność młodzieży w wieku szkolnym, natomiast w mniejszym stopniu adresuje działania do rad z udziałem młodych dorosłych (np. studenci, młodzi pracujący). Jeśli Program ma pełniej obejmować „młodzież 15- 29”, warto rozważyć dodatkowe działania ukierunkowane do starszych grup..

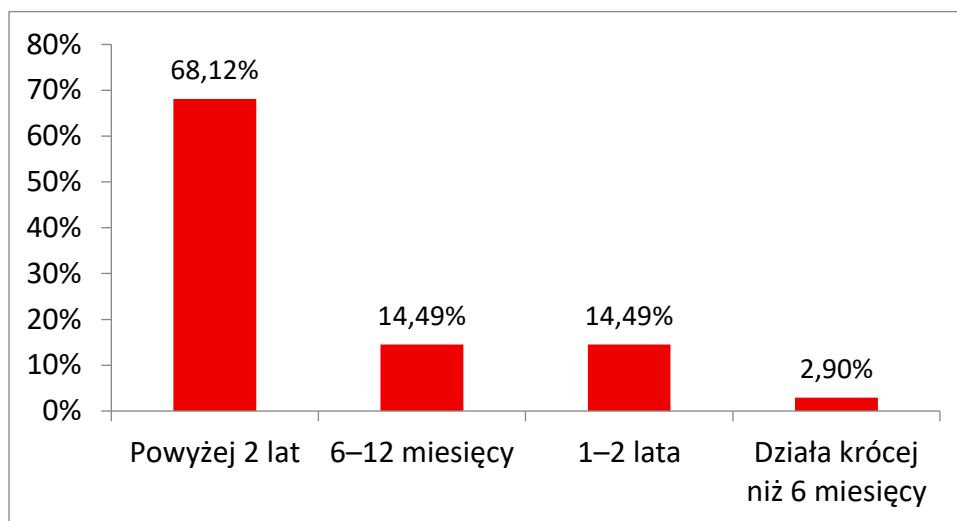
Wykres 4 Grupy wiekowe członków rady/samorządu

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CATI/CAWI N=72.

Ponad dwie trzecie rad (68,1%) funkcjonuje powyżej 2 lat, natomiast 6- 24 miesiące działania wskazuje łącznie ok. 29% badanych. Rady powstałe w ostatnich 6 miesiącach stanowią tylko 2,9% próby. W opinii Ewaluatora Program FM w dużej mierze wzmacnia już istniejące struktury, a nie tylko inicjuje nowe. To sprzyja trwałości rezultatów (istniejący kapitał organizacyjny), ale jednocześnie rodzi pytanie, czy obecne kryteria konkursowe w wystarczającym stopniu zachęcają do tworzenia nowych rad w gminach, gdzie dotąd ich nie było.

Wykres 5 Czas funkcjonowania rady/samorządu

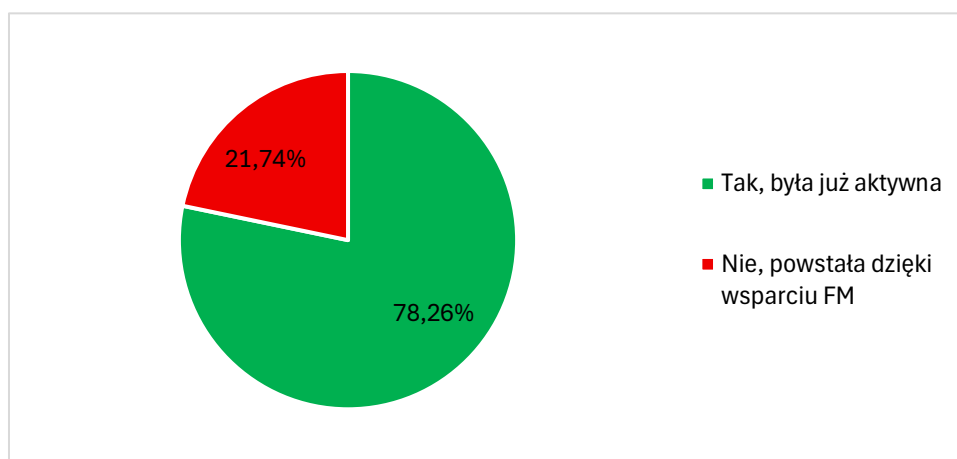

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CATI/CAWI N=72.

Około 78,3% respondentów deklaruje, że rada/samorząd istniał już przed otrzymaniem wsparcia, a 21,7% wskazuje, że struktura powstała dzięki FM. Dane potwierdzają, że Program pełni zarówno funkcję wzmacniającą, jak i inicjującą.

W opinii Ewaluatora wsparcie tworzenia nowych rad jest realne (ponad jedna piąta badanych), ale rola FM jako programu „inicjowania” rad może być jeszcze wzmocniona np. poprzez dedykowane działania informacyjne i konkursy dla gmin bez istniejących struktur.

Wykres 6 Funkcjonowanie rady przed otrzymaniem wsparcia z FM

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CATI/CAWI N=72.

Kluczowe wnioski:

- Triangulacja danych z analizy dokumentów, badań CAWI/CATI oraz badań jakościowych IDI/TDI wskazuje na dużą spójność typów projektów realizowanych w ramach Priorytetu 1 FM z katalogiem działań przewidzianych w Programie.
- Najczęściej realizowane inicjatywy mają charakter edukacyjny, integracyjny oraz społeczny, a projekty młodzieżowe często łączą kilka funkcji jednocześnie (np. edukacyjną i partycypacyjną).
- Program w największym stopniu dociera do samorządów uczniowskich oraz młodzieży szkolnej, natomiast w mniejszym stopniu obejmuje środowiska studenckie oraz młodych dorosłych.
- Mechanizm regrantingu umożliwia dotarcie do małych i średnich miast oraz części obszarów wiejskich, choć profil terytorialny projektów różni się między regionami.
- Fundusz Młodzieżowy pełni przede wszystkim funkcję wzmocnienia istniejących struktur młodzieżowych, jednocześnie umożliwiając powstawanie nowych rad i inicjatyw młodzieżowych.
- Skala zaangażowania uczestników i wolontariuszy wskazuje na istotny potencjał programu w zakresie budowania lokalnego kapitału społecznego.

3.1.3 Porównanie różnic między typami projektów / typami beneficjentów

Porównanie charakteru projektów realizowanych w ramach Priorytetu 1 Funduszu Młodzieżowego wskazuje na wyraźne różnice pomiędzy typami beneficjentów. Wnioski w tym zakresie zostały sformułowane na podstawie triangulacji danych obejmujących analizę danych zastanych (dokumentacji projektowej, wniosków i sprawozdań operatorów), wyniki badań ilościowych CAWI/CATI oraz ustalenia wynikające z badań jakościowych (IDI/TDI).

Analiza danych zastanych wskazuje, że poszczególne typy struktur młodzieżowych realizują projekty o odmiennym charakterze, co wynika przede wszystkim z ich funkcji instytucjonalnej oraz stopnia autonomii organizacyjnej.

W przypadku młodzieżowych rad działających przy jednostkach samorządu terytorialnego dominują projekty o charakterze partycypacyjnym i rzeczniczym. Działania te obejmują m.in. konsultacje społeczne, debaty młodzieżowe, inicjatywy związane z dialogiem obywatelskim oraz projekty dotyczące funkcjonowania młodzieżowych rad i ich relacji z władzami lokalnymi. W badaniach jakościowych przedstawiciele operatorów wskazywali, że rady młodzieżowe częściej podejmują inicjatywy skierowane do społeczności lokalnej oraz angażujące instytucje publiczne, co wynika z ich formalnego umocowania w strukturach samorządu.

Z kolei samorządy uczniowskie koncentrują się przede wszystkim na inicjatywach o charakterze społecznym, integracyjnym i edukacyjnym. Projekty realizowane w szkołach obejmują najczęściej wydarzenia integracyjne, warsztaty rozwojowe, działania dotyczące zdrowia psychicznego, profilaktyki oraz aktywizacji społecznej uczniów. W wywiadach jakościowych (IDI/TDI) operatorzy podkreślali, że tego typu projekty stanowią często pierwszy etap aktywizacji młodzieży, pozwalając uczniom zdobyć doświadczenie w realizacji inicjatyw społecznych oraz w pracy zespołowej.

Samorządy studenckie realizują relatywnie mniej projektów w ramach Priorytetu 1 FM, jednak inicjatywy te częściej mają charakter prospołeczny, wolontariacki oraz środowiskowy. Projekty realizowane przez środowiska akademickie obejmują m.in. wydarzenia o charakterze społecznym i edukacyjnym, działania wolontariackie oraz inicjatywy skierowane do społeczności lokalnej lub środowiska akademickiego. W opinii respondentów jakościowych wynika to z większej autonomii organizacyjnej środowiska studenckiego oraz jego doświadczenia w realizacji projektów społecznych.

Zróżnicowanie typów projektów widoczne jest również w wymiarze terytorialnym. Jednostki funkcjonujące w dużych miastach dysponują zwykle większym zapleczem instytucjonalnym oraz łatwiejszym dostępem do partnerów i zasobów organizacyjnych, co sprzyja realizacji bardziej złożonych przedsięwzięć. Z kolei w mniejszych miejscowościach projekty częściej koncentrują się na działaniach podstawowych, takich jak integracja młodzieży, rozwój kompetencji społecznych czy organizacja lokalnych wydarzeń społecznych.

Wyniki badań jakościowych wskazują również, że w mniejszych gminach inicjatywy młodzieżowe często opierają się na wsparciu pojedynczych animatorów lub opiekunów (np. nauczycieli lub pracowników urzędu gminy), którzy pełnią rolę kluczowych organizatorów i mentorów działań młodzieżowych. W takich przypadkach program FM pełni istotną rolę w inicjowaniu pierwszych doświadczeń projektowych młodzieży oraz w budowaniu lokalnego potencjału społecznego.

Analiza dokumentacji projektowej pozwala zatem stwierdzić, że różnice pomiędzy typami beneficjentów wynikają przede wszystkim z ich formalnego umocowania instytucjonalnego, poziomu autonomii organizacyjnej oraz dostępnych zasobów organizacyjnych. W związku z tym zasadne wydaje się odrębne monitorowanie ścieżek rozwoju młodzieżowych rad przy JST, samorządów uczniowskich oraz samorządów studenckich, tak aby możliwe było bardziej precyzyjne dopasowanie instrumentów wsparcia do specyfiki poszczególnych środowisk.

Kluczowe wnioski

- Triangulacja danych z analizy dokumentów, badań CAWI/CATI oraz badań jakościowych (IDI/TDI) wskazuje na wyraźne zróżnicowanie charakteru projektów realizowanych przez poszczególne typy beneficjentów.

- Młodzieżowe rady przy JST częściej realizują projekty o charakterze partycypacyjnym i rzeczniczym, związane z dialogiem obywatelskim oraz funkcjonowaniem instytucji publicznych.
- Samorządy uczniowskie koncentrują się przede wszystkim na działaniach integracyjnych, społecznych i edukacyjnych realizowanych w środowisku szkolnym.
- Samorządy studenckie, choć mniej licznie reprezentowane w programie, realizują inicjatywy o bardziej autonomicznym charakterze, często związane z działalnością społeczną i wolontariacką.
- Zróżnicowanie typów projektów wynika zarówno z formalnego umocowania poszczególnych struktur młodzieżowych, jak i z różnic w dostępie do zasobów organizacyjnych między dużymi miastami a mniejszymi miejscowościami.
- W związku z odmienną specyfiką poszczególnych środowisk młodzieżowych zasadne jest odrębne monitorowanie ścieżek rozwoju rad młodzieżowych, samorządów uczniowskich oraz samorządów studenckich w ramach programu.

3.2 Czynniki wpływające na osiągnięte rezultaty

3.2.1 Czynniki wewnętrzne

Analiza czynników wewnętrznych wpływających na osiągnięcie rezultatów Priorytetu 1 Funduszu Młodzieżowego została przeprowadzona w oparciu o triangulację źródeł danych obejmującą analizę dokumentacji programowej i projektowej (wnioski operatorów, sprawozdania, opisy projektów oraz raporty z realizacji FM), wyniki badań ilościowych CAWI/CATI oraz ustalenia wynikające z badań jakościowych prowadzonych z operatorami regionalnymi i przedstawicielami środowisk młodzieżowych (IDI/TDI).

Analiza danych zastanych wskazuje, że do najczęściej identyfikowanych czynników wewnętrznych wpływających na osiągnięcie rezultatów programu należą:

- kompetencje opiekunów rad młodzieżowych i samorządów uczniowskich,
- poziom motywacji i zaangażowania młodzieży,
- doświadczenie operatorów w realizacji mechanizmu regrantingu,
- jakość przygotowania wniosków o mikrodotacje,
- potencjał logistyczny i organizacyjny szkół oraz jednostek samorządu terytorialnego.

Zidentyfikowane czynniki są spójne z logiką Theory Based Evaluation (TBE) opisaną w Raporcie Metodologicznym, zgodnie z którą osiągnięcie rezultatów programu zależy zarówno od jakości instrumentu wsparcia, jak i od potencjału organizacyjnego podmiotów realizujących działania na poziomie lokalnym.

Kompetencje i rola opiekunów młodzieży

Jednym z najczęściej wskazywanych czynników wewnętrznych jest rola dorosłych opiekunów rad młodzieżowych i samorządów uczniowskich. Analiza dokumentów projektowych oraz wypowiedzi respondentów w badaniach jakościowych wskazuje, że kompetencje opiekunów, najczęściej nauczycieli lub pracowników jednostek samorządu terytorialnego, mają istotny wpływ na jakość przygotowania projektów oraz ich skuteczną realizację.

Respondenci wywiadów jakościowych podkreślali, że w wielu przypadkach to właśnie opiekunowie pełnią funkcję mentorów, wspierając młodzież w planowaniu działań, kontaktach z instytucjami oraz w rozliczaniu projektów. W gminach i szkołach o mniejszym potencjale organizacyjnym rola ta bywa szczególnie istotna, ponieważ młodzież nie dysponuje jeszcze wystarczającym doświadczeniem projektowym.

Doświadczenie operatorów i proces „uczenia się” programu

Istotnym czynnikiem wpływającym na osiąganie rezultatów programu jest również doświadczenie operatorów regionalnych w realizacji mechanizmu regrantingu. Z wywiadów jakościowych wynika, że operatorzy, którzy realizowali wcześniejsze edycje programu, wskazują na proces stopniowego „uczenia się” programu i dostosowywania mechanizmów jego wdrażania.

Respondenci podkreślali, że doświadczenia z wcześniejszych lat pozwoliły lepiej dopasować konstrukcję mikrodotacji do możliwości młodzieży. W szczególności część operatorów zdecydowała się na zwiększenie liczby mniejszych grantów zamiast finansowania mniejszej liczby projektów o wyższej wartości. Rozwiązanie obniża próg wejścia do programu, zmniejsza ryzyko niepowodzenia projektów oraz ułatwia rozliczanie działań przez młodych realizatorów.

Intensywne wsparcie doradcze dla beneficjentów

Badania jakościowe wskazują również, że w przypadku Funduszu Młodzieżowego operatorzy przykładają szczególnie dużą wagę do wsparcia doradczego dla młodzieży. W porównaniu z innymi programami grantowymi zakres wsparcia merytorycznego jest często bardziej intensywny i obejmuje m.in.:

- pomoc w przygotowaniu wniosku o mikrodotację,
- doprecyzowanie celów i planowanych rezultatów projektu,
- wsparcie w planowaniu działań oraz budżetu,
- pomoc w rozliczaniu wydatków i przygotowaniu sprawozdań.

W części regionów operatorzy stosują model pracy, w którym pracownik organizacji pełni rolę opiekuna projektu na etapie jego przygotowania i realizacji, pozostając jednocześnie poza składem komisji oceniającej wnioski, co pozwala uniknąć konfliktu ról.

Uprozczone procedury po stronie operatorów

Kolejnym czynnikiem sprzyjającym osiągnięciu rezultatów programu jest świadome upraszczanie procedur przez operatorów regionalnych. W wywiadach jakościowych operatorzy podkreślali, że w przypadku projektów młodzieżowych szczególnie istotne jest ograniczenie nadmiernej biurokracji oraz uproszczenie dokumentacji.

Najczęściej stosowane rozwiązania obejmują:

- uproszczone formularze wniosków i sprawozdań,
- możliwie prosty system rozliczania wydatków,
- ograniczenie liczby wymaganych załączników,
- dostosowanie wysokości mikrodotacji do możliwości organizacyjnych młodzieży.

Takie podejście pozwala zwiększyć dostępność programu dla młodych realizatorów i zmniejsza ryzyko rezygnacji z udziału w projektach z powodu nadmiernych wymogów formalnych.

Aktywna rekrutacja i sieci lokalne

Z analizy wywiadów jakościowych wynika również, że jednym z istotnych czynników wpływających na osiągnięcie wysokich wskaźników programu jest aktywna strategia rekrutacyjna stosowana przez operatorów. Najbardziej skuteczni operatorzy nie ograniczają się do publikacji ogłoszeń o naborze, lecz prowadzą działania informacyjne bezpośrednio w środowiskach młodzieżowych.

Najczęściej wskazywane działania obejmują:

- organizowanie spotkań informacyjnych w powiatach i gminach,
- bezpośrednie wizyty w szkołach oraz kontakt z młodzieżowymi radami,
- budowanie sieci „ambasadorów programu” w środowiskach szkolnych i lokalnych,
- aktywną obecność w mediach społecznościowych.

Lokalne zakorzenienie operatorów

W niektórych regionach operatorzy zdecydowali się na podział województwa na subregiony oraz współpracę z lokalnymi organizacjami partnerskimi. W opinii respondentów takie rozwiązanie sprzyja skuteczniejszemu docieraniu do mniejszych miejscowości oraz budowaniu zaufania w środowiskach lokalnych.

Lokalne zespoły dysponujące dobrą znajomością specyfiki regionu łatwiej nawiązują współpracę ze szkołami, organizacjami społecznymi oraz jednostkami samorządu terytorialnego.

W opinii Ewaluatora silne, aktywne i elastyczne zespoły operatorów stanowią jeden z najważniejszych wewnętrznych czynników sprzyjających osiągnięciu rezultatów programu. Dotyczy to w szczególności ścieżki samorządów uczniowskich i studenckich, w której bariery wejścia są relatywnie niższe, a powodzenie inicjatyw w dużym stopniu zależy od jakości wsparcia doradczego oraz aktywności operatorów w środowiskach młodzieżowych.

Kluczowe wnioski

- Triangulacja danych z analizy dokumentów oraz badań jakościowych IDI/TDI wskazuje, że najważniejszymi czynnikami wewnętrznymi wpływającymi na osiągnięcie rezultatów programu są kompetencje opiekunów młodzieży oraz jakość wsparcia oferowanego przez operatorów regionalnych.
- Doświadczenie operatorów w realizacji wcześniejszych edycji programu sprzyja dostosowywaniu mechanizmów regrantingu do możliwości młodzieży oraz zwiększa skuteczność wdrażania działań.
- Intensywne wsparcie doradcze dla młodych beneficjentów stanowi jeden z kluczowych elementów umożliwiających skuteczną realizację projektów młodzieżowych.
- Uproszczenie procedur i ograniczenie formalności zwiększa dostępność programu oraz obniża bariery udziału dla młodzieży.
- Operatorzy stosujący aktywne strategie rekrutacyjne oraz posiadający silne sieci lokalne osiągają wyższy poziom realizacji wskaźników programu.

3.2.2 Czynniki zewnętrzne

Analiza czynników zewnętrznych wpływających na realizację Priorytetu 1 Funduszu Młodzieżowego została przeprowadzona w oparciu o triangulację źródeł danych obejmującą analizę dokumentów programowych i konkursowych, dokumentacji projektowej, wyniki badań ilościowych CAWI/CATI oraz ustalenia wynikające z badań jakościowych prowadzonych z operatorami regionalnymi, przedstawicielami NIW-CRSO oraz środowisk młodzieżowych (IDI/TDI).

Analiza dokumentów konkursowych i programowych wskazuje, że najczęściej identyfikowane czynniki zewnętrzne wpływające na realizację projektów młodzieżowych obejmują:

- środowisko lokalne i dostępność partnerów społecznych,
- poziom wsparcia ze strony jednostek samorządu terytorialnego,
- dostępność infrastruktury instytucjonalnej i edukacyjnej,
- istnienie lokalnych i regionalnych polityk młodzieżowych,
- uwarunkowania demograficzne, w tym odpływ młodzieży z mniejszych miejscowości oraz niewielką skalę szkół.

Czynniki te w istotny sposób warunkują możliwość wdrażania działań oraz skalę osiągniętych rezultatów. W regionach, w których funkcjonują aktywne polityki młodzieżowe oraz rozwinięte sieci współpracy między instytucjami publicznymi, szkołami i organizacjami społecznymi, realizacja projektów młodzieżowych przebiega sprawniej, a ich efekty są bardziej widoczne. W obszarach o słabszym zapleczu instytucjonalnym mikrodotacje finansowane w ramach Funduszu Młodzieżowego pełnią często funkcję kompensacyjną i umożliwiają inicjowanie podstawowych działań młodzieżowych.

Ograniczenia konstrukcji programu i systemu wskaźników

W wywiadach jakościowych przedstawiciele operatorów oraz przedstawiciel NIW-CRSO wskazywali na ograniczenia wynikające z konstrukcji programu oraz przyjętego systemu wskaźników. W opinii respondentów realizacja Priorytetu 1 może być obciążona ryzykiem nieosiągnięcia wartości docelowych w perspektywie do 2033 roku. W szczególności dotyczy to wskaźników odnoszących się do liczby funkcjonujących młodzieżowych rad.

Respondenci zwracali uwagę na nieprecyzyjność części wskaźników oraz trudności w jednoznacznym określeniu sposobu ich liczenia. Dotyczy to między innymi sytuacji, w których rady funkcjonują w określonych kadencjach, są reaktywowane lub ulegają rozwiązaniu. Brak jednoznacznych zasad raportowania utrudnia porównywanie danych między regionami oraz ocenę rzeczywistej dynamiki powstawania i funkcjonowania rad młodzieżowych.

Rozbieżność między diagnozą programu a jego logiką operacyjną

W analizie wywiadów jakościowych pojawia się również wątek dotyczący rozbieżności pomiędzy diagnozą sytuacji młodzieży zawartą w dokumentach programowych a przyjętymi rozwiązaniami operacyjnymi programu. W części diagnostycznej programu wskazuje się na szczególne wyzwania występujące w małych gminach i miejscowościach, w których brakuje szkół ponadpodstawowych oraz instytucji wspierających aktywność młodzieży.

Jednocześnie w konstrukcji programu utrzymano definicję młodzieży w wieku 15–29 lat. W praktyce ograniczenie to powoduje wykluczenie młodszych uczniów szkół podstawowych z możliwości pełnego uczestnictwa w działaniach programu, mimo że to właśnie w tych środowiskach potrzeba wsparcia bywa największa.

Ramowe ograniczenia wiekowe i prawne

Operatorzy wielokrotnie wskazywali w wywiadach jakościowych, że w małych miejscowościach najbardziej aktywną grupą młodzieży są często uczniowie klas VII i VIII szkoły podstawowej. W momencie przejścia do szkół ponadpodstawowych młodzież bardzo często przenosi swoją aktywność do większych miast powiatowych lub wojewódzkich.

W rezultacie w wielu gminach wiejskich lokalne rady młodzieżowe tracą naturalne zaplecze społeczne. W połączeniu z ograniczeniem wiekowym w programie prowadzi to do sytuacji, w której część środowisk lokalnych ma ograniczone możliwości korzystania z instrumentów wsparcia oferowanych przez Fundusz Młodzieżowy.

Problemy związane z konstrukcją patronatu NGO

W pierwszych edycjach programu istotnym utrudnieniem dla części beneficjentów był wymóg posiadania patrona w postaci organizacji pozarządowej. W wywiadach jakościowych operatorzy wskazywali na niejasność tej konstrukcji instytucjonalnej. Szkoły oraz jednostki samorządu terytorialnego posiadają osobowość prawną, a mimo to w wielu przypadkach wymagano dodatkowego pośrednika w postaci organizacji pozarządowej.

W praktyce rozwiązanie to bywało źródłem napięć organizacyjnych i utrudniało współpracę pomiędzy szkołami, samorządami oraz organizacjami społecznymi. Respondenci wskazywali również przypadki, w których patroni formalnie występowali w projekcie, lecz w niewielkim stopniu angażowali się w jego realizację. Zniesienie obowiązku posiadania patrona w późniejszych naborach zostało ocenione pozytywnie przez większość operatorów.

Niestabilność funkcjonowania rad młodzieżowych

W analizie wywiadów jakościowych zwracano również uwagę na dużą zmienność funkcjonowania młodzieżowych rad przy JST. Rady młodzieżowe są strukturami silnie uzależnionymi od kontekstu lokalnego oraz od zaangażowania władz samorządowych i opiekunów.

Respondenci wskazywali, że w wielu gminach rady powoływane są formalnie uchwałą, lecz ich rzeczywista aktywność bywa ograniczona lub krótkotrwała. W takich przypadkach trafienie z naborem projektów w moment rzeczywistej aktywności rady może być trudne.

Kontekst polityczny i system oświaty

Czynniki zewnętrzne obejmują również szerszy kontekst polityczny i instytucjonalny funkcjonowania szkół oraz samorządów. Jeden z operatorów wskazywał, że w roku 2023 praca z młodzieżowymi radami była szczególnie trudna ze względu na kontekst kampanii wyborczych i ogólną polaryzację polityczną.

W takich warunkach część samorządów lokalnych wykazywała większą ostrożność w angażowaniu się w inicjatywy młodzieżowe, które mogły być interpretowane jako działania o charakterze politycznym.

Operatorzy wskazywali również na ograniczenia wynikające z funkcjonowania systemu oświaty. W wielu przypadkach szkoły nie były zainteresowane organizowaniem spotkań

informacyjnych lub angażowaniem uczniów w projekty. Najczęściej wynikało to z przeciężenia dyrekcji i nauczycieli oraz dużej liczby innych inicjatyw realizowanych w szkołach.

Postawy i kompetencje młodzieży

W wywiadach jakościowych pojawiał się również wątek dotyczący postaw i kompetencji młodzieży. Operatorzy wskazywali, że część młodych wnioskodawców ma trudności z formułowaniem projektów o charakterze społecznym. Projekty często koncentrują się na zakupie wyposażenia lub sprzętu dla szkoły zamiast na działaniach społecznych lub obywatelskich.

Jednocześnie w mniejszych miejscowościach respondenci obserwują duże zainteresowanie udziałem w programie oraz silną motywację do działania. W takich środowiskach młodzież chętnie angażuje się w projekty, jednak wymaga intensywnego wsparcia w zakresie podstawowych kompetencji organizacyjnych i finansowych.

W opinii Ewaluatora czynniki zewnętrzne w znacznym stopniu determinują możliwości rozwoju inicjatyw młodzieżowych w ramach Funduszu Młodzieżowego. Program funkcjonuje w zróżnicowanych warunkach lokalnych i instytucjonalnych. W środowiskach o rozwiniętych politykach młodzieżowych i aktywnych partnerstwach lokalnych stanowi narzędzie wzmacniające istniejące inicjatywy. W obszarach o słabszym zapleczu instytucjonalnym pełni natomiast funkcję inicjującą i kompensacyjną.

Kluczowe wnioski

- Triangulacja danych z analizy dokumentów, badań CAWI/CATI oraz badań jakościowych IDI/TDI wskazuje, że czynniki zewnętrzne w znacznym stopniu wpływają na skalę i efektywność realizacji projektów młodzieżowych.
- Najważniejszym czynnikiem sprzyjającym realizacji działań jest wsparcie ze strony jednostek samorządu terytorialnego oraz istnienie lokalnych polityk młodzieżowych.
- Konstrukcja części wskaźników programu utrudnia jednoznaczną ocenę dynamiki rozwoju młodzieżowych rad i wymaga doprecyzowania zasad raportowania.
- Ograniczenia wiekowe oraz uwarunkowania demograficzne w małych miejscowościach mogą ograniczać dostępność programu dla części środowisk młodzieżowych.
- W obszarach o słabszym zapleczu instytucjonalnym program FM pełni ważną funkcję inicjującą i umożliwia powstawanie pierwszych inicjatyw młodzieżowych.

3.2.3 Rekomendacje dotyczące wzmocnienia czynników pozytywnych i minimalizacji barier

Analiza czynników wewnętrznych i zewnętrznych wpływających na realizację Priorytetu 1 Funduszu Młodzieżowego wskazuje na potrzebę wzmocnienia działań wspierających potencjał instytucjonalny środowisk młodzieżowych oraz ograniczenia barier organizacyjnych i systemowych. Wnioski w tym zakresie zostały sformułowane na podstawie triangulacji danych obejmującej analizę dokumentów programowych i konkursowych, wyniki badań ilościowych CAWI/CATI oraz ustalenia wynikające z badań jakościowych (IDI/TDI) prowadzonych z operatorami regionalnymi i przedstawicielami środowisk młodzieżowych.

Dokumenty programowe oraz regulaminy konkursów wskazują kilka kierunków działań, które mogą sprzyjać wzmocnieniu czynników pozytywnych i ograniczaniu barier w realizacji projektów młodzieżowych. Najczęściej wskazywane obszary obejmują:

- standaryzację działań animacyjnych i doradczych realizowanych przez operatorów regionalnych,
- wzmocnienie systemowego wsparcia dla opiekunów rad młodzieżowych i samorządów uczniowskich,
- rozwój materiałów edukacyjnych oraz narzędzi wspierających działalność młodzieżowych struktur,
- dalsze upraszczanie procedur związanych z przyznawaniem i rozliczaniem mikrodotacji.

Standaryzacja działań animacyjnych

W badaniach jakościowych operatorzy podkreślali znaczenie działań animacyjnych prowadzonych bezpośrednio w środowiskach młodzieżowych. W szczególności dotyczy to spotkań informacyjnych, warsztatów przygotowujących do realizacji projektów oraz indywidualnego doradztwa dla młodzieży.

Jednocześnie analiza dokumentacji oraz wywiadów wskazuje na zróżnicowanie sposobów prowadzenia takich działań między operatorami regionalnymi. W części regionów działania animacyjne mają charakter systematyczny i obejmują regularną współpracę ze szkołami oraz młodzieżowymi radami. W innych regionach działania te są bardziej ograniczone i koncentrują się głównie na informowaniu o naborach.

W związku z tym zasadne wydaje się opracowanie bardziej jednolitych standardów wsparcia animacyjnego, które mogłyby być stosowane przez wszystkich operatorów programu.

Wzmocnienie kompetencji opiekunów

Analiza badań jakościowych wskazuje jednoznacznie na istotną rolę dorosłych opiekunów w funkcjonowaniu rad młodzieżowych oraz samorządów uczniowskich. W wielu przypadkach to właśnie opiekunowie pełnią rolę mentorów i koordynatorów działań młodzieży.

Z tego względu jednym z najczęściej wskazywanych kierunków usprawnień jest rozwój systemowego wsparcia kompetencyjnego dla opiekunów. Może ono obejmować szkolenia dotyczące zarządzania projektami młodzieżowymi, prowadzenia konsultacji społecznych z udziałem młodzieży oraz wspierania inicjatyw obywatelskich.

Wzmocnienie kompetencji opiekunów może przyczynić się zarówno do poprawy jakości projektów, jak i do zwiększenia trwałości działań młodzieżowych w środowiskach lokalnych.

Rozwój materiałów edukacyjnych dla młodzieży

Istotnym elementem wzmocniania potencjału młodzieżowych inicjatyw jest rozwój materiałów edukacyjnych skierowanych bezpośrednio do młodych realizatorów projektów. W badaniach jakościowych operatorzy wskazywali, że młodzież często potrzebuje wsparcia w zakresie podstawowych kompetencji projektowych i obywatelskich.

Dotyczy to między innymi umiejętności planowania działań, przygotowywania budżetu, rozliczania wydatków oraz rozumienia zasad funkcjonowania instytucji publicznych. Opracowanie prostych i przystępnych materiałów edukacyjnych może ułatwić młodzieży samodzielne przygotowywanie inicjatyw oraz ograniczyć potrzebę intensywnego wsparcia doradczego.

Uproszczenie procedur mikrodotacji

W analizie dokumentów oraz w wywiadach jakościowych wielokrotnie wskazywano na znaczenie uproszczenia procedur związanych z przyznawaniem i rozliczaniem mikrodotacji. Dotyczy to przede wszystkim ograniczenia liczby wymaganych dokumentów, uproszczenia formularzy oraz dostosowania wymogów sprawozdawczych do możliwości młodych realizatorów.

Uproszczenie procedur może przyczynić się do zwiększenia dostępności programu oraz ograniczenia barier formalnych utrudniających udział młodzieży w projektach.

W opinii Ewaluatora Fundusz Młodzieżowy dysponuje instrumentami pozwalającymi wzmocnić pozytywne czynniki wpływające na rozwój inicjatyw młodzieżowych. W szczególności dotyczy to mechanizmu regrantingu oraz roli operatorów regionalnych jako instytucji wspierających środowiska młodzieżowe.

Jednocześnie analiza wskazuje na potrzebę większej spójności działań realizowanych przez operatorów oraz wzmocnienia komponentu kompetencyjnego programu. Szczególnie istotne wydaje się rozwijanie wsparcia dla opiekunów młodzieżowych rad i samorządów uczniowskich, którzy w wielu przypadkach pełnią kluczową rolę w inicjowaniu i utrzymywaniu aktywności młodzieży.

Kluczowe wnioski

- Triangulacja danych z analizy dokumentów oraz badań jakościowych IDI/TDI wskazuje na potrzebę dalszego wzmocnienia wsparcia kompetencyjnego dla środowisk młodzieżowych realizujących projekty w ramach FM.
- Standaryzacja działań animacyjnych prowadzonych przez operatorów regionalnych może przyczynić się do bardziej równomiernego dostępu do wsparcia w różnych regionach.
- Jednym z najważniejszych czynników wpływających na jakość i trwałość inicjatyw młodzieżowych jest rola dorosłych opiekunów rad i samorządów uczniowskich.
- Rozwój materiałów edukacyjnych dla młodzieży może ułatwić przygotowywanie projektów i zwiększyć samodzielność młodych realizatorów.
- Uproszczenie procedur mikrodotacji sprzyja zwiększeniu dostępności programu i ograniczeniu barier formalnych dla młodzieży.

3.3 Analiza zmian i rezultatów rozwojowych u rad i samorządów

3.3.1 Charakter celów projektów i ich zgodność z logiką Programu

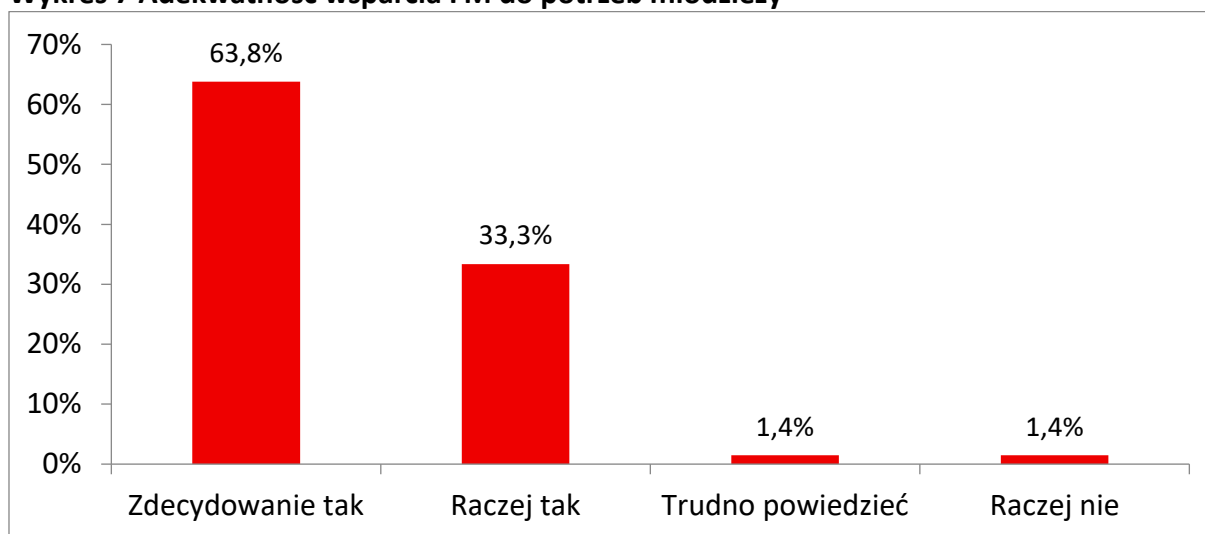
Analiza charakteru celów projektów realizowanych w ramach Priorytetu 1 Funduszu Młodzieżowego została przeprowadzona na podstawie analizy danych zastanych (wniosków projektowych, ogłoszeń konkursowych oraz sprawozdań z realizacji projektów), wyników badań ilościowych CAWI/CATI oraz ustaleń wynikających z badań jakościowych przeprowadzonych z operatorami regionalnymi (IDI/TDI).

Analiza dokumentacji projektowej wskazuje, że cele projektów realizowanych w ramach mikrodotacji mieszczą się w katalogu działań określonych w Programie FM. Najczęściej odnoszą się one do rozwoju kompetencji młodzieży, integracji środowisk młodzieżowych, wzmocnienia partycypacji obywatelskiej oraz aktywizacji społecznej młodych ludzi.

Jednocześnie analiza wniosków i sprawozdań wskazuje, że w wielu przypadkach cele projektów formułowane są w sposób ogólny i opisowy. W dokumentacji projektowej rzadziej pojawiają się mierniki jakościowe pozwalające na jednoznaczne określenie skali osiągniętych rezultatów. Ogranicza to możliwość porównywania efektów projektów pomiędzy regionami oraz utrudnia agregację rezultatów na poziomie całego programu.

Wyniki badań ilościowych CAWI/CATI wskazują na wysoką ocenę adekwatności wsparcia oferowanego w ramach Funduszu Młodzieżowego. Większość respondentów reprezentujących rady młodzieżowe oraz samorządy uczniowskie i studenckie (63,8%) uznała, że wsparcie zdecydowanie odpowiada potrzebom młodzieży. Kolejna grupa respondentów (33,3%) wskazała odpowiedź „raczej tak”. Odpowiedzi negatywne pojawiały się sporadycznie i stanowiły niewielki odsetek badanej próby.

Wykres 7 Adekwatność wsparcia FM do potrzeb młodzieży

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CATI/CAWI N=72.

Ocena ta znajduje potwierdzenie w strukturze realizowanych działań. W badaniu ilościowym respondenci wskazywali na szeroki zakres inicjatyw obejmujących m.in. działania wolontariackie, debaty młodzieżowe, wydarzenia integracyjne oraz współpracę z jednostkami samorządu terytorialnego. Wyniki te potwierdzają, że projekty realizowane w ramach FM odpowiadają na rzeczywiste potrzeby środowisk młodzieżowych.

Wnioski te są spójne z ustaleniami wynikającymi z badań jakościowych prowadzonych z operatorami regionalnymi. Respondenci wskazywali, że w praktyce projekty realizowane w ramach Priorytetu 1 przyczyniają się do rozwoju kompetencji obywatelskich młodzieży oraz wzmacniania formalnych struktur reprezentacji młodzieży, takich jak samorządy uczniowskie, samorządy studenckie oraz młodzieżowe rady przy JST.

Operatorzy podkreślali, że jednym z najważniejszych efektów programu jest rozwój kompetencji organizacyjnych młodych zespołów projektowych. Dotyczy to przede wszystkim umiejętności planowania działań, zarządzania budżetem, przygotowywania dokumentacji projektowej oraz rozliczania zadań publicznych.

Na poziomie poszczególnych projektów najczęściej wskazywane cele obejmują zwiększenie liczby aktywnych samorządów uczniowskich i młodzieżowych rad, poprawę jakości ich funkcjonowania oraz rozwój kompetencji zespołów młodzieżowych.

Analiza wywiadów jakościowych wskazuje jednak również na pewne napięcia pomiędzy celami projektów a konstrukcją wskaźników programowych. W szczególności dotyczy to wskaźnika odnoszącego się do liczby funkcjonujących młodzieżowych rad. Respondenci wskazywali, że przy obecnej liczbie operatorów oraz rzeczywistej liczbie rad funkcjonujących w Polsce osiągnięcie docelowych wartości wskaźników może być trudne.

Dodatkowym problemem jest brak jednoznacznej definicji sposobu liczenia funkcjonujących rad. W wywiadach pojawiała się wątpliwość, czy wskaźnik powinien obejmować jedynie rady nowo utworzone, rady funkcjonujące w sposób ciągły, czy również te, które zakończyły działalność po jednej kadencji.

Operatorzy zwracali także uwagę na rozbieżność pomiędzy diagnozą sytuacji młodzieży przedstawioną w dokumentach programowych a przyjętymi rozwiązaniami operacyjnymi programu. W dokumentach programowych wskazuje się na szczególne wyzwania występujące w małych gminach i miejscowościach. Jednocześnie przyjęta definicja młodzieży w wieku 15–29 lat ogranicza możliwość bezpośredniego wsparcia młodszych uczniów szkół podstawowych. W wielu gminach wiejskich to właśnie uczniowie klas VII–VIII stanowią najbardziej aktywną grupę młodzieży.

Z punktu widzenia trafności interwencji cele projektów można uznać za dobrze dopasowane do potrzeb grup docelowych. Jednocześnie konstrukcja części wskaźników programowych wymaga doprecyzowania oraz urealnienia, aby lepiej odzwierciedlała rzeczywiste możliwości rozwoju struktur młodzieżowych w środowiskach lokalnych.

Kluczowe wnioski

- Analiza dokumentów projektowych wskazuje, że cele projektów realizowanych w ramach Priorytetu 1 FM są zgodne z katalogiem działań określonych w Programie i koncentrują się na rozwoju kompetencji młodzieży, aktywizacji społecznej oraz wzmocnieniu struktur reprezentacji młodzieżowej.
- Wyniki badania CAWI/CATI potwierdzają wysoką ocenę adekwatności wsparcia oferowanego w ramach Funduszu Młodzieżowego. Zdecydowana większość beneficjentów uznaje program za dobrze dopasowany do potrzeb młodzieży.
- Ustalenia wynikające z wywiadów IDI/TDI wskazują, że projekty realizowane w ramach programu sprzyjają rozwojowi kompetencji obywatelskich młodzieży oraz wzmocnieniu funkcjonowania samorządów uczniowskich i młodzieżowych rad.

- Jednocześnie analiza badań jakościowych wskazuje na potrzebę doprecyzowania konstrukcji części wskaźników programowych, w szczególności wskaźnika dotyczącego liczby funkcjonujących młodzieżowych rad.
- Cele projektów są adekwatne do potrzeb grup docelowych, jednak sposób ich formułowania w dokumentacji projektowej wymaga większej precyzji oraz stosowania mierników pozwalających na bardziej jednoznaczną ocenę rezultatów.

3.3.2 Klasyfikacja typów działań i kierunków rozwoju rad/samorządów

Analiza typów działań realizowanych w ramach Priorytetu 1 Funduszu Młodzieżowego została przeprowadzona na podstawie analizy dokumentów projektowych (wniosków, ogłoszeń konkursowych oraz sprawozdań), wyników badań ilościowych CAWI/CATI oraz ustaleń wynikających z badań jakościowych przeprowadzonych z operatorami regionalnymi (IDI/TDI).

Typologia działań projektowych

Na podstawie analizy dokumentacji projektowej można wyróżnić kilka podstawowych kategorii działań realizowanych przez młodzieżowe rady oraz samorządy uczniowskie i studenckie:

- działania edukacyjne i szkoleniowe,
- działania wolontariackie,
- działania środowiskowe i społeczne,
- działania rzecznicze i partycypacyjne,
- działania integracyjne.

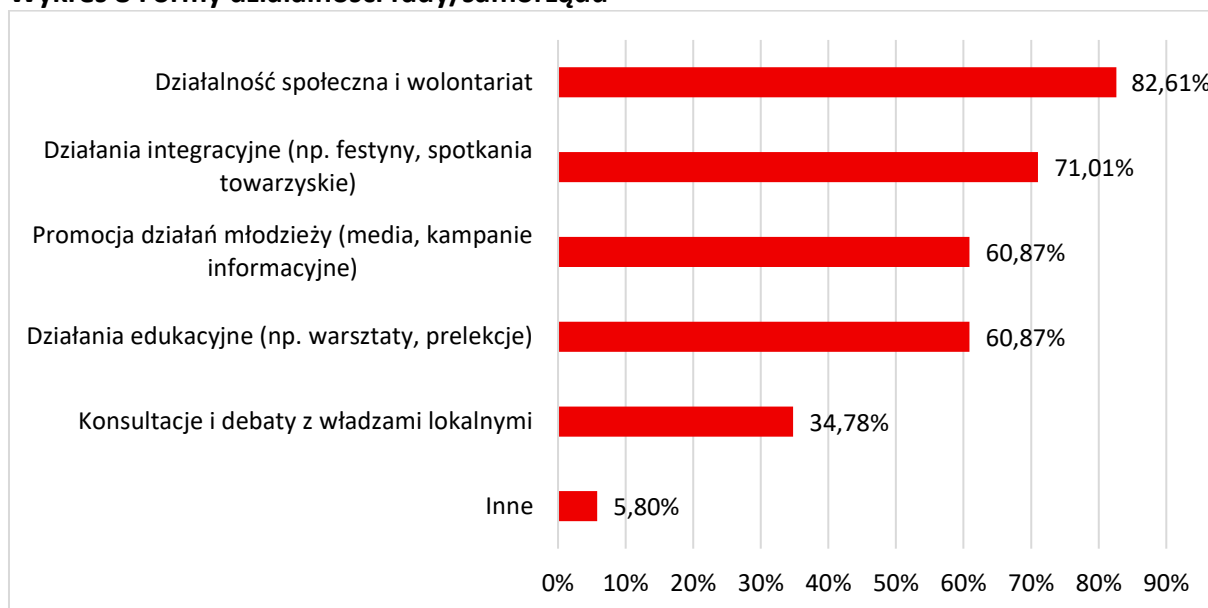
Analiza dokumentów wskazuje, że powyższa typologia działań jest względnie stabilna w całym okresie realizacji programu. Podobne kategorie projektów pojawiają się w dokumentacji operatorów regionalnych niezależnie od regionu. Jednocześnie w dokumentacji sprawozdawczej stosowane są niekiedy odmienne sposoby klasyfikowania działań, co utrudnia ich agregację na poziomie programu. Z tego względu zasadne wydaje się wprowadzenie bardziej jednolitej kategoryzacji typów działań w sprawozdaniach operatorów.

Formy działalności rad i samorządów

Wyniki badań CAWI/CATI wskazują, że najczęściej podejmowanymi formami aktywności rad i samorządów są działania społeczne i wolontariackie, które wskazało 82,6% respondentów. Wysoki udział mają również działania integracyjne realizowane w środowiskach szkolnych lub lokalnych (71,0%) oraz działania edukacyjne (60,9%).

Okolo jedna trzecia badanych struktur młodzieżowych angażuje się w działania o charakterze partycypacyjnym, takie jak konsultacje społeczne lub debaty z władzami lokalnymi (34,8%). Jednocześnie 60,9% respondentów wskazało działania związane z promocją aktywności młodzieży.

Wykres 8 Formy działalności rady/samorządu

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CATI/CAWI N=72.

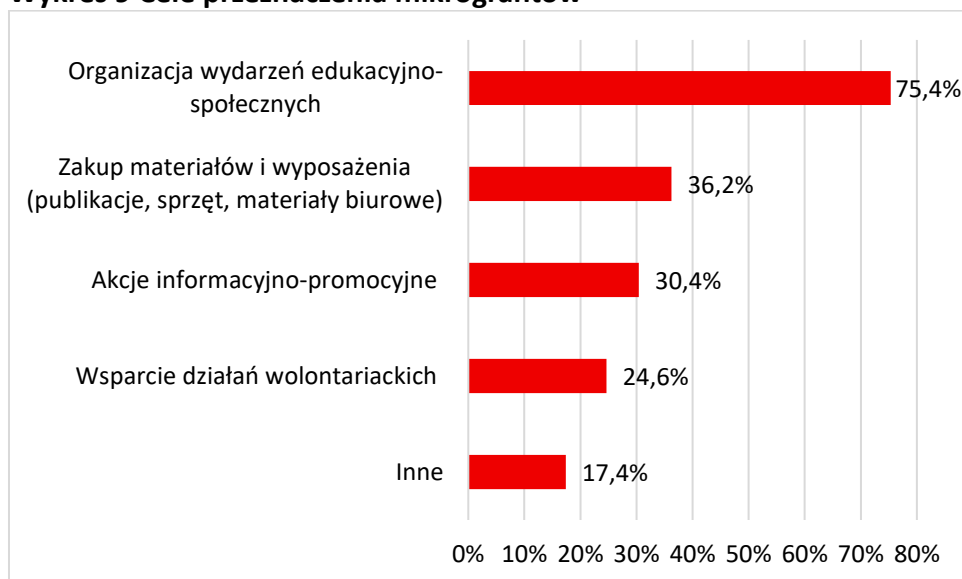
W opinii Ewaluatora wyniki te wskazują, że program FM w największym stopniu wspiera aktywność społeczną i integracyjną młodzieży. W mniejszym stopniu projekty koncentrują się na formalnych mechanizmach partycypacji, takich jak konsultacje społeczne czy dialog z władzami publicznymi. Z punktu widzenia celów systemowych programu, zakładających wzmacnianie udziału młodzieży w procesach decyzyjnych, wskazane może być dalsze rozwijanie komponentu konsultacyjno-obywatelskiego w projektach.

Przeznaczenie mikrograntów

Analiza wyników badań CAWI/CATI pozwala również określić najczęstsze sposoby wykorzystania mikrograntów. Największa część projektów dotyczy organizacji wydarzeń edukacyjno-społecznych (75,4%). Relatywnie wysoki udział mają również projekty obejmujące zakup materiałów lub drobnego wyposażenia potrzebnego do realizacji działań (36,2%).

Istotną kategorię stanowią także działania informacyjne i promocyjne (30,4%) oraz inicjatywy związane z działalnością wolontariacką (24,6%).

Wykres 9 Cele przeznaczenia mikrograntów

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CATI/CAWI N=72.

W opinii Ewaluatora konstrukcja mikrodotacji sprzyja przede wszystkim projektom o charakterze miękkim, takim jak wydarzenia edukacyjne, działania społeczne czy inicjatywy integracyjne. Jednocześnie zapewnia minimalne zasoby materialne potrzebne do realizacji działań. Rozwiązanie to pozostaje spójne z logiką Funduszu Młodzieżowego, którego celem jest przede wszystkim aktywizacja młodzieży, a nie finansowanie infrastruktury.

Typy działań identyfikowane w badaniach jakościowych

Analiza wywiadów jakościowych przeprowadzonych z operatorami regionalnymi pozwala wyróżnić kilka powtarzających się typów działań, które wyznaczają kierunki rozwoju rad młodzieżowych oraz samorządów uczniowskich i studenckich.

Mikrogranty na inicjatywy młodzieżowe

Podstawowym instrumentem wsparcia są mikrogranty przeznaczone na inicjatywy projektowane i realizowane przez młodzieżowe struktury przedstawicielskie. W większości przypadków są to granty o wartości do kilku tysięcy złotych. Operatorzy podkreślają, że starają się zachęcać młodzież do realizacji projektów o charakterze społecznym i obywatelskim, a nie jedynie do zakupu wyposażenia dla szkoły.

Wsparcie doradcze i szkoleniowe

Istotnym elementem działań jest również komponent doradczo-edukacyjny. Operatorzy wskazują, że w ramach programu prowadzą bezpośrednią pracę z młodzieżą obejmującą wsparcie w przygotowaniu wniosków projektowych, interpretacji wymogów formalnych oraz realizacji i rozliczaniu projektów.

W praktyce oznacza to często bardziej partnerską formę współpracy niż w klasycznych konkursach grantowych. Mniejszy nacisk kładzie się na selekcję projektów, a większy na dopracowanie pomysłów młodzieży i doprowadzenie ich do etapu możliwego do realizacji.

Działania obywatelskie i konsultacyjne

W przypadku projektów realizowanych przez młodzieżowe rady przy JST częściej pojawiają się działania o charakterze obywatelskim i konsultacyjnym. Projekty te obejmują inicjowanie konsultacji społecznych, udział młodzieży w procesach decyzyjnych oraz przygotowywanie rekomendacji dotyczących polityk lokalnych.

Operatorzy wskazują, że tego typu inicjatywy wzmacniają funkcję rad młodzieżowych jako ciał konsultacyjno-opiniotawczych.

Działania animacyjne i środowiskowe

W ścieżce projektów realizowanych przez samorządy uczniowskie i studenckie dominują działania animacyjne i środowiskowe. Projekty koncentrują się na integracji społeczności szkolnej, budowaniu aktywności uczniów oraz rozwijaniu współpracy w środowisku szkolnym.

Operatorzy wskazują, że działania te są bliższe codziennemu doświadczeniu młodzieży i łatwiej angażują uczniów, choć ich bezpośredni wpływ na polityki publiczne jest mniejszy niż w przypadku projektów realizowanych przez rady młodzieżowe.

Działania sieciujące i partnerskie

Część projektów obejmuje również działania wzmacniające współpracę z instytucjami otoczenia lokalnego. Dotyczy to przede wszystkim współpracy z jednostkami samorządu terytorialnego, organizacjami pozarządowymi oraz instytucjami kultury.

Operatorzy wskazują, że rozwijanie takich partnerstw może w przyszłości sprzyjać większej samodzielności młodzieżowych struktur oraz ograniczeniu ich zależności od szkół i władz lokalnych.

Kierunki rozwoju struktur młodzieżowych

Analiza działań realizowanych w ramach programu wskazuje na dwa główne kierunki rozwoju struktur młodzieżowych:

- rozwój aktywności społecznej i integracyjnej w środowisku szkolnym i lokalnym, charakterystyczny dla samorządów uczniowskich i studenckich,
- wzmacnianie roli młodzieży jako partnera władz lokalnych w procesach konsultacyjnych i decyzyjnych, charakterystyczne dla młodzieżowych rad przy JST.

Kluczowe wnioski

- Analiza dokumentów projektowych wskazuje, że typologia działań realizowanych w ramach Priorytetu 1 FM jest stosunkowo stabilna i obejmuje przede wszystkim działania edukacyjne, społeczne, integracyjne oraz partycypacyjne.
- Wyniki badania CAWI/CATI wskazują, że najczęściej realizowane inicjatywy mają charakter społeczny, wolontariacki oraz integracyjny.
- Badania jakościowe IDI/TDI potwierdzają, że mikrogranty stanowią podstawowy mechanizm wspierania inicjatyw młodzieżowych oraz sprzyjają rozwojowi kompetencji projektowych młodzieży.
- Program FM silniej wspiera działania społeczne i integracyjne niż formalne mechanizmy partycypacji obywatelskiej.
- W funkcjonowaniu struktur młodzieżowych widoczne są dwa równoległe kierunki rozwoju: animacja społeczności szkolnych oraz wzmacnianie roli młodzieży w dialogu z władzami lokalnymi.

3.3.3 Skuteczność wdrażania działań i osiągniętych rezultatów

Ocena skuteczności działań realizowanych w ramach Priorytetu 1 Funduszu Młodzieżowego została przeprowadzona na podstawie analizy danych zastanych (wniosków projektowych, sprawozdań oraz dokumentacji operatorów), wyników badań ilościowych CAWI/CATI oraz ustaleń wynikających z badań jakościowych prowadzonych z operatorami regionalnymi i przedstawicielami instytucji zaangażowanych w realizację programu (IDI/TDI).

Skuteczność realizacji projektów

Analiza dokumentacji projektowej wskazuje, że operatorzy regionalni prawidłowo realizują mechanizm regrantingu, a beneficjenci w większości przypadków wdrażają działania zgodnie z założeniami projektów. Projekty realizowane w ramach mikrodotacji koncentrują się przede wszystkim na działaniach o charakterze społecznym, edukacyjnym oraz integracyjnym.

Rezultaty projektów mają w większości charakter kompetencyjny i społeczny. Obejmują przede wszystkim rozwój kompetencji organizacyjnych młodzieży, wzrost zaangażowania w działania społeczne oraz rozwój współpracy w środowiskach szkolnych i lokalnych.

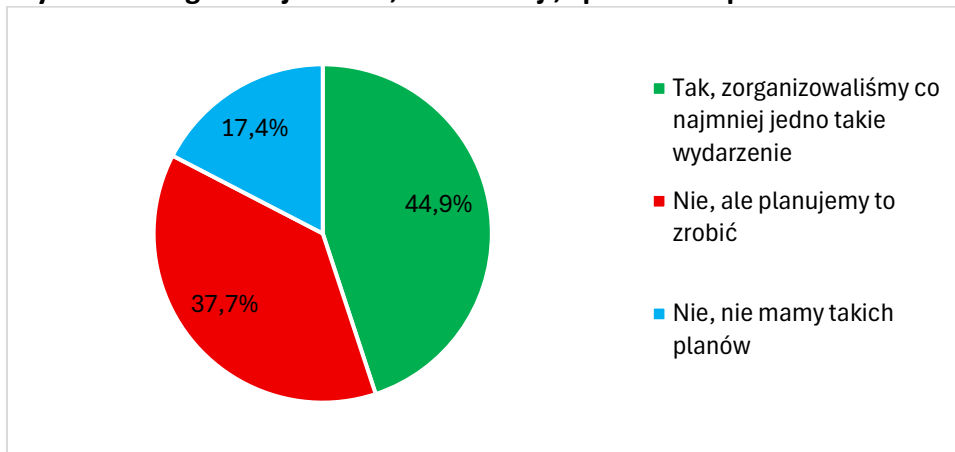
W opinii Ewaluatora skuteczność realizowanych działań można ocenić jako wysoką. Jednocześnie analiza dokumentacji projektowej wskazuje, że sprawozdawczość projektowa zawiera relatywnie niewiele dowodów dotyczących trwałości rezultatów. W związku z tym zasadne wydaje się dalsze monitorowanie długofalowych efektów projektów.

Organizacja debat i wydarzeń dotyczących problemów młodzieży

Wyniki badań CAWI/CATI wskazują, że znacząca część rad młodzieżowych oraz samorządów uczniowskich i studenckich angażuje się w działania o charakterze publicznym

i obywatelskim. Prawie połowa badanych struktur (44,9%) zorganizowała co najmniej jedno wydarzenie w postaci debaty, konferencji lub spotkania dotyczącego problemów młodzieży. Kolejna grupa respondentów (37,7%) deklaruje, że planuje tego rodzaju działania w przyszłości. Jedynie 17,4% badanych wskazało, że ich rada lub samorząd nie organizował i nie planuje organizacji takich wydarzeń.

Wykres 10 Organizacja debat, konferencji, spotkań nt. problemów młodzieży

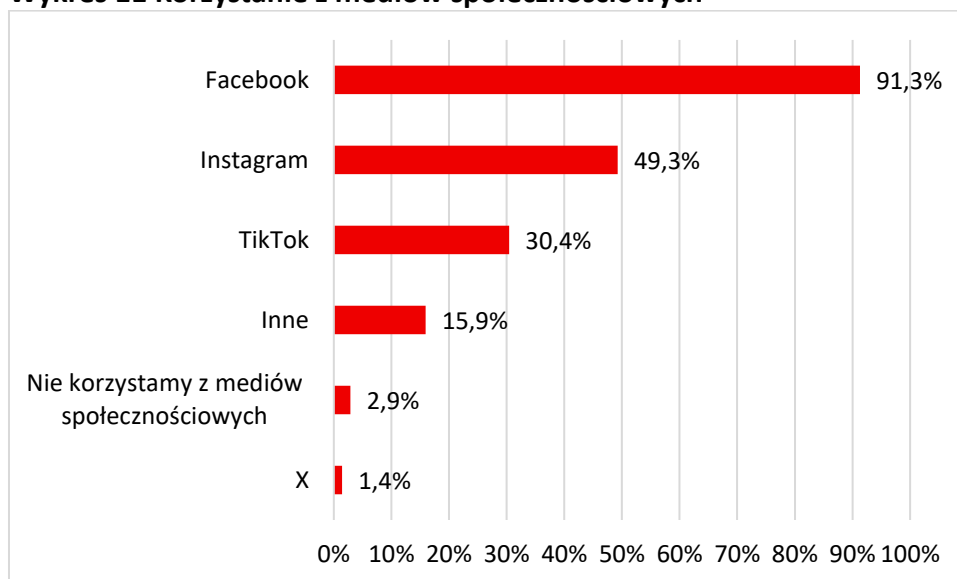
Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CATI/CAWI N=72.

W opinii Ewaluatora wyniki te wskazują, że program FM sprzyja stopniowemu przechodzeniu od działań o charakterze integracyjnym do bardziej zaawansowanych form aktywności obywatelskiej. Dotyczy to przede wszystkim organizowania debat, spotkań konsultacyjnych oraz dyskusji dotyczących problemów młodzieży. Potencjał ten jest jednak nierównomiernie rozłożony i w części środowisk wymaga dalszego wsparcia merytorycznego, na przykład poprzez rozwój narzędzi do prowadzenia debat młodzieżowych lub wzmacnianie współpracy z jednostkami samorządu terytorialnego.

Aktywność rad i samorządów w mediach społecznościowych

Istotnym elementem funkcjonowania rad młodzieżowych oraz samorządów uczniowskich i studenckich jest komunikacja z rówieśnikami za pośrednictwem mediów społecznościowych. Wyniki badania CAWI/CATI wskazują, że zdecydowana większość rad i samorządów korzysta z Facebooka (91,3%). Blisko połowa respondentów deklaruje korzystanie z Instagrama (49,3%), natomiast około jedna trzecia wskazuje na obecność na platformie TikTok (30,4%). Jedynie niewielki odsetek respondentów (2,9%) deklaruje brak obecności w mediach społecznościowych.

Wykres 11 Korzystanie z mediów społecznościowych

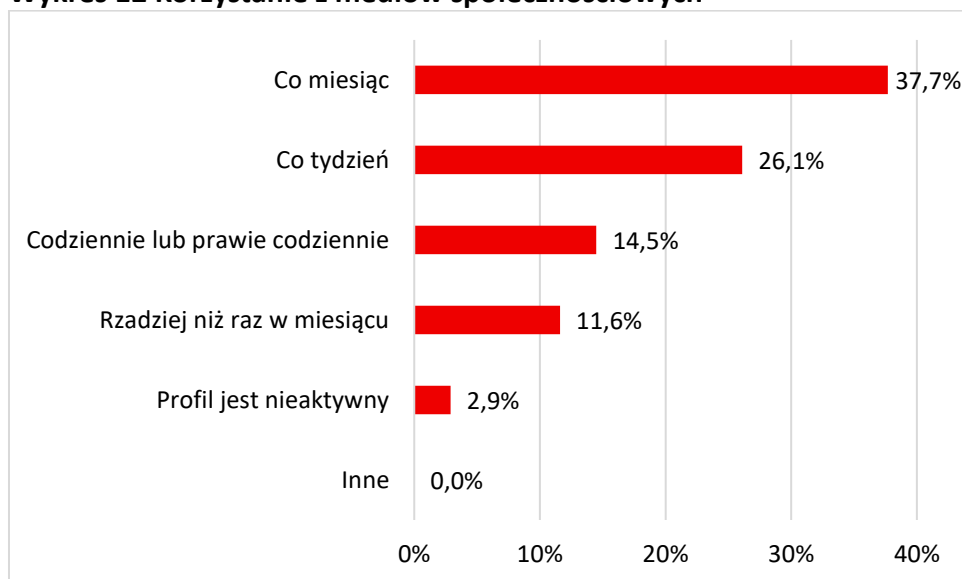
Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CATI/CAWI N=72.

W opinii Ewaluatora wysoki poziom obecności w mediach społecznościowych sprzyja zwiększeniu zasięgu działań młodzieżowych oraz umożliwia skuteczne docieranie do rówieśników. Jednocześnie rozwój aktywności online wiąże się z potrzebą wzmocnienia kompetencji cyfrowych młodzieży, w szczególności w zakresie bezpieczeństwa w sieci, przeciwdziałania mowie nienawiści oraz krytycznej oceny informacji.

Regularność komunikacji w mediach społecznościowych

Analiza wyników badania wskazuje również na stosunkowo wysoką regularność komunikacji prowadzonej przez rady i samorządy. Najczęściej publikacje pojawiają się raz w miesiącu (37,7%) lub raz w tygodniu (26,1%). Około 14,5% respondentów deklaruje publikowanie treści niemal codziennie. Profil nieaktywny posiada jedynie niewielka część badanych struktur młodzieżowych (2,9%).

Wykres 12 Korzystanie z mediów społecznościowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CATI/CAWI N=72.

W opinii Ewaluatora aktywność komunikacyjna rad młodzieżowych jest stosunkowo wysoka i sprzyja zwiększeniu ich widoczności w środowiskach lokalnych. Warto jednak wzmocnić jakość publikowanych treści oraz rozwijać wykorzystanie mediów społecznościowych jako narzędzia partycypacji, na przykład poprzez konsultacje online lub angażowanie młodzieży w dyskusje dotyczące spraw lokalnych.

Ocena skuteczności działań w badaniach jakościowych

Wnioski wynikające z wywiadów jakościowych wskazują na zróżnicowany, lecz zasadniczo pozytywny obraz skuteczności programu. Część operatorów wskazuje, że wskaźniki projektowe są osiągnięte lub przekraczane, szczególnie w ścieżce projektów realizowanych przez samorządy uczniowskie i studenckie. W niektórych regionach realizacja projektów oceniana jest bardzo wysoko, a liczba zgłaszanych inicjatyw przekracza pierwotne założenia.

Jednocześnie operatorzy wskazują na nierównowagę pomiędzy ścieżkami programu. W przypadku projektów realizowanych przez samorządy uczniowskie i studenckie wskaźniki często są przekraczane, natomiast w przypadku młodzieżowych rad przy JST część wskaźników realizowana jest poniżej pierwotnych założeń. Wynika to przede wszystkim z mniejszej liczby funkcjonujących rad oraz bardziej złożonych warunków ich działania.

Przedstawiciel instytucji zarządzającej zwraca również uwagę, że na poziomie całego programu realizacja części wskaźników może być zagrożona ze względu na ich wysoki poziom oraz brak jednoznacznych definicji. Dotyczy to zwłaszcza wskaźnika odnoszącego się do liczby funkcjonujących rad młodzieżowych.

Jednocześnie operatorzy podkreślają, że skuteczność programu nie powinna być oceniana wyłącznie poprzez analizę wskaźników ilościowych. Istotnym efektem projektów jest zmiana postaw młodych ludzi, wzrost poczucia sprawczości oraz zdobycie doświadczenia w realizacji projektów społecznych.

Kluczowe wnioski

- Analiza dokumentów projektowych wskazuje, że działania realizowane w ramach Priorytetu 1 FM są w większości przypadków wdrażane zgodnie z założeniami projektów, a mechanizm regrantingu funkcjonuje prawidłowo.
- Wyniki badania CAWI/CATI pokazują, że znacząca część rad i samorządów angażuje się w działania o charakterze obywatelskim, takie jak debaty i spotkania dotyczące problemów młodzieży.
- Badania CAWI/CATI wskazują również na wysoką aktywność komunikacyjną rad i samorządów w mediach społecznościowych, co sprzyja zwiększeniu ich widoczności w środowiskach młodzieżowych.
- Wywiady IDI/TDI potwierdzają wysoką ocenę skuteczności programu, przy jednoczesnym wskazaniu nierównowagi pomiędzy ścieżką projektów realizowanych przez samorzady uczniowskie a projektami młodzieżowych rad przy JST.
- Dokumentacja projektowa zawiera ograniczoną liczbę dowodów dotyczących trwałości rezultatów, co wskazuje na potrzebę dalszego monitorowania długofalowych efektów programu.

3.3.4 Wpływ działań na rozwój organizacyjny rad i samorządów

Ocena wpływu projektów realizowanych w ramach Priorytetu 1 Funduszu Młodzieżowego na rozwój organizacyjny struktur młodzieżowych została przeprowadzona na podstawie analizy dokumentów projektowych (desk research), wyników badań ilościowych CAWI/CATI oraz ustaleń wynikających z wywiadów jakościowych przeprowadzonych z operatorami regionalnymi i przedstawicielami instytucji zaangażowanych w realizację programu (IDI/TDI).

Zmiany organizacyjne identyfikowane w analizie dokumentów

Z analizy dokumentów projektowych wynika, że realizacja projektów w wielu przypadkach prowadzi do stopniowego wzmocnienia organizacyjnego rad młodzieżowych oraz samorządów uczniowskich i studenckich. W dokumentacji projektowej pojawiają się przede wszystkim następujące typy zmian:

- wdrażanie podstawowych standardów pracy organizacyjnej, takich jak przyjmowanie statutów, regulaminów lub planów pracy,
- inicjowanie współpracy z jednostkami samorządu terytorialnego oraz organizacjami pozarządowymi,

- deklaracje kontynuowania działań rozpoczętych w ramach projektów przez samorządy uczniowskie i samorządy studenckie.

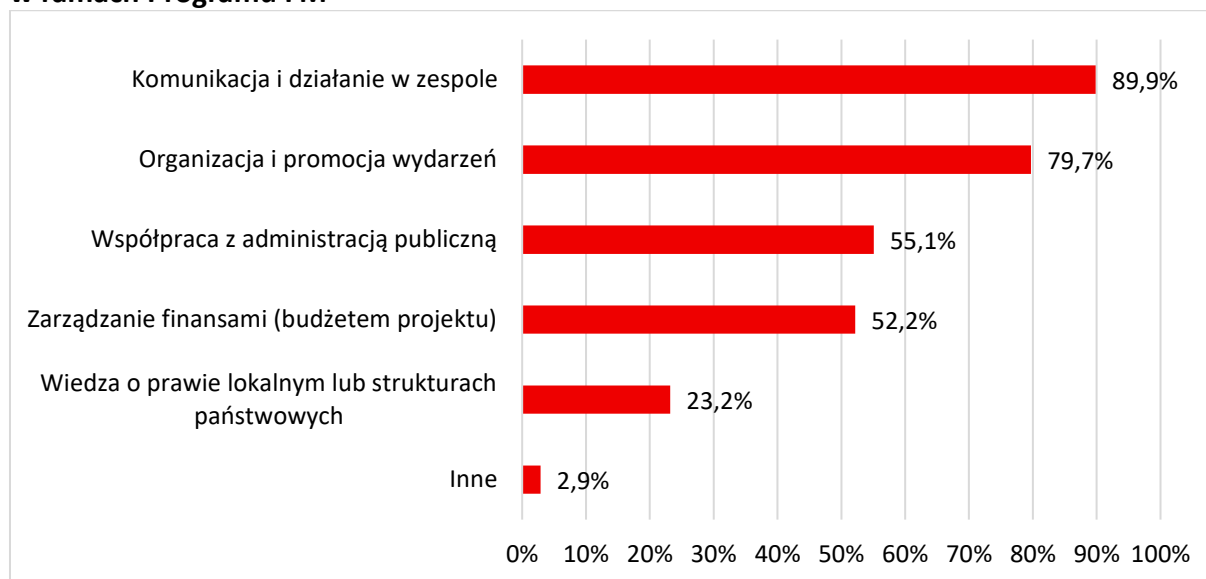
W opinii Ewaluatora wpływ projektów na rozwój organizacyjny struktur młodzieżowych ma charakter pozytywny, choć jest zróżnicowany pomiędzy poszczególnymi regionami oraz typami beneficjentów. Jednocześnie analiza dokumentacji projektowej wskazuje, że sprawozdawczość projektowa w ograniczonym stopniu opisuje zmiany organizacyjne zachodzące w radach i samorządach. Z tego względu zasadne wydaje się rozwinięcie wymogów opisowych w sprawozdaniach dotyczących wpływu projektów na rozwój organizacyjny beneficjentów.

Rozwój kompetencji uczestników projektów

Istotnym elementem wpływu projektów jest rozwój kompetencji uczestników działań. Wyniki badania CAWI/CATI wskazują, że najczęściej wskazywaną korzyścią z udziału w projektach jest rozwój kompetencji związanych z komunikacją i pracą zespołową, co deklaruje 89,9% respondentów. Wysoki odsetek uczestników wskazuje również na rozwój umiejętności organizacji i promocji wydarzeń (79,7%).

Ponad połowa badanych deklaruje także zdobycie kompetencji związanych ze współpracą z administracją publiczną (55,1%) oraz zarządzaniem finansami projektu (52,2%). Jedynie niewielki odsetek respondentów (2,9%) wskazuje, że udział w projekcie nie przyczynił się do zdobycia nowych umiejętności.

Wykres 13 Nowe umiejętności i kompetencje zdobyte dzięki projektowi realizowanemu w ramach Programu FM

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CATI/CAWI N=72.

W opinii Ewaluatora wyniki te wskazują, że program FM pełni istotną funkcję edukacyjną, przyczyniając się zarówno do rozwoju kompetencji miękkich, takich jak komunikacja i praca zespołowa, jak i kompetencji bardziej praktycznych, związanych z zarządzaniem projektami oraz współpracą z instytucjami publicznymi. W tym sensie Priorytet 1 można interpretować jako inwestycję w rozwój kapitału ludzkiego młodego pokolenia.

Rozwój organizacyjny w świetle badań jakościowych

Wnioski wynikające z wywiadów IDI/TDI wskazują na wyraźny efekt rozwojowy na poziomie organizacyjnym rad młodzieżowych oraz samorządów uczniowskich i studenckich.

W wypowiedziach respondentów pojawia się kilka powtarzających się obszarów tego rozwoju.

Profesjonalizacja pracy projektowej

Operatorzy podkreślają, że dla wielu grup młodzieżowych udział w programie stanowi pierwsze doświadczenie związane z przygotowaniem i realizacją projektu. W ramach projektów młodzież zdobywa doświadczenie w zakresie formułowania celów i rezultatów działań, planowania harmonogramu projektów, prowadzenia budżetu oraz przygotowywania dokumentacji finansowej i sprawozdawczej.

Proces ten wymaga znacznego zaangażowania ze strony operatorów, którzy prowadzą szkolenia i konsultacje dla młodych realizatorów. Jednocześnie operatorzy oceniają go jako inwestycję w rozwój trwałych kompetencji młodych liderów i lidererek.

Wzmocnienie struktur wewnętrznych rad i samorządów

W wywiadach pojawia się obraz stopniowej zmiany roli młodzieżowych struktur organizacyjnych. W wielu przypadkach grupy młodzieżowe przechodzą od roli beneficjentów wsparcia do roli organizatorów inicjatyw społecznych. W kolejnych edycjach programu młodzieży uczestnicy potrafią już samodzielnie inicjować projekty, dzielić zadania w zespole oraz prowadzić komunikację z instytucjami zewnętrznymi, takimi jak szkoły czy urzędy gmin.

Rozwój współpracy z otoczeniem instytucjonalnym

Część operatorów wskazuje, że realizacja projektów stanowi dla młodzieży praktyczny trening współpracy z instytucjami publicznymi i organizacjami społecznymi. Projekty umożliwiają młodzieży zdobycie doświadczeń w kontaktach z dyrekcjami szkół, jednostkami samorządu terytorialnego oraz organizacjami pozarządowymi.

Choć proces ten ujawnia również bariery instytucjonalne, takie jak ograniczona otwartość niektórych szkół lub trudności organizacyjne, jednocześnie sprzyja rozwijaniu kompetencji negocjacyjnych i budowaniu relacji z partnerami instytucjonalnymi.

Rozwój odpowiedzialności i rozliczalności

Operatorzy wskazują również, że wymogi formalne związane z realizacją projektów, takie jak prowadzenie dokumentacji finansowej czy przygotowywanie sprawozdań, stanowią ważny element procesu edukacyjnego. Uczestnicy projektów uczą się odpowiedzialnego gospodarowania środkami publicznymi oraz planowania działań w sposób bardziej realistyczny i uporządkowany.

Ocena wpływu programu

Z perspektywy Ewaluatora można stwierdzić, że niezależnie od napięć związanych z poziomem wskaźników ilościowych jednym z najważniejszych efektów Priorytetu 1 jest rozwój organizacyjny struktur młodzieżowych. W wielu wypowiedziach respondentów pojawia się przekonanie, że przejście od roli uczestnika działań do roli projektodawcy i grantobiorcy stanowi istotny krok w rozwoju rad młodzieżowych oraz samorządów uczniowskich i studenckich.

Kluczowe wnioski

- Analiza dokumentów projektowych wskazuje, że projekty realizowane w ramach programu sprzyjają stopniowemu wzmocnieniu organizacyjnemu rad młodzieżowych oraz samorządów uczniowskich i studenckich.
- Wyniki badania CAWI/CATI pokazują, że udział w projektach prowadzi do znaczącego rozwoju kompetencji uczestników, szczególnie w zakresie komunikacji, pracy zespołowej, organizacji wydarzeń oraz współpracy z administracją publiczną.
- Wywiady IDI/TDI potwierdzają, że realizacja projektów przyczynia się do profesjonalizacji pracy młodzieżowych struktur organizacyjnych oraz rozwijania ich zdolności do planowania i realizacji inicjatyw społecznych.
- Program FM pełni istotną funkcję edukacyjną, wspierając rozwój zarówno kompetencji miękkich, jak i praktycznych umiejętności związanych z zarządzaniem projektami.
- Wpływ programu na rozwój organizacyjny rad i samorządów stanowi jeden z najważniejszych jakościowych efektów Priorytetu 1.

3.3.5 Efekty bezpośrednie i nieoczekiwane

Ocena efektów bezpośrednich oraz efektów nieoczekiwanych wynikających z realizacji projektów w ramach Priorytetu 1 Funduszu Młodzieżowego została przeprowadzona na podstawie analizy dokumentów projektowych (desk research) oraz ustaleń wynikających z badań jakościowych (IDI/TDI) i badań ilościowych CAWI/CATI.

Efekty bezpośrednie identyfikowane w dokumentacji projektowej

Analiza dokumentów projektowych pozwala zidentyfikować kilka powtarzających się kategorii efektów bezpośrednich. Najczęściej dotyczą one zmian zachodzących w funkcjonowaniu społeczności szkolnych oraz lokalnych środowisk młodzieżowych. W dokumentacji projektowej pojawiają się przede wszystkim następujące typy rezultatów:

- wzrost integracji społeczności szkolnej lub lokalnej poprzez organizację wspólnych wydarzeń i inicjatyw młodzieżowych,
- powstawanie nowych partnerstw lokalnych pomiędzy młodzieżą, szkołami, organizacjami pozarządowymi oraz jednostkami samorządu terytorialnego,
- wzmocnienie kompetencji opiekunów rad młodzieżowych oraz samorządów uczniowskich i studenckich, wynikające z udziału w działaniach projektowych i współpracy z operatorami.

Rezultaty te mają w większości charakter społeczny i organizacyjny. W wielu przypadkach projekty prowadzą do zwiększenia aktywności młodzieży w środowisku lokalnym oraz wzrostu zainteresowania tematyką partycypacji młodzieżowej.

Jednocześnie analiza dokumentacji wskazuje, że efekty projektów są w sprawozdaniach opisywane w sposób dość zróżnicowany. Brakuje jednolitych kategorii umożliwiających systematyczne raportowanie zmian społecznych i organizacyjnych wynikających z realizacji projektów.

Efekty nieoczekiwane identyfikowane w badaniach jakościowych

Wywiady jakościowe przeprowadzone z operatorami regionalnymi oraz przedstawicielami instytucji zaangażowanych w realizację programu wskazują również na szereg efektów, które nie były bezpośrednio zakładane w projektach, ale pojawiały się w trakcie ich realizacji.

Do najczęściej wskazywanych należą:

- wzrost rozpoznawalności młodzieżowych rad i samorządów w środowiskach lokalnych,
- zwiększenie zainteresowania młodzieży działalnością społeczną i obywatelską,
- rozwój nieformalnych sieci współpracy pomiędzy szkołami, organizacjami społecznymi i instytucjami publicznymi,
- wzrost zaangażowania nauczycieli i opiekunów w działania młodzieżowe.

Operatorzy wskazują, że w wielu przypadkach projekty przyczyniają się do uruchomienia nowych inicjatyw młodzieżowych, które wykraczają poza ramy pojedynczego projektu. W części środowisk projekty stają się impulsem do dalszych działań, takich jak organizowanie

kolejnych wydarzeń, rozwijanie współpracy z instytucjami lokalnymi czy tworzenie nowych struktur młodzieżowych.

Ocena jakości raportowania efektów

W opinii Ewaluatora efekty bezpośrednie oraz nieoczekiwane są w dokumentacji projektowej raportowane w sposób ograniczony. Sprawozdania projektowe koncentrują się przede wszystkim na realizacji wskaźników ilościowych, natomiast w mniejszym stopniu dokumentują zmiany społeczne i organizacyjne zachodzące w środowiskach młodzieżowych.

Jednocześnie należy podkreślić, że część tych efektów została zidentyfikowana dzięki zastosowaniu innych metod badawczych, w szczególności badań jakościowych oraz badań ankietowych. Oznacza to, że wpływ projektów na środowiska młodzieżowe jest w praktyce szerszy niż wynikałoby to wyłącznie z analizy sprawozdań projektowych.

Z tego względu zasadne wydaje się rozważenie rozszerzenia zakresu sprawozdawczości projektowej o elementy pozwalające na systematyczne dokumentowanie efektów społecznych i organizacyjnych projektów, w tym obserwacji dotyczących zmian w funkcjonowaniu rad młodzieżowych, samorządów uczniowskich oraz środowisk lokalnych.

Kluczowe wnioski

- Analiza dokumentów projektowych wskazuje, że najczęściej obserwowanymi efektami bezpośrednimi projektów są wzrost integracji społeczności szkolnych i lokalnych, rozwój partnerstw instytucjonalnych oraz wzmocnienie kompetencji opiekunów struktur młodzieżowych.
- Wywiady jakościowe IDI/TDI wskazują na szereg efektów nieoczekiwanych, takich jak zwiększenie rozpoznawalności młodzieżowych rad i samorządów oraz rozwój nowych inicjatyw społecznych w środowiskach lokalnych.
- Sprawozdawczość projektowa koncentruje się głównie na wskaźnikach ilościowych, co ogranicza możliwość pełnego uchwycenia efektów społecznych i organizacyjnych projektów.
- Część efektów programu została zidentyfikowana dzięki zastosowaniu triangulacji metod badawczych, w szczególności badań jakościowych i ankietowych.
- Rozszerzenie zakresu sprawozdawczości projektowej o elementy opisowe dotyczące zmian społecznych i organizacyjnych mogłoby ułatwić monitorowanie rzeczywistego wpływu programu.

3.3.6 Trwałość rezultatów po zakończeniu finansowania

Ocena trwałości rezultatów projektów realizowanych w ramach Priorytetu 1 Funduszu Młodzieżowego została przeprowadzona przede wszystkim na podstawie analizy danych

zastanych (desk research), a także w oparciu o ustalenia wynikające z badań ankietowych CAWI/CATI oraz wywiadów jakościowych z operatorami regionalnymi (IDI/TDI).

Trwałość rezultatów w świetle analizy dokumentów

Analiza dokumentacji projektowej wskazuje, że kwestie trwałości rezultatów są w sprawozdaniach projektowych opisywane w ograniczonym zakresie. Niewielka część analizowanych sprawozdań zawiera jednoznaczne informacje potwierdzające kontynuację działań rozpoczętych w ramach projektów. W większości przypadków dokumentacja koncentruje się na realizacji działań w okresie finansowania projektu, natomiast w mniejszym stopniu odnosi się do dalszego funkcjonowania inicjatyw młodzieżowych po zakończeniu wsparcia.

Jednocześnie analiza dokumentów wskazuje, że operatorzy regionalni nie prowadzą jednolitego monitoringu ex-post, który umożliwiłaby systematyczne śledzenie dalszych losów inicjatyw młodzieżowych oraz funkcjonowania rad i samorządów po zakończeniu finansowania projektów.

W rezultacie trwałość rezultatów projektów nie jest obecnie dokumentowana w sposób systemowy, co utrudnia prowadzenie analiz porównawczych oraz ocenę długofalowego wpływu programu na rozwój struktur młodzieżowych.

Trwałość rezultatów w świetle innych metod badawczych

Pomimo ograniczeń wynikających z analizy dokumentów projektowych, część informacji dotyczących trwałości rezultatów została zidentyfikowana dzięki zastosowaniu innych metod badawczych. Wyniki badań ankietowych oraz wywiadów jakościowych wskazują, że w wielu przypadkach działania realizowane w ramach projektów stanowią impuls do dalszej aktywności młodzieży w środowiskach szkolnych i lokalnych.

Operatorzy regionalni podkreślają, że część inicjatyw podejmowanych w ramach mikrograntów jest kontynuowana po zakończeniu finansowania projektu, zwłaszcza w sytuacji gdy projekty prowadzą do powstania trwałych form współpracy pomiędzy młodzieżą, szkołami i instytucjami lokalnymi. W niektórych przypadkach działania projektowe przyczyniają się również do dalszego rozwoju rad młodzieżowych lub samorządów uczniowskich, które wykorzystują zdobyte doświadczenia w kolejnych inicjatywach.

W opinii Ewaluatora wyniki te wskazują, że trwałość rezultatów projektów może być wyższa, niż wynikałoby to z samej analizy dokumentacji projektowej. Brak systemowego monitorowania ex-post powoduje jednak, że skala tych efektów nie może być obecnie precyzyjnie oszacowana na podstawie danych administracyjnych.

Ocena systemu monitorowania trwałości

Z perspektywy ewaluacyjnej istotnym ograniczeniem obecnego systemu sprawozdawczości jest brak standardów monitorowania trwałości rezultatów projektów. Wprowadzenie minimalnych wymogów raportowania dotyczących kontynuacji działań mogłoby znacząco poprawić jakość danych dostępnych do oceny długofalowego wpływu programu.

W szczególności zasadne wydaje się rozważenie wprowadzenia elementów monitoringu ex-post, obejmujących na przykład krótką ankietę lub uproszczony formularz sprawozdawczy wypełniany przez beneficjentów po upływie określonego czasu od zakończenia projektu. Pozwoliłoby to na bardziej systematyczne dokumentowanie trwałości rezultatów oraz lepsze rozpoznanie długofalowego wpływu programu na rozwój struktur młodzieżowych.

Kluczowe wnioski

- Analiza dokumentów projektowych wskazuje, że kwestie trwałości rezultatów są w sprawozdawczości projektowej dokumentowane w ograniczonym zakresie.
- Operatorzy regionalni nie prowadzą jednolitego monitoringu ex-post umożliwiającego systematyczne śledzenie dalszych losów inicjatyw młodzieżowych.
- Wyniki badań CAWI/CATI oraz wywiadów IDI/TDI wskazują, że część działań inicjowanych w ramach projektów jest kontynuowana po zakończeniu finansowania.
- Brak systemowych danych dotyczących trwałości rezultatów utrudnia pełną ocenę długofalowego wpływu programu.
- Wprowadzenie minimalnych standardów monitorowania trwałości rezultatów w dokumentacji sprawozdawczej mogłoby znacząco poprawić jakość danych ewaluacyjnych.

3.4 Powstawanie i trwałość sieci współpracy i partnerstw

3.4.1 Zakres i typy współpracy między radami i samorządami

Analiza zakresu współpracy pomiędzy radami młodzieżowymi, samorządami uczniowskimi i studenckimi oraz instytucjami otoczenia została przeprowadzona na podstawie analizy dokumentów projektowych (desk research) oraz wyników badań ankietowych CAWI/CATI.

Typy współpracy identyfikowane w dokumentacji projektowej

Z analizy dokumentów operatorów regionalnych wynika, że realizacja projektów w ramach Priorytetu 1 Funduszu Młodzieżowego sprzyja rozwojowi różnorodnych form współpracy pomiędzy strukturami młodzieżowymi a instytucjami funkcjonującymi w środowiskach lokalnych. W dokumentacji projektowej najczęściej wskazywane są następujące formy współpracy:

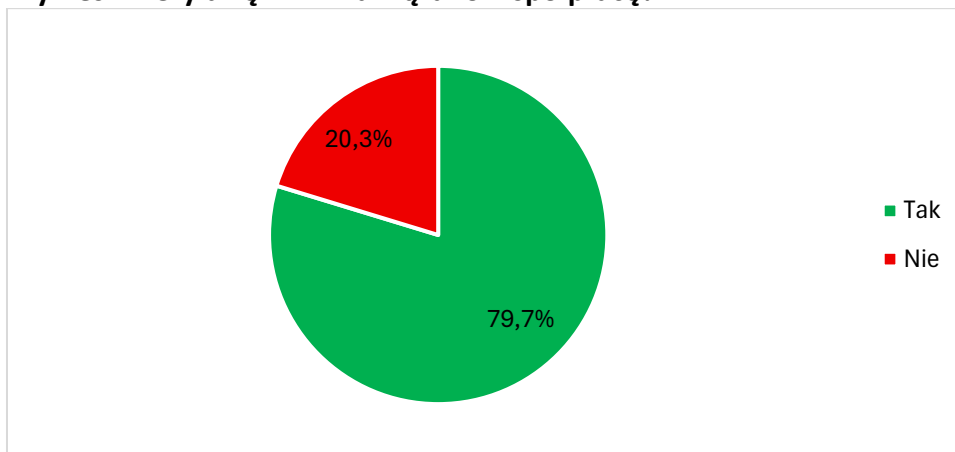
- powstawanie sieci współpracy pomiędzy szkołami i jednostkami samorządu terytorialnego,
- organizacja wydarzeń o charakterze międzyinstytucjonalnym, takich jak debaty, warsztaty czy spotkania konsultacyjne,
- współpraca z organizacjami pozarządowymi oraz lokalnymi instytucjami społecznymi.

W wielu przypadkach projekty prowadzą do nawiązywania nowych relacji pomiędzy młodzieżą a instytucjami publicznymi lub społecznymi, które wcześniej nie współpracowały z radami młodzieżowymi lub samorządami uczniowskimi.

Nawiązywanie nowych współprac w świetle badań CAWI/CATI

Wyniki badań ankietowych wskazują, że zdecydowana większość przedstawicieli beneficjentów (79,7%) deklaruje, iż dzięki wsparciu w ramach programu FM rady lub samorządy nawiązały nowe współprace z organizacjami, instytucjami lub władzami lokalnymi. Jedynie około jedna piąta respondentów (20,3%) nie dostrzega takiej zmiany.

Wykres 14 Czy dzięki FM nawiązano współpracę?

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CATI/CAWI N=72.

Wyniki te wskazują, że w większości przypadków projekty realizowane w ramach programu FM stanowią impuls do poszerzenia sieci relacji instytucjonalnych młodzieżowych struktur przedstawicielskich.

Ocena znaczenia współpracy w funkcjonowaniu struktur młodzieżowych

W opinii Ewaluatora program FM skutecznie pełni funkcję mechanizmu łączącego młodzież z instytucjonalnym otoczeniem społecznym. Projekty umożliwiają młodzieży bezpośredni kontakt z instytucjami publicznymi, organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami działającymi w środowisku lokalnym. W wielu przypadkach prowadzi to do poszerzenia zakresu aktywności rad młodzieżowych i samorządów uczniowskich oraz zwiększenia ich widoczności w środowisku lokalnym.

Jednocześnie z punktu widzenia celów programu związanych z rozwojem współpracy i sieciowania zasadne wydaje się pogłębienie analizy jakości nawiązywanych relacji. W szczególności istotne jest rozpoznanie trwałości tych współprac oraz ich realnego wpływu na funkcjonowanie struktur młodzieżowych i procesy decyzyjne na poziomie lokalnym.

Kluczowe wnioski

- Analiza dokumentów projektowych wskazuje, że projekty realizowane w ramach programu FM sprzyjają rozwijaniu współpracy pomiędzy radami młodzieżowymi, samorządami uczniowskimi oraz instytucjami lokalnymi.
- Wyniki badania CAWI/CATI potwierdzają, że w zdecydowanej większości przypadków realizacja projektów prowadzi do nawiązywania nowych relacji z instytucjami publicznymi i organizacjami społecznymi.
- Program FM pełni funkcję mechanizmu sieciującego, który umożliwia młodzieży nawiązywanie kontaktów z instytucjonalnym otoczeniem społecznym.
- Dalsze analizy ewaluacyjne powinny w większym stopniu uwzględniać jakość i trwałość nawiązywanych współprac oraz ich wpływ na funkcjonowanie struktur młodzieżowych.

3.4.2 Skala i zakres współpracy z JST oraz organizacjami społecznymi

Ocena skali i zakresu współpracy pomiędzy strukturami młodzieżowymi a instytucjami publicznymi i organizacjami społecznymi została przeprowadzona na podstawie analizy danych zastanych (desk research) oraz wyników badań ankietowych CAWI/CATI.

Współpraca z jednostkami samorządu terytorialnego

Analiza dokumentów projektowych wskazuje, że jednostki samorządu terytorialnego są jednym z najważniejszych partnerów instytucjonalnych rad młodzieżowych oraz samorządów uczniowskich i studenckich. W dokumentacji projektowej JST najczęściej występują w roli podmiotów wspierających działania organizacyjne i logistyczne projektów.

Najczęściej wskazywane formy współpracy obejmują:

- udostępnianie infrastruktury, w szczególności sal spotkań, przestrzeni publicznych lub zaplecza technicznego,
- wsparcie organizacyjne przy przygotowaniu wydarzeń i inicjatyw młodzieżowych,
- udział przedstawicieli władz samorządowych w wydarzeniach organizowanych przez młodzież.

W opinii Ewaluatora współpraca z JST jest szczególnie silna w tych środowiskach lokalnych, w których funkcjonują rozwinięte polityki młodzieżowe lub istnieje wcześniejsze doświadczenie współpracy z młodzieżowymi strukturami przedstawicielskimi.

Współpraca z organizacjami pozarządowymi

Istotnym partnerem projektów realizowanych w ramach Funduszu Młodzieżowego są również organizacje pozarządowe. Z analizy dokumentów projektowych wynika, że NGO najczęściej pełnią rolę podmiotów wspierających merytorycznie realizację projektów.

Najczęściej wskazywane formy współpracy obejmują:

- zapewnianie trenerów lub ekspertów prowadzących warsztaty i szkolenia,
- wsparcie merytoryczne w przygotowaniu i realizacji działań projektowych.

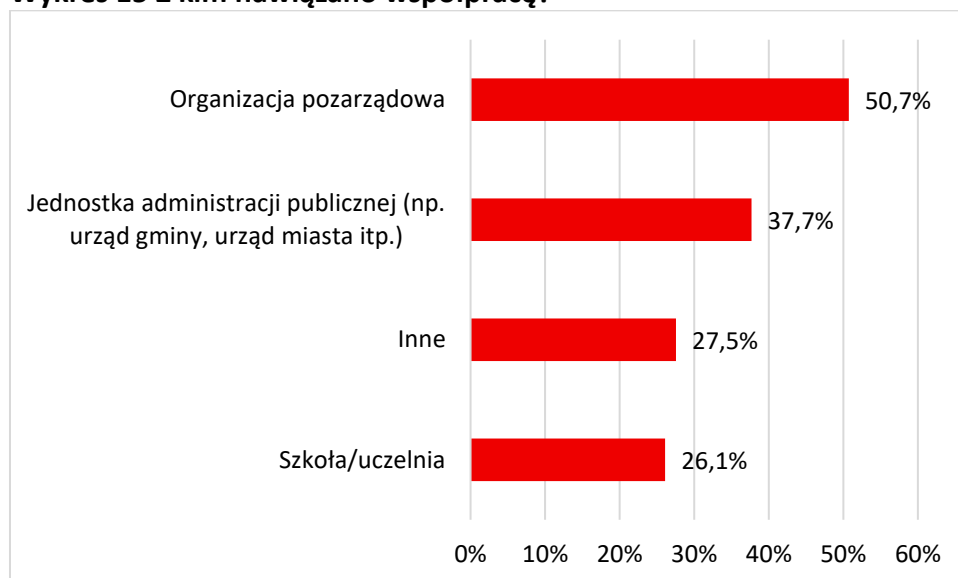
Organizacje pozarządowe pełnią często rolę pośrednika pomiędzy młodzieżą a instytucjami publicznymi oraz wspierają rozwój kompetencji młodych liderów.

Struktura partnerstw w świetle badań CAWI/CATI

Wyniki badania CAWI/CATI wskazują, że najczęściej wskazywanym partnerem współpracy są organizacje pozarządowe (50,7%). W dalszej kolejności respondenci wskazują jednostki administracji publicznej (37,7%) oraz szkoły i uczelnie (26,1%).

Jednocześnie stosunkowo wysoki udział odpowiedzi „inne” (27,5%) sugeruje, że współpraca rozwija się również z instytucjami o mniej formalnym charakterze, takimi jak domy kultury, biblioteki, parafie czy grupy nieformalne funkcjonujące w środowiskach lokalnych.

Wykres 15 Z kim nawiązano współpracę?

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CATI/CAWI N=72.

W opinii Ewaluatora partnerstwa rozwijane w ramach programu mają charakter zróżnicowany i obejmują zarówno sektor obywatelski, jak i instytucje publiczne oraz

edukacyjne. Tego rodzaju struktura współpracy jest spójna z ideą budowania lokalnych ekosystemów wspierających aktywność młodzieży.

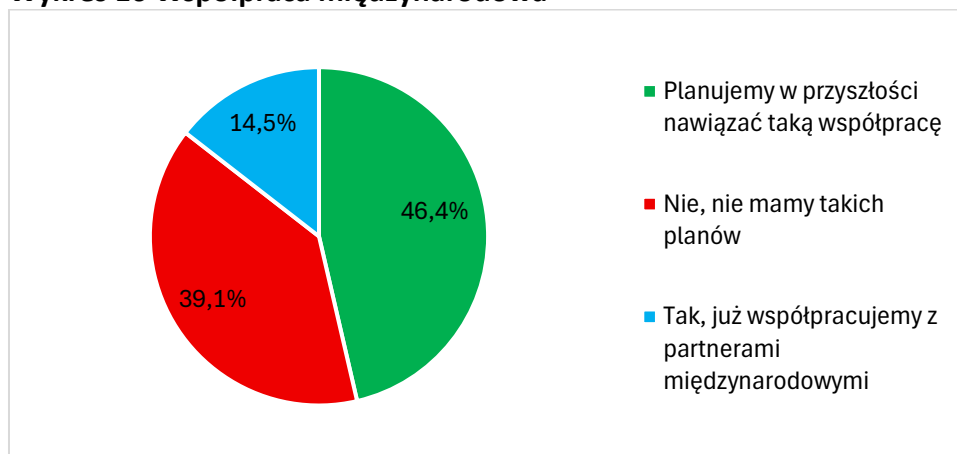
Jednocześnie zasadne wydaje się dalsze wzmacnianie współpracy z jednostkami samorządu terytorialnego jako kluczowymi partnerami instytucjonalnymi posiadającymi realny wpływ na procesy decyzyjne na poziomie lokalnym.

Współpraca międzynarodowa

Wyniki badania CAWI/CATI wskazują, że niemal połowa badanych struktur młodzieżowych (46,4%) deklaruje plany nawiązania współpracy z organizacjami zagranicznymi. Jednocześnie 39,1% respondentów nie planuje takich działań.

Analiza wyników badania wskazuje, że odsetek faktycznie zrealizowanych współprac międzynarodowych jest niższy niż liczba deklarowanych planów. Oznacza to, że komponent międzynarodowy stanowi raczej aspirację młodzieżowych struktur niż powszechną praktykę ich funkcjonowania.

Wykres 16 Współpraca międzynarodowa

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CATI/CAWI N=72.

W opinii Ewaluatora program FM tworzy przestrzeń do rozwijania współpracy międzynarodowej pomiędzy strukturami młodzieżowymi. Jednocześnie w obecnym modelu programu brakuje instrumentów wspierających jej praktyczną realizację, takich jak mechanizmy wyszukiwania partnerów, przewodniki dotyczące współpracy międzynarodowej lub dedykowane mini-granty mobilnościowe.

Rozwój komponentu międzynarodowego może stanowić potencjalny kierunek rozwoju Priorytetu 1, szczególnie w przypadku bardziej doświadczonych rad młodzieżowych i samorządów uczniowskich.

Kluczowe wnioski

- Analiza dokumentów projektowych wskazuje, że JST najczęściej wspierają projekty poprzez udostępnianie infrastruktury, wsparcie organizacyjne oraz udział w wydarzeniach młodzieżowych.
- Organizacje pozarządowe pełnią w projektach przede wszystkim rolę partnerów merytorycznych, zapewniając wsparcie szkoleniowe i eksperckie.
- Wyniki badania CAWI/CATI pokazują, że najczęściej wskazywanym partnerem współpracy są organizacje pozarządowe, a następnie instytucje publiczne oraz szkoły i uczelnie.
- Partnerstwa rozwijane w ramach programu mają charakter wielosektorowy i sprzyjają budowaniu lokalnych ekosystemów współpracy wokół działań młodzieżowych.
- Współpraca międzynarodowa jest w wielu przypadkach planowana, jednak rzadziej realizowana w praktyce, co wskazuje na potencjał dalszego rozwoju tego komponentu w programie.

3.4.3 Zaangażowanie środowiska lokalnego i liczebność partnerstw

Ocena aktywności wolontariackiej rad młodzieżowych oraz samorządów uczniowskich i studenckich została przeprowadzona na podstawie analizy dokumentów projektowych (desk research) oraz wyników badań ankietowych CAWI/CATI.

Dokumentowanie współpracy i partnerstw

Analiza dokumentów projektowych wskazuje, że w części przypadków dokumentacja operatorów nie zawiera pełnych informacji dotyczących liczby partnerów zaangażowanych w realizację projektów. Brak standaryzacji w zakresie raportowania partnerstw utrudnia dokładną ocenę skali współpracy pomiędzy strukturami młodzieżowymi a instytucjami otoczenia.

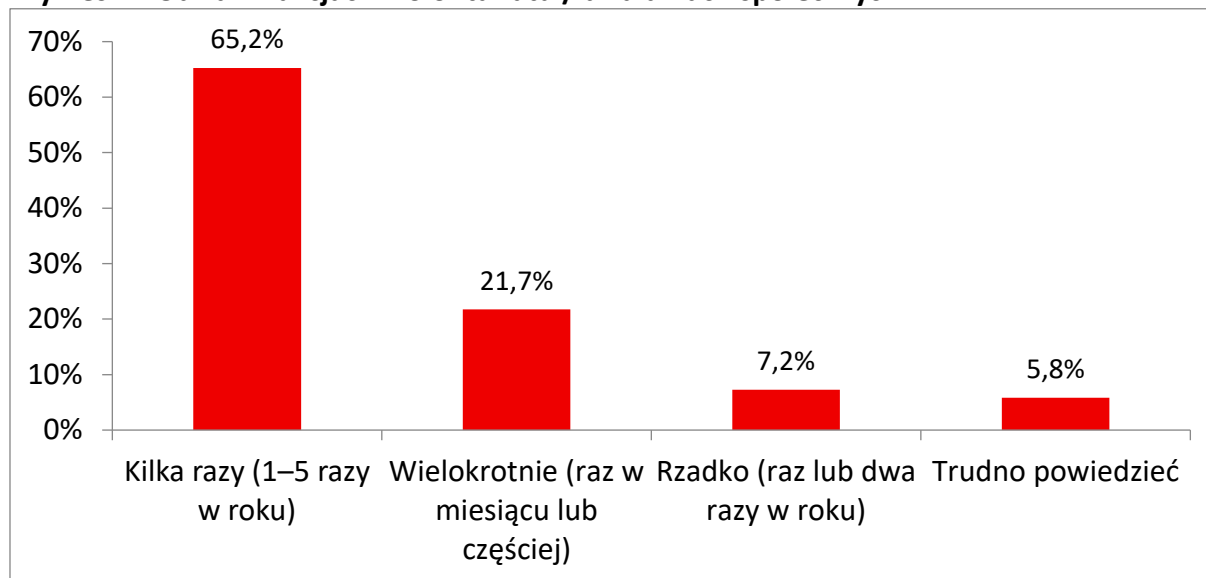
W opinii Ewaluatora zasadne jest doprecyzowanie wymogów dotyczących raportowania partnerów oraz ich ról w projektach również na etapie sprawozdawczości. Ujednolicenie tego elementu dokumentacji pozwoliłoby na bardziej systematyczną analizę sieci współpracy rozwijanych w ramach programu.

Aktywność wolontariacka rad i samorządów

Wyniki badania CAWI/CATI wskazują na wysoką aktywność wolontariacką rad młodzieżowych oraz samorządów uczniowskich i studenckich. Większość respondentów (65,2%) deklaruje, że reprezentowane przez nich struktury uczestniczyły w działaniach wolontariackich kilka razy w roku. Dodatkowo 21,7% badanych wskazuje na bardzo częste zaangażowanie w tego typu inicjatywy, obejmujące działania realizowane raz w miesiącu lub częściej.

Jedynie niewielka część respondentów (7,2%) deklaruje rzadki udział w działaniach wolontariackich, natomiast 5,8% badanych nie posiadało wiedzy na temat aktywności wolontariackiej reprezentowanych struktur.

Wykres 17 Udział w akcjach wolontariatu / działaniach społecznych

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CATI/CAWI N=72.

W opinii Ewaluatora wyniki te wskazują, że rady młodzieżowe oraz samorządy uczniowskie funkcjonujące w ramach programu FM odgrywają istotną rolę w organizowaniu i koordynowaniu działań społecznych w swoich środowiskach. W wielu przypadkach pełnią one rolę lokalnych centrów aktywności wolontariackiej, angażując młodzież w działania o charakterze społecznym i obywatelskim.

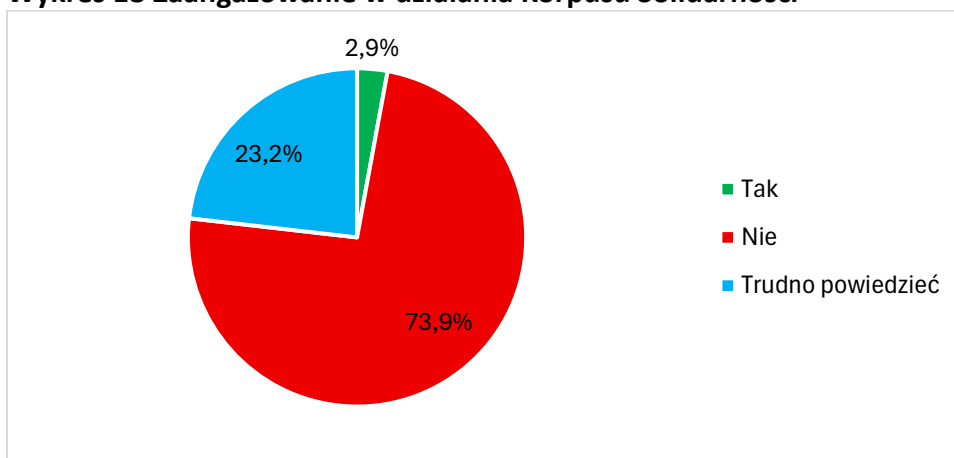
Aktywność ta stanowi jedną z mocnych stron programu, ponieważ sprzyja rozwijaniu postaw prospołecznych oraz budowaniu kapitału społecznego wśród młodzieży.

Powiązania z ogólnopolskim systemem wolontariatu

Pomimo wysokiego poziomu aktywności wolontariackiej badanie CAWI/CATI wskazuje na relatywnie niski poziom powiązań rad młodzieżowych i samorządów uczniowskich z ogólnopolskim systemem wolontariatu, w szczególności z programem Korpus Solidarności.

Zdecydowana większość respondentów (73,9%) deklaruje, że reprezentowane przez nich rady lub samorządy nie angażowały się w działania Korpusu Solidarności. Jedynie niewielki odsetek badanych (2,9%) wskazuje na takie zaangażowanie, natomiast 23,2% respondentów nie potrafiło jednoznacznie ocenić tego aspektu.

Wykres 18 Zaangażowanie w działania Korpusu Solidarności

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CATI/CAWI N=72.

W opinii Ewaluatora wyniki te wskazują, że pomimo wysokiej aktywności wolontariackiej młodzieżowych struktur organizacyjnych ich powiązanie z ogólnopolskim systemem wolontariatu pozostaje ograniczone. Może to prowadzić do sytuacji, w której liczne inicjatywy młodzieżowe funkcjonują w sposób relatywnie autonomiczny, bez silnych powiązań z szerszym systemem wsparcia wolontariatu.

W związku z tym zasadne wydaje się rozważenie lepszej integracji programu FM z istniejącymi inicjatywami ogólnopolskimi prowadzonymi przez instytucje publiczne oraz organizacje pozarządowe. Pozwoliłoby to na ograniczenie fragmentaryzacji działań oraz stworzenie bardziej spójnych ścieżek rozwoju aktywności wolontariackiej młodzieży.

Kluczowe wnioski

- Analiza dokumentów projektowych wskazuje na brak pełnej standaryzacji raportowania partnerstw w dokumentacji projektowej.
- Wyniki badania CAWI/CATI potwierdzają wysoki poziom aktywności wolontariackiej rad młodzieżowych oraz samorządów uczniowskich.
- Struktury młodzieżowe funkcjonujące w ramach programu FM często pełnią rolę lokalnych centrów aktywności społecznej i wolontariatu.
- Pomimo wysokiego poziomu aktywności społecznej powiązania rad i samorządów z ogólnopolskim systemem wolontariatu pozostają ograniczone.
- Integracja programu FM z istniejącymi inicjatywami wolontariackimi mogłaby wzmocnić systemowy charakter działań młodzieżowych.
- W dokumentach nie zawsze podawana jest pełna liczba partnerów, dlatego brakuje standaryzacji sprawozdawczej, w tym zakresie. W opinii Ewaluatora należy doprecyzować wymóg raportowania partnerów i ról w projekcie także na etapie sprawozdawczym.

3.4.4 Trwałość powstałych partnerstw i ich perspektywy rozwojowe

Ocena trwałości partnerstw nawiązanych w ramach projektów realizowanych w Priorytecie 1 Funduszu Młodzieżowego została przeprowadzona przede wszystkim na podstawie analizy dokumentów projektowych (desk research), a także w oparciu o informacje pozyskane w trakcie badań jakościowych prowadzonych z operatorami regionalnymi.

Trwałość partnerstw w świetle analizy dokumentów

Analiza dokumentacji projektowej wskazuje, że operatorzy regionalni w wielu przypadkach deklarują kontynuację współpracy pomiędzy radami młodzieżowymi, samorządami uczniowskimi oraz instytucjami lokalnymi. W sprawozdaniach projektowych pojawiają się informacje o planach dalszej organizacji wspólnych wydarzeń, utrzymywaniu kontaktów z partnerami instytucjonalnymi oraz rozwijaniu współpracy w kolejnych inicjatywach.

Jednocześnie dokumentacja projektowa zawiera niewiele jednoznacznych dowodów potwierdzających faktyczną kontynuację współpracy po zakończeniu finansowania projektów. Informacje o trwałości partnerstw mają w większości przypadków charakter deklaracyjny i nie są poparte systematycznym monitoringiem ex-post.

Ocena systemu monitorowania partnerstw

Z perspektywy ewaluacyjnej istotnym ograniczeniem jest brak jednolitego systemu monitorowania trwałości partnerstw powstałych w wyniku realizacji projektów. Obecny system sprawozdawczości projektowej koncentruje się głównie na realizacji działań w okresie finansowania, natomiast w mniejszym stopniu umożliwia śledzenie dalszych losów współpracy pomiędzy partnerami.

W konsekwencji dostępne dane sprawozdawcze nie pozwalają na pełną ocenę trwałości powstałych partnerstw ani na określenie, w jakim stopniu współpraca nawiązana w ramach projektów przekształca się w trwałe relacje instytucjonalne.

Perspektywy rozwojowe współpracy

Pomimo ograniczeń w zakresie dostępnych danych operatorzy regionalni wskazują, że projekty realizowane w ramach Funduszu Młodzieżowego często stanowią punkt wyjścia do dalszej współpracy pomiędzy młodzieżą a instytucjami lokalnymi. W części środowisk partnerstwa rozwijane w ramach projektów prowadzą do powstawania kolejnych wspólnych inicjatyw, takich jak wydarzenia społeczne, działania edukacyjne czy projekty realizowane w kolejnych konkursach grantowych.

W opinii Ewaluatora rozwój trwałych partnerstw lokalnych stanowi jeden z istotnych potencjalnych efektów programu FM. Jednocześnie brak systematycznego monitorowania tych relacji utrudnia ocenę skali i trwałości tego zjawiska na poziomie całego programu.

Z tego względu zasadne wydaje się rozważenie wprowadzenia elementów monitoringu ex-post dotyczących współpracy partnerstw projektowych. Mogłoby to obejmować np. krótkie ankiety lub formularze raportowe wypełniane przez beneficjentów po określonym czasie od zakończenia projektu. Rozwiązanie to pozwoliłoby na bardziej systematyczne dokumentowanie trwałości współpracy oraz lepszą ocenę długofalowego wpływu programu na rozwój lokalnych sieci współpracy wokół działań młodzieżowych.

Kluczowe wnioski

- Analiza dokumentów projektowych wskazuje, że operatorzy często deklarują kontynuację współpracy pomiędzy partnerami projektów.
- Dokumentacja projektowa zawiera jednak niewiele dowodów potwierdzających faktyczną trwałość partnerstw po zakończeniu finansowania.
- Brak systematycznego monitoringu ex-post utrudnia ocenę skali i trwałości współpracy rozwijanej w ramach programu.
- Partnerstwa powstające w projektach posiadają potencjał rozwojowy i w części przypadków prowadzą do kolejnych wspólnych inicjatyw w środowiskach lokalnych.
- Wprowadzenie elementów monitorowania trwałości partnerstw mogłoby znacząco poprawić jakość danych dotyczących długofalowych efektów programu.

3.5 Skuteczność projektów w osiągnięciu celów Priorytetu 1

3.5.1 Efekty działań realizowanych w ramach mikrograntów

Ocena efektów działań realizowanych w ramach mikrograntów została przeprowadzona na podstawie analizy dokumentów projektowych (desk research), a także w oparciu o wyniki badań empirycznych prowadzonych w ramach ewaluacji, w szczególności wywiadów jakościowych IDI/TDI.

Dokumenty projektowe poddane analizie w ramach desk research obejmują przede wszystkim raporty z realizacji warsztatów, opisy wydarzeń projektowych oraz przykłady dobrych praktyk przedstawiane przez operatorów regionalnych i beneficjentów.

Na podstawie analizy tych materiałów można wyróżnić kilka najczęściej wskazywanych kategorii efektów projektów realizowanych w ramach mikrograntów:

- wzrost aktywności młodzieży w środowiskach szkolnych i lokalnych,
- rozwój kompetencji społecznych uczestników projektów, takich jak komunikacja, współpraca i organizacja działań,
- wzmocnienie rozpoznawalności oraz pozytywnego wizerunku rad młodzieżowych i samorządów uczniowskich w środowiskach lokalnych.

Efekty te odnoszą się przede wszystkim do zmian w poziomie aktywności społecznej młodzieży oraz funkcjonowaniu struktur młodzieżowych w środowiskach lokalnych.

Wnioski wynikające z wywiadów jakościowych IDI/TDI potwierdzają powyższe ustalenia oraz pozwalają je pogłębić o wymiar jakościowy. Operatorzy regionalni podkreślają, że dla wielu grup młodzieżowych udział w projektach mikrograntowych jest pierwszym doświadczeniem związanym z przygotowaniem i realizacją własnej inicjatywy społecznej. W trakcie realizacji projektów młodzi uczestnicy uczą się formułowania celów działań, planowania wydarzeń, współpracy w zespole oraz komunikacji z instytucjami lokalnymi, takimi jak szkoły czy jednostki samorządu terytorialnego.

W wypowiedziach respondentów pojawia się również wątek stopniowej zmiany roli rad młodzieżowych i samorządów uczniowskich. Projekty realizowane w ramach mikrograntów sprzyjają przechodzeniu od biernego uczestnictwa w wydarzeniach szkolnych do aktywnej roli inicjatorów i organizatorów działań społecznych. W kolejnych edycjach programu część grup młodzieżowych potrafi już samodzielnie przygotowywać inicjatywy, dzielić zadania w zespole oraz prowadzić współpracę z instytucjami lokalnymi.

Operatorzy wskazują również, że mikrogranty często prowadzą do zwiększenia widoczności rad młodzieżowych i samorządów uczniowskich w środowiskach lokalnych. Organizacja wydarzeń społecznych, warsztatów czy debat sprzyja budowaniu pozytywnego wizerunku tych struktur oraz wzmacnia ich rolę jako reprezentacji młodzieży w społecznościach lokalnych.

Kluczowe wnioski

- Analiza dokumentów projektowych wskazuje, że mikrogranty są wykorzystywane przede wszystkim do realizacji działań aktywizujących młodzież w środowiskach szkolnych i lokalnych.
- Najczęściej wskazywane efekty projektów dotyczą wzrostu aktywności młodzieży, rozwoju kompetencji społecznych oraz wzmocnienia pozycji rad młodzieżowych i samorządów uczniowskich.
- Desk research potwierdza zgodność realizowanych działań z celami programu FM, jednak nie pozwala na pełną ocenę skali osiągniętych efektów.

3.5.2 Trwałość i kontynuacja działań po zakończeniu projektu

Ocena trwałości efektów projektów realizowanych w ramach mikrograntów została przeprowadzona na podstawie analizy dokumentów projektowych (desk research), wyników badań ankietowych CAWI/CATI oraz ustaleń wynikających z wywiadów jakościowych przeprowadzonych z operatorami regionalnymi i przedstawicielami instytucji zaangażowanych w realizację programu (IDI/TDI).

Analiza dokumentów projektowych wskazuje, że część rad młodzieżowych oraz samorządów uczniowskich deklaruje kontynuację działań rozpoczętych w ramach mikrograntów.

W sprawozdaniach pojawiają się informacje o dalszym organizowaniu wydarzeń, utrzymywaniu współpracy z partnerami lokalnymi oraz rozwijaniu inicjatyw młodzieżowych zapoczątkowanych w trakcie realizacji projektów.

Jednocześnie dokumentacja projektowa wskazuje, że operatorzy regionalni monitorują kontynuację działań w sposób zróżnicowany. W części projektów pojawiają się informacje o dalszych losach inicjatyw młodzieżowych, jednak w wielu przypadkach brakuje systematycznego raportowania trwałości rezultatów.

Z perspektywy analizy dokumentów trwałość efektów projektów pozostaje zatem słabo udokumentowana. W opinii Ewaluatora zasadne jest wprowadzenie minimalnego standardu raportowania trwałości rezultatów w dokumentacji sprawozdawczej operatorów, na przykład w formie krótkiego formularza dotyczącego kontynuacji działań po zakończeniu finansowania.

Wyniki badań ankietowych CAWI/CATI wskazują, że większość rad młodzieżowych i samorządów uczniowskich planuje kontynuowanie działań po zakończeniu wsparcia w ramach programu FM.

Największa grupa respondentów (42,0%) deklaruje zamiar kontynuowania działań w jeszcze szerszym zakresie niż dotychczas. Ponad jedna trzecia badanych (36,2%) planuje utrzymanie aktywności na dotychczasowym poziomie. Ograniczenie działalności przewiduje jedynie 11,6% respondentów, natomiast całkowitą rezygnację deklaruje niewielki odsetek badanych (4,4%). Niewielka część respondentów (5,8%) nie ma zdania w tej kwestii.

Wykres 19 Plany kontynuacji działalności po zakończeniu wsparcia

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CATI/CAWI N=72.

W opinii Ewaluatora wyniki te wskazują na wysoką intencjonalną trwałość rezultatów projektów. Większość rad i samorządów deklaruje chęć utrzymania lub nawet zwiększenia skali działań po zakończeniu finansowania. Ryzyko przerwania działalności dotyczy relatywnie niewielkiej grupy beneficjentów, jednak wymaga dalszego monitorowania, szczególnie w przypadku struktur o krótkim stażu lub słabszym zakorzenieniu instytucjonalnym.

Wnioski z wywiadów jakościowych przeprowadzonych z operatorami regionalnymi wskazują, że projekty realizowane w ramach mikrograntów często prowadzą do powstania inicjatyw, które są kontynuowane także po zakończeniu finansowania. Operatorzy podkreślają, że udział w programie stanowi dla wielu grup młodzieżowych pierwsze doświadczenie związane z przygotowaniem i realizacją projektu społecznego.

Zdobyte w trakcie projektów doświadczenie organizacyjne oraz kompetencje projektowe sprzyjają podejmowaniu kolejnych inicjatyw przez te same grupy młodzieżowe. W kolejnych edycjach programu młodzi uczestnicy potrafią samodzielnie przygotowywać pomysły projektowe, dzielić zadania w zespole oraz współpracować z instytucjami lokalnymi.

Operatorzy wskazują również, że część inicjatyw rozwija się niezależnie od kolejnych konkursów grantowych, na przykład poprzez kontynuację wydarzeń społecznych, utrzymywanie współpracy z partnerami lokalnymi lub rozwijanie nowych form aktywności młodzieżowej w szkołach i środowiskach lokalnych.

W opinii Ewaluatora trwałość rezultatów mikrograntów wynika w dużej mierze z charakteru działań realizowanych w ramach programu. Projekty często prowadzą do rozwoju kompetencji młodzieży oraz budowania sieci współpracy w środowiskach lokalnych, co sprzyja kontynuacji aktywności społecznej także po zakończeniu finansowania.

Kluczowe wnioski

- Analiza dokumentów projektowych wskazuje, że trwałość efektów projektów jest w sprawozdawczości dokumentowana w ograniczonym zakresie.
- Wyniki badania CAWI/CATI pokazują, że większość rad i samorządów planuje utrzymać lub zwiększyć skalę działań po zakończeniu finansowania.
- Wywiady IDI/TDI wskazują, że projekty mikrograntowe często stanowią impuls do dalszej aktywności młodzieży i rozwoju kolejnych inicjatyw społecznych.
- Trwałość rezultatów ma w wielu przypadkach charakter kompetencyjny i społeczny, wynikający z rozwoju umiejętności organizacyjnych młodzieży oraz budowania lokalnych sieci współpracy.
- Wprowadzenie minimalnego standardu raportowania trwałości rezultatów mogłoby znacząco poprawić możliwość oceny długofalowego wpływu programu.

W dokumentach:

- część rad zgłasza kontynuację działań,
- operatorzy monitorują kontynuację niejednolicie.

Z perspektywy dokumentów trwałość jest słabo udokumentowana. W opinii Ewaluatora warto również w dokumentach sprawozdawczych wdrożyć minimalny formularz trwałości dla wszystkich operatorów.

Prawie połowa przedstawicieli beneficjentów (42,0%) planuje kontynuować działania w jeszcze szerszym zakresie, a ponad jedna trzecia badanych (36,2%) na dotychczasowym poziomie. Ograniczenie aktywności przewiduje tylko nieco ponad jedna dziesiąta respondentów (11,6%), a całkowitą rezygnację zdecydowana mniejszość (4,4%). Niewielka część badanych (5,8%) nie ma zdania w tym temacie.

W opinii Ewaluatora deklarowane plany wskazują na wysoką intencjonalną trwałość rezultatów - większość rad chce utrzymać lub zwiększyć skalę działań po zakończeniu finansowania. Ryzyko przerwania działalności dotyczy mniejszości, ale wymaga monitorowania, zwłaszcza w kontekście rad o krótkim stażu lub słabszym zakorzenieniu instytucjonalnym.

3.6 Funkcjonowanie systemu instytucjonalnego i zarządzania Programem

3.6.1 Ocena regulaminów, kryteriów i procesu aplikowania

Ocena regulaminów konkursowych, kryteriów oceny oraz procesu aplikowania została przeprowadzona na podstawie analizy danych zastanych (desk research) oraz wyników badań ankietowych CAWI/CATI.

Spójność i przejrzystość regulaminów

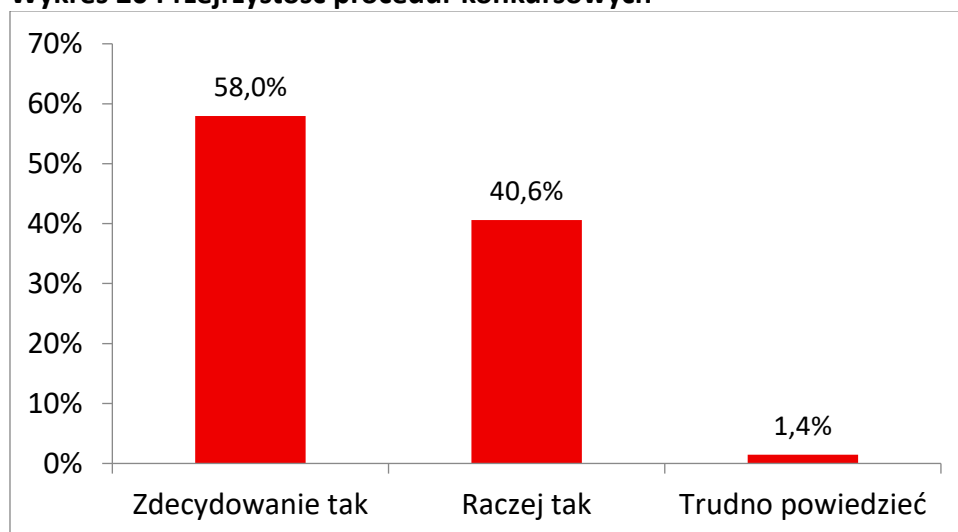
Analiza dokumentów konkursowych wskazuje, że regulaminy stosowane przez operatorów regionalnych są zasadniczo spójne pod względem logiki programu oraz podstawowych zasad naboru. Różnice pomiędzy dokumentami dotyczą przede wszystkim poziomu szczegółowości opisów procedur, zakresu informacji zawartych w instrukcjach dla wnioskodawców oraz sposobu prezentowania kryteriów oceny projektów.

W opinii Ewaluatora obecny poziom zróżnicowania dokumentacji nie wpływa istotnie na przejrzystość procesu aplikowania, jednak dalsza standaryzacja materiałów przygotowywanych przez operatorów mogłaby ułatwić beneficjentom orientację w procedurach konkursowych oraz zwiększyć porównywalność procesów naboru pomiędzy regionami.

Ocena przejrzystości procedur konkursowych

Wyniki badania CAWI/CATI wskazują na bardzo wysoką ocenę przejrzystości procedur konkursowych przez beneficjentów programu. Ponad połowa respondentów (58,0%) uznaje procedury konkursowe, w tym regulaminy oraz zasady oceny projektów, za zdecydowanie przejrzyste. Kolejna duża grupa badanych (40,6%) ocenia je jako raczej przejrzyste. W badaniu nie odnotowano odpowiedzi jednoznacznie negatywnych.

Wykres 20 Przejrzystość procedur konkursowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CATI/CAWI N=72.

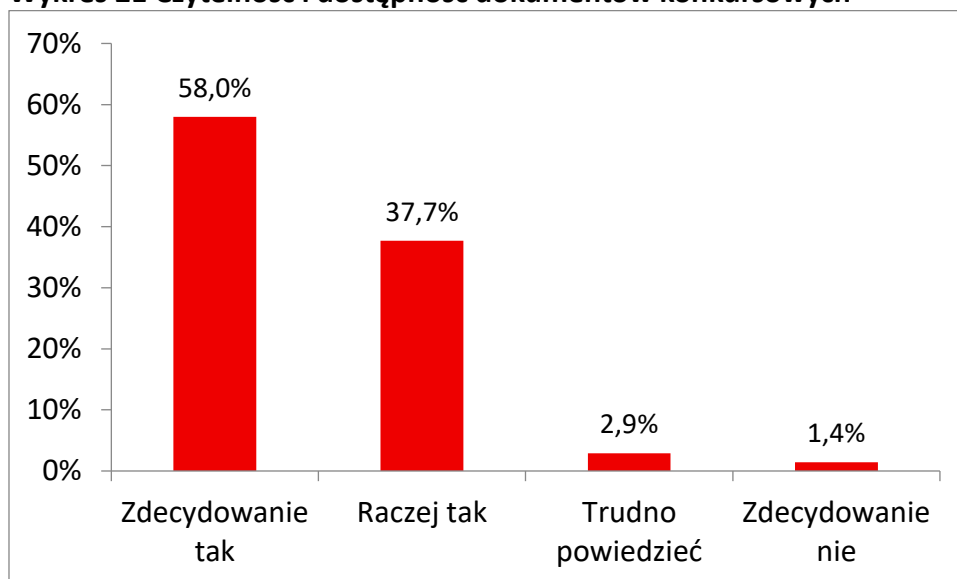
W opinii Ewaluatora wyniki te wskazują, że mechanizmy regrantingu funkcjonujące w ramach programu FM są dla beneficjentów czytelne i zrozumiałe. Przejrzystość zasad aplikowania wzmacnia poczucie rzetelności procesu konkursowego oraz zwiększa zaufanie beneficjentów do sposobu dystrybucji środków.

Z tego względu ewentualne zmiany w dokumentacji konkursowej powinny koncentrować się przede wszystkim na doprecyzowaniu szczegółowych kwestii technicznych, a nie na zasadniczej przebudowie logiki naboru, która jest dobrze rozumiana przez beneficjentów.

Czytelność dokumentów konkursowych

Wysoką ocenę uzyskała również czytelność dokumentów konkursowych, takich jak instrukcje dla wnioskodawców oraz formularze aplikacyjne. Ponad połowa respondentów (57,9%) ocenia dokumentację zdecydowanie pozytywnie pod względem przejrzystości i dostępności informacji, natomiast 37,7% badanych uznaje ją za raczej czytelną. Jedynie pojedyncze osoby (1,5%) wskazały na zdecydowanie negatywną ocenę w tym zakresie.

Wykres 21 Czytelność i dostępność dokumentów konkursowych

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CATI/CAWI N=72.

W opinii Ewaluatora dokumentacja konkursowa jest generalnie dobrze dostosowana do poziomu doświadczenia organizacyjnego rad młodzieżowych oraz samorządów uczniowskich. Jednocześnie dalsze wzmacnianie elementów o charakterze instruktażowym mogłoby dodatkowo ułatwić proces aplikowania mniej doświadczonym wnioskodawcom.

W szczególności zasadne wydaje się rozwijanie materiałów o charakterze przewodnikowym, takich jak przykłady poprawnie przygotowanych wniosków, zestawy najczęściej zadawanych pytań (FAQ) czy krótkie instrukcje dotyczące przygotowania projektów. Rozwiązania tego typu mogłyby przyczynić się do ograniczenia liczby błędów formalnych oraz zwiększyć dostępność programu dla nowych grup młodzieżowych.

Kluczowe wnioski

- Analiza dokumentów konkursowych wskazuje na ogólną spójność regulaminów stosowanych przez operatorów regionalnych, przy jednoczesnych różnicach w poziomie szczegółowości dokumentacji.
- Wyniki badania CAWI/CATI potwierdzają bardzo wysoką ocenę przejrzystości procedur konkursowych przez beneficjentów programu.
- Dokumentacja konkursowa jest postrzegana jako czytelna i dostosowana do kompetencji organizacyjnych rad młodzieżowych oraz samorządów uczniowskich.
- Ewentualne zmiany w regulaminach powinny koncentrować się na doprecyzowaniu kwestii technicznych oraz dalszej standaryzacji materiałów operatorów.
- Wzmocnienie elementów instruktażowych w dokumentacji konkursowej mogłoby ułatwić proces aplikowania mniej doświadczonym wnioskodawcom.

3.6.2 Sprawność operatorów i NIW-CRSO: ocena, podpisywanie umów, rozliczenia

Analiza sprawozdań operatorów wskazuje, że proces realizacji projektów przebiega zasadniczo prawidłowo i zgodnie z założeniami programu. Operatorzy realizują działania informacyjne, prowadzą procesy naboru oraz wspierają beneficjentów w trakcie realizacji i rozliczania projektów.

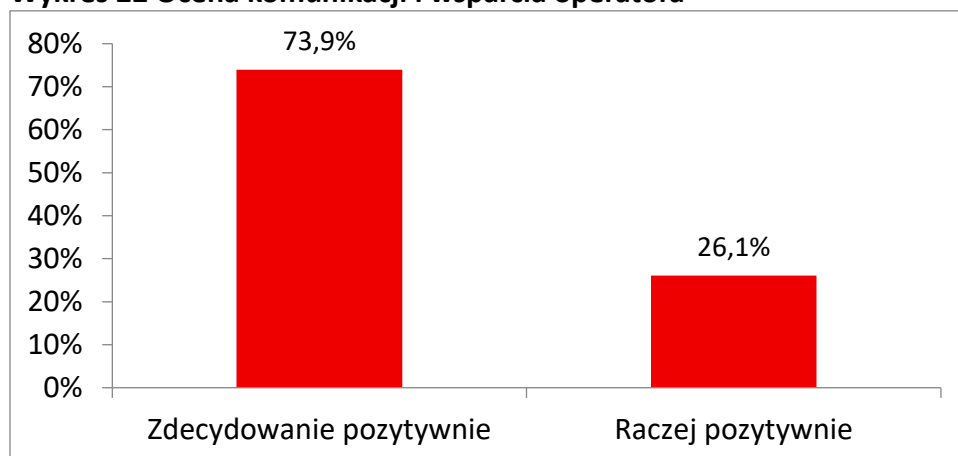
W części przypadków odnotowano jednak opóźnienia proceduralne, przede wszystkim w zakresie terminów rozliczeń lub przekazywania dokumentacji. Mają one charakter incydentalny i dotyczą pojedynczych operatorów, jednak wskazują na potrzebę bieżącego monitorowania terminowości procesów sprawozdawczych.

W opinii Ewaluatora potencjalne ryzyka proceduralne dotyczą głównie terminów rozliczeń projektów oraz obciążenia administracyjnego operatorów w okresach kumulacji działań projektowych.

Ocena komunikacji z operatorem

Wyniki badania CAWI/CATI wskazują na bardzo wysoką ocenę jakości komunikacji pomiędzy beneficjentami a operatorami programu. Zdecydowana większość przedstawicieli beneficjentów (73,9%) ocenia komunikację z operatorem zdecydowanie pozytywnie, natomiast pozostali respondenci (26,1%) wskazują odpowiedź raczej pozytywną. W badaniu nie odnotowano ocen negatywnych.

Wykres 22 Ocena komunikacji i wsparcia operatora

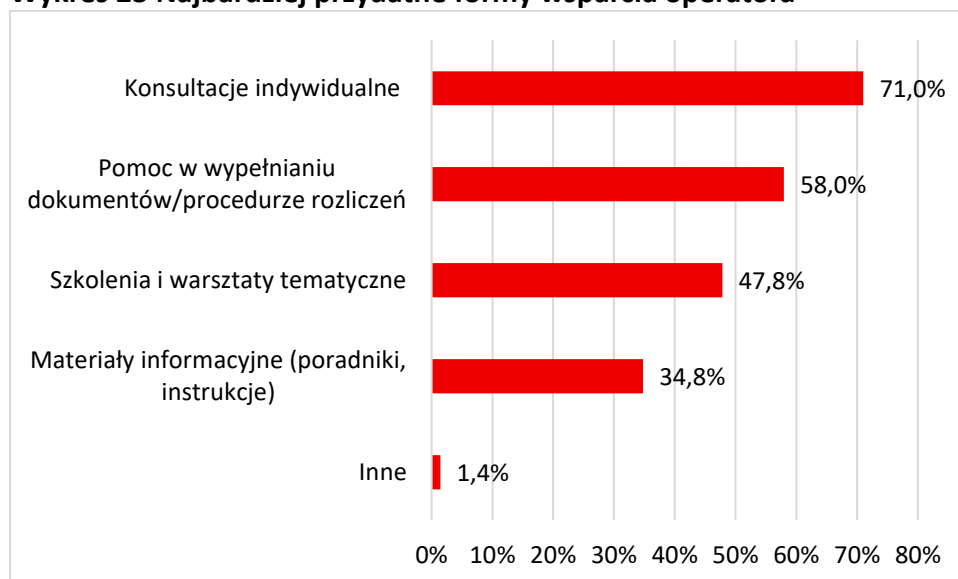
Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CATI/CAWI N=72

Zdaniem Ewaluatora wyniki te potwierdzają, że system regrantingu funkcjonuje sprawnie na linii operator – rada młodzieżowa/samorząd uczniowski. Wysoka jakość komunikacji oraz dostępność wsparcia informacyjnego i doradczego stanowią jeden z kluczowych czynników wpływających na skuteczność wdrażania Priorytetu 1 programu FM.

Najbardziej przydatne formy wsparcia

Respondenci badania ankietowego wskazali również najbardziej przydatne formy wsparcia oferowanego przez operatorów. Najwyżej oceniane okazały się konsultacje indywidualne, które wskazała zdecydowana większość respondentów (71,0%). Ponad połowa badanych (58,0%) podkreśliła znaczenie pomocy w wypełnianiu dokumentów projektowych oraz przygotowywaniu rozliczeń. Dla około jednej trzeciej respondentów (34,8%) szczególnie przydatne były również materiały informacyjne przygotowywane przez operatorów.

Wykres 23 Najbardziej przydatne formy wsparcia operatora

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CATI/CAWI N=72.

W opinii Ewaluatora wyniki te wskazują, że kluczową rolę w systemie wsparcia beneficjentów odgrywa bezpośredni kontakt z operatorem oraz pomoc w obszarze formalno-finansowym. W związku z tym w perspektywie dalszego rozwoju programu zasadne wydaje się utrzymanie, a w razie potrzeby również wzmocnienie zasobów kadrowych operatorów odpowiedzialnych za wsparcie beneficjentów.

Znaczenie bezpośrednich kanałów komunikacji

W odpowiedziach otwartych pojawiły się także dodatkowe wskazania dotyczące przydatnych form kontaktu z operatorem. Respondenci zwracali uwagę przede wszystkim na znaczenie konsultacji telefonicznych, które umożliwiają szybkie wyjaśnienie wątpliwości dotyczących zasad programu, kwalifikowalności wydatków czy sposobu przygotowania sprawozdań.

Możliwość bezpośredniego kontaktu i zadania pytań w trybie bieżącym jest szczególnie ceniona przez mniejsze podmioty, które rzadziej korzystają z bardziej rozbudowanych narzędzi komunikacji elektronicznej i nie zawsze posiadają doświadczenie w pracy z dokumentacją projektową.

W opinii Ewaluatora wskazuje to na znaczenie utrzymania indywidualnych kanałów komunikacji pomiędzy operatorami a beneficjentami, takich jak dyżury konsultacyjne czy wsparcie telefoniczne. Stanowią one istotne uzupełnienie szkoleń oraz materiałów informacyjnych i odgrywają szczególnie ważną rolę w okresach naboru projektów oraz ich rozliczania.

Kluczowe wnioski

- Analiza sprawozdań operatorów wskazuje na prawidłowe funkcjonowanie procesu realizacji projektów, przy sporadycznych opóźnieniach w obszarze rozliczeń.
- Wyniki badania CAWI/CATI potwierdzają bardzo wysoką ocenę jakości komunikacji pomiędzy operatorami a beneficjentami programu.
- Najbardziej przydatnymi formami wsparcia są konsultacje indywidualne oraz pomoc w przygotowaniu dokumentacji projektowej i rozliczeń.
- Bezpośrednie kanały kontaktu, w tym konsultacje telefoniczne, stanowią ważne uzupełnienie materiałów informacyjnych i szkoleń.
- W kontekście możliwego zwiększania skali programu FM zasadne jest utrzymanie odpowiednich zasobów kadrowych operatorów odpowiedzialnych za wsparcie beneficjentów.

3.6.3 Identyfikacja krytycznych etapów i barier w realizacji projektów

Analiza dokumentacji operatorów oraz sprawozdań projektowych pozwala na wyodrębnienie kilku najczęściej wskazywanych problemów organizacyjnych i proceduralnych.

W szczególności zwracano uwagę na:

- stosunkowo krótkie terminy naborów,
- trudności części beneficjentów w przygotowaniu budżetu projektowego,
- obciążenia administracyjne związane z dokumentacją i rozliczaniem projektów.

W opinii Ewaluatora obszar ten stanowi jeden z istotnych elementów wymagających dalszego usprawniania. W części przypadków poziom formalizacji procedur może być postrzegany jako stosunkowo wysoki w odniesieniu do skali mikrograntów, które często realizowane są przez niewielkie zespoły młodzieżowe o ograniczonym doświadczeniu projektowym.

Jednocześnie należy podkreślić, że wskazywane trudności nie mają charakteru systemowego i nie wpływają zasadniczo na możliwość realizacji projektów.

Postrzeganie trudności przez beneficjentów

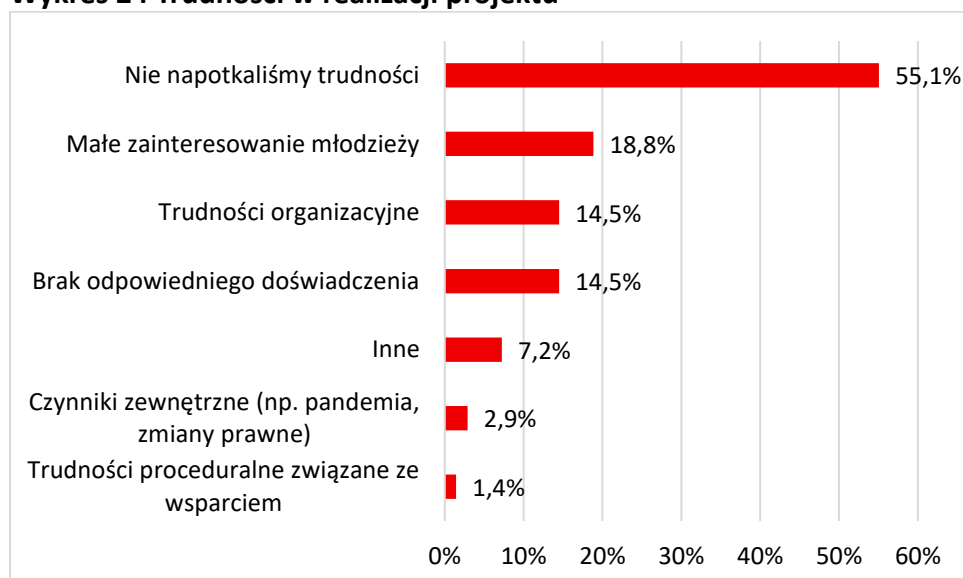
Wyniki badania CAWI/CATI wskazują, że większość beneficjentów nie doświadcza istotnych trudności w realizacji projektów. Ponad połowa respondentów (55,1%) deklaruje brak poważnych problemów związanych z realizacją działań.

Wśród najczęściej wskazywanych trudności pojawiają się natomiast:

- ograniczone zainteresowanie młodzieży udziałem w projektach (18,8%),
- brak doświadczenia organizacyjnego zespołów młodzieżowych (14,5%),
- trudności organizacyjne związane z realizacją działań (14,5%).

Problemy proceduralne związane bezpośrednio z zasadami programu wskazywane były bardzo rzadko (1,5%), podobnie jak czynniki zewnętrzne niezależne od realizatorów (2,9%).

Wykres 24 Trudności w realizacji projektu

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CATI/CAWI N=72.

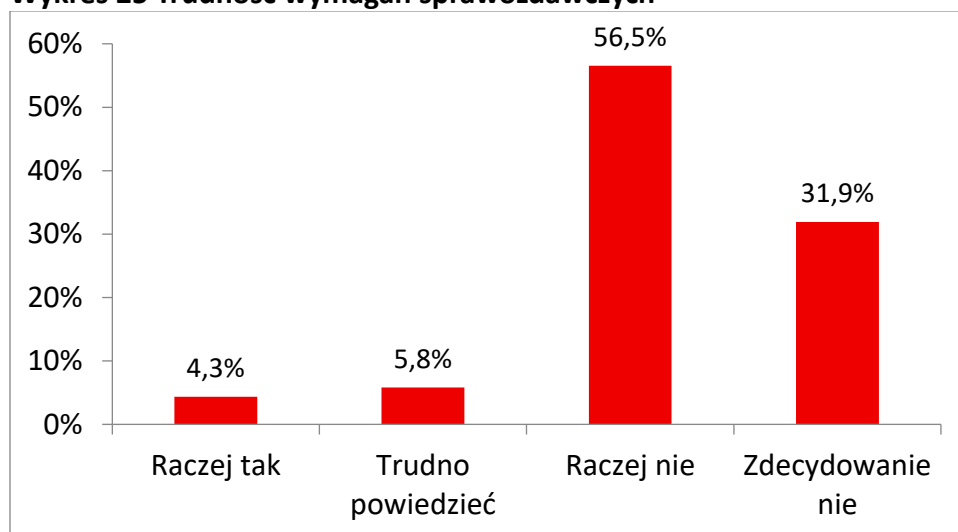
W opinii Ewaluatora wyniki te wskazują, że główne bariery realizacji projektów mają charakter wewnętrzny, związany przede wszystkim z poziomem doświadczenia organizacyjnego młodzieży oraz poziomem zaangażowania uczestników. Problemy proceduralne czy systemowe występują stosunkowo rzadko.

Oznacza to, że dalsze wzmocnianie potencjału rad młodzieżowych i samorządów uczniowskich powinno koncentrować się przede wszystkim na rozwoju kompetencji organizacyjnych, projektowych i społecznych młodzieży, a także na działaniach wzmocniających motywację i zaangażowanie uczestników.

Ocena wymagań sprawozdawczych

Badanie ankietowe wskazuje również na stosunkowo wysoką ocenę wymagań sprawozdawczych programu. Ponad połowa respondentów (56,5%) uznała je za raczej nietrudne, natomiast blisko jedna trzecia badanych (31,9%) wskazała odpowiedź zdecydowanie nietrudne. Jedynie niewielka część respondentów (4,3%) oceniła wymagania sprawozdawcze jako trudne, a 5,8% nie potrafiło jednoznacznie ocenić tego aspektu.

Wykres 25 Trudność wymagań sprawozdawczych

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CATI/CAWI N=72.

W opinii Ewaluatora system sprawozdawczości można uznać za zasadniczo adekwatny do możliwości organizacyjnych rad młodzieżowych i samorządów uczniowskich. Sprawozdawczość pełni istotną funkcję nie tylko kontrolną, ale również edukacyjną, ucząc młodzież planowania działań, dokumentowania wydatków oraz rozliczania środków publicznych.

Ewentualne modyfikacje systemu sprawozdawczości powinny mieć charakter usprawniający, np. poprzez wprowadzanie bardziej przejrzystych formularzy elektronicznych lub ujednolicenie wzorów dokumentów. Nie wydaje się natomiast zasadne radykalne ograniczanie wymogów sprawozdawczych, ponieważ stanowią one ważny element monitorowania efektów programu oraz procesu ewaluacji.

Kluczowe wnioski

- Analiza dokumentacji projektowej wskazuje na występowanie pojedynczych barier proceduralnych, takich jak krótkie terminy naborów czy trudności w przygotowaniu budżetów projektowych.
- Większość beneficjentów nie doświadcza istotnych trudności w realizacji projektów, co potwierdzają wyniki badania CAWI/CATI.

- Najczęściej wskazywane problemy mają charakter organizacyjny i kompetencyjny, a nie proceduralny.
- Wymagania sprawozdawcze programu są oceniane przez beneficjentów jako stosunkowo łatwe do spełnienia.
- Ewentualne usprawnienia powinny koncentrować się na doprecyzowaniu i digitalizacji narzędzi sprawozdawczych, przy jednoczesnym zachowaniu ich funkcji kontrolnej i edukacyjnej.

3.6.4 Propozycja usprawnień systemowych (regranting, komunikacja, wsparcie)

Analiza dokumentacji wskazuje, że mechanizm regrantingu zastosowany w Priorytecie 1 programu FM posiada szereg istotnych zalet z punktu widzenia realizacji celów programu. W szczególności pozwala on na dotarcie do środowisk młodzieżowych, które ze względu na ograniczone doświadczenie organizacyjne lub brak zaplecza instytucjonalnego miałyby trudności z aplikowaniem o środki w standardowych konkursach grantowych.

Regranting umożliwia także stosunkowo szybkie i elastyczne dystrybuowanie środków w skali lokalnej, dzięki czemu wsparcie może być dostosowane do specyfiki regionalnych środowisk młodzieżowych. Model ten sprzyja również rozproszeniu wsparcia oraz zwiększeniu liczby inicjatyw realizowanych w różnych częściach kraju.

Jednocześnie analiza dokumentów oraz doświadczeń operatorów wskazuje na kilka obszarów wymagających dalszego doprecyzowania i usprawnienia. W szczególności zwraca uwagę zróżnicowany poziom wsparcia animacyjnego oferowanego przez poszczególnych operatorów. W części regionów wsparcie to ma charakter bardzo intensywny i obejmuje liczne konsultacje, szkolenia oraz działania informacyjne, podczas gdy w innych przypadkach jego zakres jest bardziej ograniczony.

Zróżnicowanie to prowadzi do widocznych różnic w jakości wdrażania programu pomiędzy operatorami regionalnymi. Dotyczy to przede wszystkim sposobu docierania do nowych grup młodzieżowych, intensywności działań animacyjnych oraz poziomu wsparcia oferowanego beneficjentom w trakcie realizacji projektów.

W opinii Ewaluatora sam mechanizm regrantingu należy uznać za trafny i dobrze dopasowany do charakteru programu oraz specyfiki jego grup docelowych. Model ten umożliwia skuteczne wspieranie inicjatyw młodzieżowych oraz budowanie kompetencji organizacyjnych młodych liderów na poziomie lokalnym.

Jednocześnie dalszy rozwój programu powinien obejmować wzmocnienie elementów systemowych związanych z koordynacją działań operatorów oraz monitorowaniem rezultatów programu.

W szczególności wskazane byłoby:

- dalsze ujednoczenie podstawowych elementów dokumentacji i materiałów stosowanych przez operatorów regionalnych,
- doprecyzowanie standardów wsparcia animacyjnego, w tym minimalnego zakresu działań informacyjnych i doradczych,
- wzmocnienie systemu monitorowania rezultatów jakościowych projektów, w tym zmian w funkcjonowaniu rad młodzieżowych i samorządów uczniowskich.

Rozwiązania tego typu mogłyby przyczynić się do zwiększenia spójności wdrażania programu w skali kraju, przy jednoczesnym zachowaniu elastyczności mechanizmu regrantingu, który jest jedną z jego kluczowych zalet.

3.7 Dodatkowe ustalenia i przekrojowe wnioski

3.7.1 Efektywność w osiągnięciu celów Priorytetu 1 FM

Dokumenty potwierdzają zgodność kierunkową, co dla danych zastanych i tego kryterium jest wystarczające, dokładniejszej analizy w tym aspekcie dostarczają badania empiryczne.

Ustalenia wynikające z analizy danych zastanych zostały uzupełnione o wyniki wywiadów jakościowych przeprowadzonych z operatorami regionalnymi oraz przedstawicielami instytucji zaangażowanych we wdrażanie Programu (IDI/TDI). Wypowiedzi respondentów potwierdzają wysoką efektywność programu w zakresie aktywizacji młodzieży oraz realizacji inicjatyw lokalnych, jednocześnie wskazując na pewne ograniczenia systemowe wpływające na tempo osiągania części wskaźników.

Operatorzy regionalni podkreślali przede wszystkim duże zainteresowanie mikrograntami wśród samorządów uczniowskich i środowisk akademickich. W wielu regionach liczba zgłaszanych inicjatyw przekraczała początkowe założenia projektowe, co w ocenie respondentów świadczy o realnym zapotrzebowaniu na tego typu instrument wsparcia. Jednocześnie zwracano uwagę, że w przypadku rad młodzieżowych proces przygotowania projektów jest bardziej złożony i wymaga większego wsparcia animacyjnego ze strony operatorów.

W wywiadach pojawiał się również wątek znaczenia programu dla środowisk młodzieżowych, które wcześniej nie miały doświadczenia w ubieganiu się o środki publiczne. Respondenci wskazywali, że mikrogranty często stanowią pierwszą możliwość realizacji samodzielnej inicjatywy społecznej przez młodych ludzi, co sprzyja budowaniu ich kompetencji obywatelskich oraz poczucia sprawczości.

Jednocześnie rozmówcy zwracali uwagę na trudności związane z osiągnięciem wskaźników dotyczących powstawania nowych rad młodzieżowych. W ich opinii proces tworzenia rad

zależy przede wszystkim od decyzji władz samorządowych, co ogranicza bezpośredni wpływ organizacji realizujących projekty na poziom realizacji tego wskaźnika. W niektórych wypowiedziach podkreślano również, że liczba nowych rad zależy od lokalnego kontekstu instytucjonalnego oraz poziomu zaangażowania władz samorządowych.

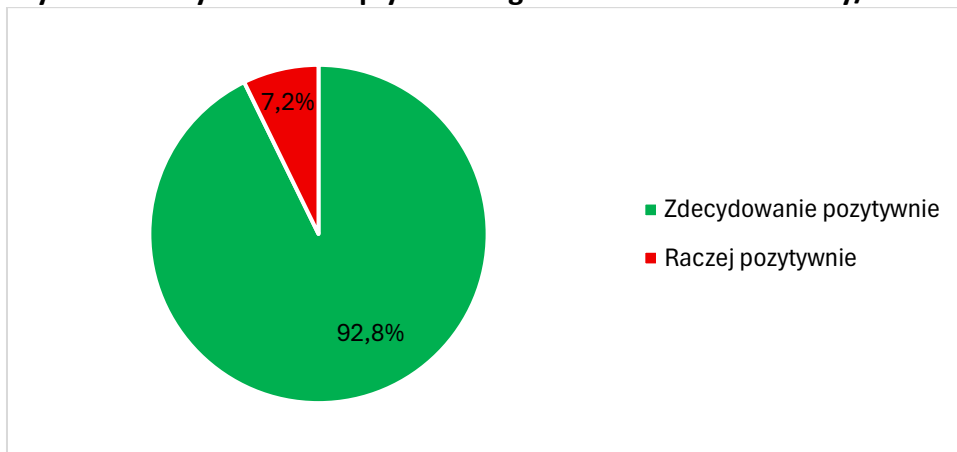
W wywiadach wskazywano także na znaczenie czynników zewnętrznych wpływających na efektywność działań, takich jak dostępność młodzieży w mniejszych gminach, postawy dyrekcji szkół wobec współpracy z organizacjami zewnętrznymi czy kadencyjność rad młodzieżowych i samorządów uczniowskich, która utrudnia utrzymanie ciągłości działań.

Jednocześnie respondenci podkreślali, że pomimo tych ograniczeń program w istotny sposób przyczynia się do rozwoju kompetencji młodych ludzi w zakresie planowania projektów, zarządzania budżetem oraz współpracy z instytucjami publicznymi. W ich ocenie mikrogranty pełnią nie tylko funkcję finansową, lecz także edukacyjną, przygotowując młodzież do aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym i obywatelskim.

Większość przedstawicieli beneficjentów ocenia wpływ mikrograntu zdecydowanie pozytywnie (92,8%), a pozostała część raczej pozytywnie (7,2%). Brak odpowiedzi negatywnych wskazuje na bardzo wysoką subiektywną ocenę użyteczności wsparcia.

W opinii Ewaluatora wsparcie FM jest adekwatne i silnie wzmacnia działalność beneficjentów, a co najważniejsze oni sami to dostrzegają. Dane potwierdzają trafność mechanizmu mikrograntów jako instrumentu aktywizacji młodzieży.

Wykres 26 Przydatność i wpływ mikrograntu na działalność rady/samorządu

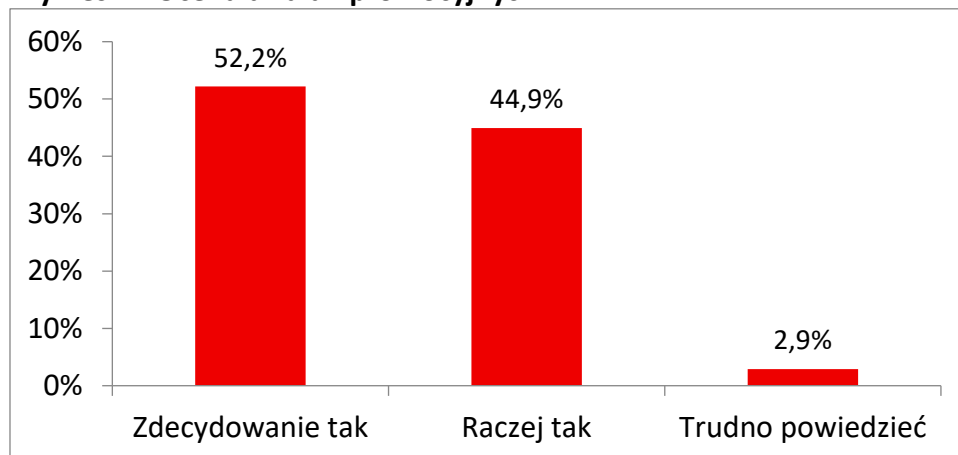

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CATI/CAWI N=72.

Ponad połowa badanych (52,2%) uważa, że dotychczasowe działania promujące możliwość uzyskania mikrograntów były zdecydowanie wystarczające, a blisko połowa (44,9%), że raczej tak. W opinii Ewaluatora Na poziomie rad/samorządów, które już skorzystały z FM, promocja

Programu jest oceniana bardzo dobrze. Nie oznacza to jednak, że informacja dociera równie skutecznie do gmin i powiatów bez aktywnych rad/samorządów.

Wykres 27 Ocena działań promocyjnych FM

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CATI/CAWI N=72.

Kluczowe wnioski:

- Analiza dokumentów projektowych potwierdza zgodność kierunkową realizowanych działań z celami programu FM.
- Beneficjenci bardzo wysoko oceniają wpływ mikrograntów na działalność rad młodzieżowych i samorządów uczniowskich.
- Brak ocen negatywnych wskazuje na wysoką użyteczność wsparcia oferowanego w ramach programu.
- Działania promocyjne programu są pozytywnie oceniane przez środowiska już uczestniczące w FM.
- W przyszłości warto wzmocnić promocję programu w środowiskach, w których nie funkcjonują jeszcze aktywne rady młodzieżowe lub samorzady uczniowskie.

3.7.2 Czynniki wpływające na trwałość rezultatów

Podobnie jak we wcześniejszych podrozdziałach należy stwierdzić, że kryterium trwałości nie jest szczegółowo opisywane w raportach sprawozdawczych operatorów. Dokumentacja projektowa zawiera jedynie ograniczone informacje pozwalające na ocenę kontynuacji działań po zakończeniu finansowania.

Jednocześnie analiza danych zastanych pozwala wyodrębnić kilka czynników, które w sposób widoczny sprzyjają utrzymywaniu rezultatów projektów w dłuższej perspektywie.

W szczególności należą do nich:

- wsparcie ze strony jednostek samorządu terytorialnego,
- kompetencje oraz zaangażowanie opiekunów rad i samorządów,

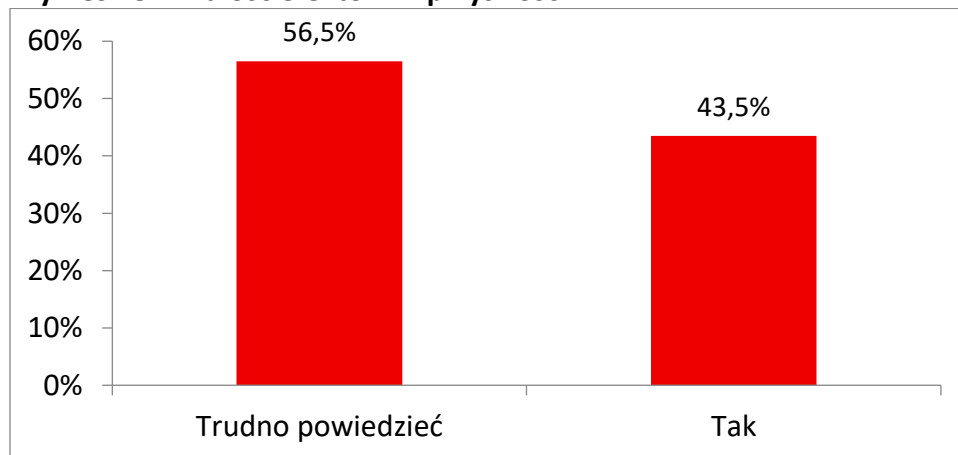
- systematyczność działań organizacji i zespołów młodzieżowych.

W opinii Ewaluatora, co było już wskazywane w niniejszym raporcie, istotnym kierunkiem usprawnienia systemu wdrażania programu byłoby wprowadzenie jednolitego modelu monitorowania trwałości rezultatów w ramach dokumentacji sprawozdawczej operatorów.

Deklarowana trwałość efektów w opinii beneficjentów

Wyniki badania CAWI/CATI wskazują na umiarkowanie wysoki poziom deklarowanej trwałości rezultatów projektów. Blisko połowa przedstawicieli beneficjentów (43,5%) uważa, że efekty wsparcia utrzymają się w przyszłości. Jednocześnie ponad połowa respondentów (56,5%) wskazała odpowiedź „trudno powiedzieć”, co może świadczyć o pewnej niepewności dotyczącej dalszego funkcjonowania inicjatyw po zakończeniu finansowania.

Wykres 28 Trwałość efektów w przyszłości

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CATI/CAWI N=72.

Według Ewaluatora deklarowana trwałość rezultatów programu jest umiarkowanie wysoka, jednak znaczący odsetek odpowiedzi wskazujących brak jednoznacznej opinii może wynikać zarówno z relatywnie wczesnego etapu cyklu życia projektów, jak i z ograniczonej stabilności instytucjonalnej części rad młodzieżowych i samorządów uczniowskich. W strukturach tych naturalną cechą jest wysoka rotacja uczestników, wynikająca m.in. z kończenia nauki w szkołach czy zmian kadencji.

Z tego względu szczególnie istotne jest wspieranie działań sprzyjających instytucjonalizacji rezultatów, takich jak wprowadzanie trwałych regulaminów funkcjonowania rad, podejmowanie uchwał przez rady gmin lub powiatów czy zapewnianie systemowego współfinansowania inicjatyw młodzieżowych ze środków samorządowych.

Ustalenia wynikające z analizy danych zastanych i badań ankietowych zostały uzupełnione o wyniki wywiadów jakościowych przeprowadzonych z operatorami regionalnymi oraz przedstawicielami instytucji zaangażowanych we wdrażanie programu (IDI/TDI). Wypowiedzi

respondentów pozwalają lepiej zrozumieć mechanizmy sprzyjające trwałości rezultatów projektów młodzieżowych.

Respondenci bardzo często wskazywali na kluczową rolę dorosłych liderów i opiekunów w utrzymaniu ciągłości działań młodzieżowych. W wielu przypadkach trwałość inicjatyw zależy od obecności zaangażowanego nauczyciela, animatora lub urzędnika współpracującego z radą młodzieżową lub samorządem uczniowskim. To właśnie osoby pełniące funkcję opiekunów zapewniają ciągłość działań w sytuacji naturalnej rotacji uczestników projektów.

W wywiadach podkreślano również znaczenie poczucia sprawczości młodych ludzi. Projekty, które wynikają z autentycznych potrzeb i pomysłów młodzieży, częściej prowadzą do trwałych zmian w środowiskach lokalnych. Doświadczenie realizacji własnej inicjatywy oraz możliwość obserwowania jej efektów wzmacnia motywację młodych ludzi do dalszej aktywności społecznej.

Respondenci zwracali także uwagę na znaczenie rozwoju kompetencji projektowych uczestników. Program jest postrzegany jako swoista „szkoła projektowa”, w której młodzież uczy się planowania działań, pracy zespołowej, zarządzania budżetem oraz rozliczania projektów. Kompetencje te pozostają z uczestnikami również po zakończeniu projektu i mogą być wykorzystywane w kolejnych inicjatywach społecznych lub działalności organizacji pozarządowych.

Ważnym czynnikiem sprzyjającym trwałości rezultatów jest także zakorzenienie projektów w strukturach instytucjonalnych szkoły lub gminy. Respondenci wskazywali, że inicjatywy mają większą szansę na kontynuację, gdy zostają wpisane w plany działania szkoły lub jednostki samorządu terytorialnego, a także gdy istnieje możliwość przekazywania doświadczeń kolejnym kadencjom rad młodzieżowych.

Jednocześnie w wywiadach wskazywano na bariery trwałości działań młodzieżowych. Najczęściej wymieniano kadencyjność rad i samorządów uczniowskich oraz naturalną rotację uczestników, która powoduje ryzyko utraty ciągłości działań. Wskazywano również na brak stałych środków finansowych na funkcjonowanie rad młodzieżowych w budżetach części jednostek samorządu terytorialnego po zakończeniu finansowania z programu FM.

Kluczowe wnioski

- Dokumentacja projektowa zawiera ograniczone informacje dotyczące trwałości rezultatów, co utrudnia systemową ocenę tego kryterium.
- Beneficjenci umiarkowanie wysoko oceniają szanse utrzymania efektów projektów w przyszłości, choć część respondentów nie ma jednoznacznej opinii w tym zakresie.

- Kluczową rolę w utrzymaniu trwałości inicjatyw odgrywają opiekunowie rad i samorządów oraz wsparcie instytucjonalne ze strony JST.
- Program przyczynia się do trwałego rozwoju kompetencji projektowych i obywatelskich młodzieży.
- Główne bariery trwałości wynikają z kadencyjności struktur młodzieżowych oraz braku stabilnego finansowania działań młodzieżowych po zakończeniu wsparcia.

Podobnie jak we wcześniejszych podrozdziałach należy stwierdzić, że kryterium trwałości nie jest szczegółowo opisywane w raportach sprawozdawczych. Można jednocześnie wyodrębnić kilka aspektów, które są widoczne i ewidentnie przyczyniają się do trwałości rezultatów projektów:

- wsparcie JST,
- kompetencje opiekunów,
- systematyczność działań organizacji.

W opinii Ewaluatora, co było już przytaczane w niniejszym raporcie istotnym jest wprowadzenie jednolitego modelu monitoringu trwałości w ramach dokumentacji sprawozdawczej.

Blisko połowa przedstawicieli beneficjentów (43,5%) uważa, że efekty wsparcia utrzymają się w przyszłości. Ponad połowa respondentów (56,5%) nie ma jednoznacznego stanowiska w tej sprawie i wybrała odpowiedź „trudno powiedzieć”.

Według Ewaluatora deklarowana trwałość jest umiarkowanie wysoka, ale ponad połowa badanych jest niepewna przyszłości efektów. Wynika to prawdopodobnie zarówno z wczesnego etapu cyklu życia projektów, jak i z ograniczonej stabilności instytucjonalnej części rad/samorządów (np. zmienność składów uczniowskich). Warto zaplanować działania wspierające instytucjonalizację efektów (uchwały rad gmin, stałe regulaminy, systemowe współfinansowanie).

3.7.3 Trafność priorytetów Programu i adekwatność efektów

Analiza dokumentów programowych oraz materiałów sprawozdawczych wskazuje, że założenia Priorytetu 1 Funduszu Młodzieżowego są zasadniczo spójne z diagnozą potrzeb młodzieży zawartą w dokumentacji programowej. W szczególności priorytety związane z aktywizacją obywatelską młodych ludzi, wzmacnianiem ich sprawczości oraz wspieraniem lokalnych inicjatyw młodzieżowych można uznać za trafne i uzasadnione w kontekście zidentyfikowanych problemów społecznych.

Wnioski te znajdują potwierdzenie w wynikach badań jakościowych przeprowadzonych w ramach wywiadów IDI/TDI. Operatorzy regionalni oraz eksperci zaangażowani we wdrażanie Programu podkreślali, że wydzielenie odrębnego instrumentu finansowego

dedykowanego młodzieży było trafną decyzją systemową. W ich opinii Fundusz Młodzieżowy wypełnia istotną lukę w systemie wsparcia, umożliwiając młodym ludziom realizację inicjatyw społecznych bez konieczności konkurencyjności z doświadczonymi organizacjami pozarządowymi w dużych konkursach grantowych, takich jak program NOWEFIO.

Szczególnie pozytywnie oceniano skierowanie wsparcia do samorządów uczniowskich, studenckich i doktoranckich. W wypowiedziach respondentów pojawiała się opinia, że dla części tych środowisk Fundusz Młodzieżowy jest pierwszym instrumentem grantowym, który w sposób systemowy dostrzega ich potrzeby i umożliwia realizację własnych projektów. W tym sensie Program jest postrzegany jako istotny element wzmacniania podmiotowości młodzieży oraz rozwijania lokalnych struktur partycypacji.

Jedną z najczęściej wskazywanych zalet Priorytetu 1 jest jego wysoka elastyczność tematyczna. Respondenci biorący udział w wywiadach IDI/TDI podkreślali, że szeroki katalog dopuszczalnych działań umożliwia młodzieży samodzielne definiowanie problemów i projektowanie inicjatyw odpowiadających na lokalne potrzeby.

Formuła regrantingu pozwala realizować projekty o bardzo zróżnicowanym charakterze, obejmujące m.in.:

- działania społeczne i wolontariackie,
- inicjatywy integracyjne i kulturalne,
- projekty ekologiczne i edukacyjne,
- działania artystyczne oraz rozwijające kompetencje społeczne.

Respondenci podkreślali, że brak sztywnego narzucania tematyki projektów sprzyja budowaniu poczucia sprawczości młodych ludzi i zwiększa ich zaangażowanie w realizowane działania.

Pomimo ogólnie pozytywnej oceny trafności Programu respondenci wskazywali również na potrzebę uwzględnienia nowych wyzwań społecznych, które zyskały na znaczeniu od momentu uruchomienia Funduszu Młodzieżowego.

Najczęściej pojawiające się postulaty dotyczyły:

zdrowia psychicznego młodzieży

Respondenci wskazywali, że kwestie dobrostanu psychicznego młodych ludzi oraz wsparcia w sytuacjach kryzysowych powinny być wyraźniej akcentowane w ramach Programu. Postulowano m.in. premiowanie projektów dotyczących zdrowia psychicznego lub wprowadzenie osobnych komponentów tematycznych w tym obszarze.

bezpieczeństwa cyfrowego i nowych technologii

W wywiadach pojawiały się również sugestie dotyczące większego otwarcia Programu na projekty związane z bezpieczeństwem cyfrowym, higieną cyfrową oraz wykorzystaniem sztucznej inteligencji. Zdaniem respondentów tematy te są dla młodzieży szczególnie istotne i mogą stanowić atrakcyjny obszar działań projektowych.

nowych wyzwań społecznych

Część respondentów wskazywała także na potrzebę uwzględnienia tematów związanych z wyzwaniami współczesności, takich jak zmiany klimatyczne, wykluczenie transportowe czy kwestie związane z bezpieczeństwem i odpornością społeczną.

adekwatności efektów względem założeń programu

Z perspektywy respondentów uczestniczących w wywiadach IDI/TDI efekty programu można uznać za adekwatne przede wszystkim w wymiarze edukacyjnym i kompetencyjnym. Program sprzyja rozwijaniu umiejętności planowania działań projektowych, zarządzania budżetem oraz współpracy w zespole. W wielu przypadkach mikrogranty umożliwiają młodzieży zdobycie pierwszych doświadczeń w realizacji projektów społecznych oraz w pracy z instytucjami publicznymi.

Respondenci podkreślali również, że Program skutecznie dociera do grup młodzieżowych, które wcześniej nie ubiegały się o środki publiczne. W tym sensie Fundusz Młodzieżowy pełni funkcję edukacyjną oraz animacyjną, przygotowując młodych ludzi do dalszej aktywności obywatelskiej.

Jednocześnie krytycznie oceniano konstrukcję części wskaźników programowych, w szczególności dotyczących liczby nowo powstałych rad młodzieżowych. Zdaniem respondentów wskaźnik zakładający powstanie około 600 nowych rad jest trudny do osiągnięcia, ponieważ jego realizacja zależy przede wszystkim od decyzji władz samorządowych, a nie bezpośrednio od działań organizacji realizujących projekty.

struktury odbiorców programu

W wywiadach pojawiał się również postulat większego otwarcia Programu na grupy nieformalne młodzieży, które nie funkcjonują w ramach struktur samorządów uczniowskich lub rad młodzieżowych. Niektórzy operatorzy wskazywali, że obecny podział na dwie ścieżki wsparcia bywa postrzegany jako zbyt sztywny i może ograniczać dostęp do programu młodzieży z mniejszych miejscowości, gdzie nie funkcjonują szkoły ponadpodstawowe lub aktywne rady młodzieżowe.

Respondenci sugerowali również większe przesunięcie akcentu z realizacji wskaźników ilościowych na pracę jakościową z młodzieżą. W ich opinii szczególnie na wczesnym etapie

rozwoju inicjatyw młodzieżowych kluczowe znaczenie ma wsparcie animacyjne i edukacyjne, a nie wyłącznie liczba realizowanych projektów.

Kluczowe wnioski

- Priorytety Programu FM są zasadniczo trafne i odpowiadają na potrzeby młodzieży zidentyfikowane w diagnozie programowej.
- Wywiady IDI/TDI potwierdzają, że Fundusz Młodzieżowy wypełnia istotną lukę w systemie wsparcia działań młodzieżowych.
- Jedną z największych zalet Programu jest jego elastyczność tematyczna, umożliwiającą młodzieży realizację inicjatyw odpowiadających na lokalne potrzeby.
- Program przynosi szczególnie dobre rezultaty w obszarze rozwoju kompetencji społecznych i projektowych młodych ludzi.
- Konstrukcja części wskaźników programowych, zwłaszcza dotyczących rad młodzieżowych, jest postrzegana jako trudna do osiągnięcia i zależna od czynników zewnętrznych.
- W przyszłości warto rozważyć większe otwarcie Programu na grupy nieformalne oraz uwzględnienie nowych wyzwań społecznych, takich jak zdrowie psychiczne czy bezpieczeństwo cyfrowe młodzieży.

3.7.4 Dobre praktyki - katalog rozwiązań skutecznych

Na podstawie analizy danych zastanych należy wskazać następujące dobre praktyki:

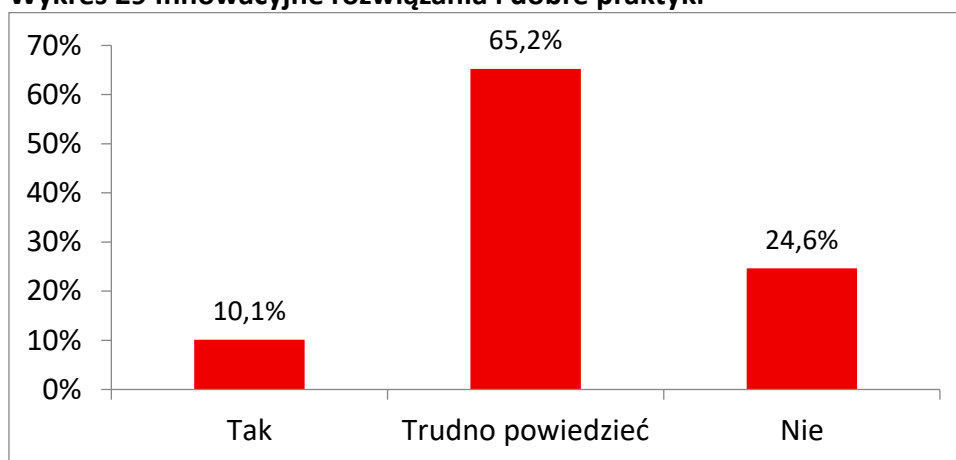
- aktywizację partnerstw lokalnych,
- warsztaty kompetencyjne,
- działania społeczne oparte na wolontariacie.

W opinii Ewaluatora wartościową inicjatywą byłoby stworzenie centralnego katalogu dobrych praktyk. Rekomenduje się zatem stworzenie repozytorium FM.

Większość przedstawicieli Beneficjentów (65,2%) nie potrafi jednoznacznie ocenić, czy w projekcie zastosowano rozwiązania, które warto upowszechniać. Jeden na dziesięciu badanych (10,1%) uważa, że organizacja, której jest reprezentantem w ramach realizacji projektu stosowała tego typu działania. Przeciwnego zdania jest jedna czwarta respondentów (24,6%), którzy nie dostrzegają tego typu działań w swoim projekcie.

Zdaniem osoby ewaluującej Program Beneficjenci postrzegają swoje działania raczej jako „standardowe” niż innowacyjne, co może wynikać z ostrożności w samoocenie lub z faktycznego profilu projektów (lokalne, jednorazowe działania). To sygnał, że jeśli FM ma pełnić także funkcję „inkubatora innowacji młodzieżowych”, potrzebne są bardziej wyraźne zachęty i narzędzia do identyfikacji oraz upowszechniania dobrych praktyk (np. konkursy na innowację, bank projektów).

Wykres 29 Innowacyjne rozwiązania i dobre praktyki

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CATI/CAWI N=72.

Analiza odpowiedzi otwartych wskazuje, że realizatorzy projektów FM chętnie sięgali po rozwiązania wzmocniające poczucie wspólnoty i sprawczości młodzieży. Po każdym z wydarzeń organizowano nie tylko formalne podsumowania, lecz także spotkania o charakterze celebracyjnym, budujące więź w grupie i doceniające wkład każdej osoby nawet tej, która włączyła się w działania na późniejszym etapie. Tego rodzaju praktyka sprzyjała powstawaniu trwałego poczucia przynależności i motywowała do kontynuacji aktywności po zakończeniu finansowania.

Wśród rozwiązań uznanych przez realizatorów za szczególnie udane znalazły się także innowacyjne formy warsztatów (np. moduły projektowane specjalnie pod potrzeby danej grupy), działania oparte na pracy własnej młodzieży - jak tworzenie i pielęgnowanie ogrodu szkolnego, który stał się przestrzenią „własną” uczniów - oraz model edukacji rówieśniczej, w którym przeszkoleni wolontariusze z samorządu uczniowskiego prowadzili zajęcia dla swoich kolegów i koleżanek. Zwracano również uwagę na wartość wymiany międzyszkolnej pomiędzy różnymi regionami Polski oraz szkoleń wyjazdowych, pozwalających młodzieży na intensywną pracę warsztatową w oderwaniu od codziennego szkolnego kontekstu.

Z perspektywy Ewaluatora można uznać, że opisane rozwiązania dobrze wpisują się w założenia Programu FM, szczególnie w obszarach aktywizacji, budowania kompetencji społecznych i obywatelskich oraz wzmocnienia podmiotowości młodych ludzi. Wspólnym mianownikiem jest tu odejście od modelu „jednorazowego wydarzenia” na rzecz procesowego podejścia: młodzież planuje, współprowadzi i odpowiada za działania, a następnie widzi ich namacalne efekty (np. stworzony przez siebie ogród czy zrealizowane forum). Praktyki te można traktować jako dobre przykłady do upowszechniania wśród innych operatorów i beneficjentów FM. Jest to istotne zwłaszcza tam, gdzie dotychczas dominował bardziej tradycyjny, „konferencyjno-warsztatowy” model pracy z młodzieżą.

Katalog i zestawienie dobrych praktyk przygotowane zostały na podstawie studiów przypadku. Poniżej przedstawiono tabelaryczne zestawienie wniosków z badania.

Analiza studiów przypadku wskazuje, że projekty realizowane w ramach Priorytetu 1 Funduszu Młodzieżowego cechuje wysoka trafność założeń oraz adekwatność działań względem zdiagnozowanych potrzeb młodzieży. W opinii Ewaluatora warto zwrócić uwagę szczególnie na konsekwentne stosowanie rozwiązań wzmacniających sprawczość młodych osób, w tym **powierzanie realnych ról organizacyjnych, rozwój kompetencji społecznych i praktyczne angażowanie w inicjatywy lokalne**. Projekty charakteryzuje również wysoka skuteczność operacyjna, ponieważ większość działań realizowano zgodnie z harmonogramem, a napotykanne problemy rozwiązywano elastycznie i efektywnie. Bardzo istotne jest również to, że obserwowana trwałość rezultatów (zarówno w wymiarze organizacyjnym, jak i społecznym) świadczy o **solidnym potencjale dalszego rozwoju inicjatyw młodzieżowych powstałych dzięki wsparciu FM**.

Tabela 4 Zestawienie dobrych praktyk wyodrębnionych na podstawie studiów przypadku

Nazwa / opis projektu	Założenia i cele	Przebieg działań (problemy i reakcje)	Rezultaty	Trwałość rezultatów
„Cyklon” - projekt dot. ubóstwa menstruacyjnego (samorząd uczniowski)	Odpowiedź na problem ubóstwa menstruacyjnego; zapewnienie dostępu do wiedzy (warsztaty) i produktów higienicznych; uświadamianie skali problemu w szkołach.	Trudności w znalezieniu młodej specjalistki - rozwiązanie: wykorzystanie kontaktów nieformalnych; niskie zainteresowanie ankietami - rezygnacja z części wskaźników miękkich; konieczne drobne korekty budżetowe.	Przeprowadzenie warsztatów z seksuologiem/położną/psycholożką; zakup i udostępnienie produktów higienicznych; zwiększenie świadomości nt. menstruacji.	Produkty dostępne nadal w szkołach; temat menstruacji traktowany bez tabu; początek stałego doposażania toalet; projekt stanowi bazę do kontynuacji kampanii.
Gra miejska + integracja rady nowej kadencji (Rada Młodzieżowa)	Integracja młodzieży ze szkół miasta; wprowadzenie nowych radnych w pracę rady; budowanie wspólnoty obywatelskiej.	Zmiany jedynie budżetowe (różnice w cenach); realizacja zgodna z planem; brak poważnych trudności organizacyjnych.	Integracja szkół; zwiększona wiedza uczniów o projektach UE w mieście; wzmocnienie zespołu rady nowej kadencji; wysokie frekwencje.	Rada rozpoczyna kadencję jako zintegrowana grupa; scenariusze gier i narzędzia integracyjne nadają się do dalszego wykorzystania.

Nazwa / opis projektu	Założenia i cele	Przebieg działań (problemy i reakcje)	Rezultaty	Trwałość rezultatów
Program aktywizacji młodzieży w gminie Bukowsko	Aktywizacja młodzieży, przełamanie bierności, tworzenie przestrzeni do działania; rozwijanie talentów, praca zespołowa i budowanie więzi lokalnych.	Problemy logistyczne (dojazdy, dostępność) - rozwiązanie: wysoka elastyczność terminów; stopniowanie odpowiedzialności młodzieży; opóźnienia wynikające z obciążeń uczniów.	Rozwój kompetencji młodzieży, powstanie mini-projektów, większa samodyscyplina uczestników; wzrost identyfikacji z lokalnością.	Młodzież deklaruje dalsze uczestnictwo; powstała lokalna grupa inicjatywna; projekt stał się impulsem do nowych działań w gminie.
Warsztaty cyberbezpieczeństwa + konferencja (Rada Powiatu Starachowickiego)	Odpowiedź na potrzeby zgłaszane przez młodzież: cyberbezpieczeństwo, hejt, oraz diagnoza „jak zatrzymać młodych w powiecie”; integracja rad i środowisk.	Jedyna zmiana: przesunięcia budżetowe z powodu niższej ceny prelegenta; brak trudności merytorycznych; dobra logistyka dzięki wsparciu starostwa.	Przeprowadzenie warsztatów dla 60+ młodych; konferencja z udziałem rad, biznesu, kultury i samorządu; zderzenie perspektyw pokoleń; nadwyżka uczestników.	Rada kontynuuje działania; zainicjowane kontakty między różnymi radami gminnymi; materiały z konferencji będą wykorzystywane w dalszym planowaniu polityk młodzieżowych.
Bieg jubileuszowy 80-lecia gminy (Młodzieżowa Rada Gminy)	Wzmocnienie więzi społecznych, promocja zdrowia, integracja	Jedyny problem: niewystarczające środki na	Biegi dla różnych grup wiekowych; wysoka frekwencja; silna integracja mieszkańców; promocja zdrowego stylu życia.	Wydarzenie planowane jako cykliczne; partnerstwa

Nazwa / opis projektu	Założenia i cele	Przebieg działań (problemy i reakcje)	Rezultaty	Trwałość rezultatów
	międzypokoleniowa; wydarzenie sportowe jako narzędzie aktywizacji.	profesjonalną obsługę biegu - rozwiązanie: pozyskanie sponsorów lokalnych; wsparcie organizacyjne „Kaszuby Biegają”.		sponsorsko-organizacyjne utrwalone; wzrost zainteresowania biegami lokalnymi.
Spektakl profilaktyczny tworzony przez młodzież (samorząd szkolny)	Pokazanie problemów psychicznych młodzieży z perspektywy młodych; stworzenie spektaklu jako narzędzia edukacyjnego i profilaktycznego.	Mało czasu (szkoła zamknięta w wakacje) - intensyfikacja pracy od września; zmiana terminu z powodu matur próbnych; wysoka mobilizacja uczniów mimo ograniczeń czasowych.	Stworzenie pełnego spektaklu, zaangażowanie 19 uczniów; rozwój kompetencji scenicznych i technicznych; szeroka odbiorczość w środowisku szkolnym.	Spektakl będzie ponawiany; szkoła uznała formę za wartościową; młodzież stworzyła załóżek stałej grupy artystyczno-profilaktycznej.
Projekt „Uwierz w siebie” - mentoring i akcje społeczne (Stow. Uwierz w Siebie)	Zwiększenie zaangażowania młodzieży w życie miasta; stworzenie przestrzeni do współpracy szkół średnich; rozwój inicjatyw społecznych.	Zgłosiło się więcej uczestników niż zakładano; konieczność reorganizacji grup; jedna grupa musiała zmienić koncepcję (brak zgody placówki) - szybka adaptacja i	4 akcje społeczne zamiast 3; współpraca między szkołami; zaangażowanie w działania dobroczynne, ekologiczne i międzypokoleniowe; rozwój kompetencji organizacyjnych.	Grupy zaplanowały kontynuację działań (np. sprzątanie wałów wiosną); szkoły nawiązały trwałe kontakty; mentoring pozostaje dostępny.

Nazwa / opis projektu	Założenia i cele	Przebieg działań (problemy i reakcje)	Rezultaty	Trwałość rezultatów
		nowy pomysł (sprzątanie cmentarza).		
„Przyszłość Świemina” - działania wolontariackie, ogródek i warsztaty międzypokoleniowe (Stow. Przyszłość Świemina)	Odpowiedź na potrzeby młodzieży i społeczności: pomoc zwierzętom, estetyzacja przestrzeni, integracja z seniorami; rozwijanie postaw wolontariackich.	Brak znaczących trudności; duża synergia między szkołą, LOWE i stowarzyszeniem; intensywna mobilizacja młodzieży; precyzyjne planowanie.	Zbiórka 100 kg karmy; film promocyjny z 1600 wyświetleniami; powstanie strefy relaksu („strefa marzeń”); warsztaty z seniorami i 100 upominków.	Strefa relaksu staje się miejscem stałym; kontynuacja współpracy młodzież-seniorzy; trwała zmiana nawyków wolontariackich.
Drukarka 3D dla szkoły - rozwój kompetencji technicznych (samorząd uczniowski)	Udostępnienie nowoczesnych narzędzi technologicznych; wyrównywanie szans uczniów nieposiadających własnego sprzętu; rozwijanie projektowania 3D.	Problemy jedynie z wymaganiami dot. promocji (posty na FB); pozostałe działania zgodnie z planem; szkolenia dla nauczycieli i uczniów.	Wprowadzenie druku 3D jako elementu edukacji; rozwój umiejętności technicznych; wzrost zainteresowania CAD i projektowaniem 3D.	Drukarka działa na stałe w pracowni; uczniowie korzystają z niej regularnie; projekt otworzył drogę do dalszych inicjatyw technologicznych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania case study

3.7.5 Skuteczność działań zaradczych podejmowanych przez operatorów i rady

W sprawozdaniach operatorów można wyodrębnić szereg działań, w tym:

- modyfikacje harmonogramów,
- wsparcie doradcze,
- uzupełniające konsultacje.

W opinii Ewaluatora Operatorzy reagują adekwatnie, lecz działania nie są wystandaryzowane.

W odpowiedziach operatorów podczas wywiadów TDI/IDI można zauważyć, że w reakcji na napotymane bariery wprowadzają oni szereg działań zaradczych zarówno na poziomie procedur grantowych, jak i codziennej pracy z radami i samorządami. Większość z tych działań jest oceniana jako skuteczna w ograniczaniu ryzyk i zwiększaniu jakości rezultatów, choć czasami nie usuwają one w pełni przyczyn problemów.

Po stronie operatorów dominują trzy typy działań zaradczych. **Pierwszy to intensywne wsparcie informacyjne i szkoleniowe**, do którego zalicza się organizowanie spotkań w większości powiatów przed ogłoszeniem naboru, tłumaczenie zasad konkursu i kryteriów oceny, a także bezpośrednie docieranie do szkół i powiatów z ofertą Funduszu. Tam, gdzie takie działania podjęto, udało się przełamać początkowy brak rozpoznawalności Programu, zwiększyć liczbę zgłoszeń oraz lepiej dopasować projekty do założeń Priorytetu 1.

Drugi typ działań to **modyfikacja zasad regrantingu i procedur pracy z wnioskami**. Operatorzy wskazują m.in. na wprowadzenie większej liczby mniejszych grantów (łatwiejszych do zrealizowania przez młodzież), a także dodatkowych rozmów z każdą grupą po złożeniu wniosku. Te rozmowy pełnią funkcję „sita” i pozwalają zweryfikować, czy młodzież realnie wie, o czym jest projekt, oraz wykryć sytuacje, w których projekty są de facto inicjatywą dorosłych (np. nauczycieli), a młodzi zostali wpisani „na listę” bez świadomości. Respondenci oceniają te rozwiązania jako skuteczne narzędzia podnoszenia jakości i autentyczności projektów, choć jednocześnie uważają je za bardzo pracochłonne.

Trzeci obszar działań zaradczych to wzmocnienie opieki nad grantobiorcami to **wyznaczenie dedykowanych pracowników młodzieżowych**, którzy prowadzą grupy przez cały cykl projektu, pomagają w kwestiach formalnych i finansowych oraz „przejmują” część roli niedostępnych lub pasywnych patronów. Operatorzy podkreślają, że dzięki temu młodzi czują się pewniej, chętniej podejmują się projektów bez patrona, a ryzyko błędów w realizacji i rozliczaniu jest mniejsze.

W opinii Ewaluatora działania te można uznać za bardzo skuteczne w wymiarze jakościowym, jednakże wymagają znacznych nakładów pracy i nie zawsze są możliwe do skalowania w ramach obecnych budżetów.

Po stronie rad i samorządów działania zaradcze dotyczą głównie **radzenia sobie z rotacją i ograniczeniami formalnymi**. Rady starają się m.in. włączać do projektów młodszych uczniów (np. z klas VII–VIII), budując w ten sposób „korytarz” sukcesji i wzmacniając ciągłość działań, mimo że formalnie nie zawsze mogą oni pełnić rolę wnioskodawców. Część rad rozwija wewnętrzne zasady pracy (regulaminy, podział ról, system przekazywania wiedzy nowym członkom), co zmniejsza ryzyko „wyzerowania” doświadczeń po każdej kadencji.

Zdaniem Ewaluatora są to realne, oddolne działania wzmacniające trwałość efektów, ale ich skuteczność jest ograniczana przez zewnętrzne ramy (wiek, regulacje, brak stałego wsparcia dorosłych).

Na poziomie centralnym NIW podejmuje działania zaradcze o charakterze strategicznym prowadzi konsultacje społeczne, przygotowuje zmiany Programu, w tym urealnienie wskaźników i korektę założeń dotyczących wieku oraz definicji grup docelowych.

W ocenie Ewaluatora są to kroki konieczne, aby działania podejmowane oddolnie przez operatorów i rady nie pozostawały w sprzeczności z logiką programową, lecz mogły ją współtworzyć. Ostateczna skuteczność tych działań będzie zależała od tego, na ile planowane zmiany zostaną wprowadzone w życie i czy zostanie zachowana ciągłość wsparcia dla rad i samorządów w kolejnych latach.

3.7.6 Podsumowanie - ocena ogólna realizacji Priorytetu 1 na etapie mid-term

Analiza danych zastanych oraz wyników badań empirycznych pozwala na sformułowanie syntetycznej oceny realizacji Priorytetu 1 Programu Fundusz Młodzieżowy na etapie mid-term.

Na podstawie przeprowadzonej analizy można wskazać następujące kluczowe ustalenia:

- dokumenty programowe i regulacyjne są spójne z logiką interwencji oraz diagnozą potrzeb młodzieży,
- mechanizm regrantingu stanowi trafny instrument wsparcia inicjatyw młodzieżowych,
- operatorzy regionalni w większości przypadków wdrażają Program zgodnie z przyjętymi zasadami,
- występują istotne różnice jakościowe między regionami i sposobami wdrażania Programu przez poszczególnych operatorów,
- system wskaźników jest zasadniczo kompletny, jednak wymaga doprecyzowania, zwłaszcza w zakresie rezultatów jakościowych,

- monitoring trwałości efektów oraz rezultatów miękkich nie ma obecnie jednolitego charakteru w dokumentacji sprawozdawczej.

W świetle analizy danych zastanych można stwierdzić, że Priorytet 1 Programu Fundusz Młodzieżowy jest realizowany zgodnie z założeniami Programu. Dokumenty programowe są spójne, a przyjęta konstrukcja wskaźników pozostaje zgodna z logiką interwencji publicznej. Jednocześnie analiza dokumentacji wskazuje na potrzebę doprecyzowania sposobu raportowania efektów jakościowych oraz wprowadzenia bardziej systemowego monitoringu trwałości rezultatów.

Mechanizm regrantingu, polegający na przekazywaniu środków operatorom regionalnym, należy uznać za trafny zarówno z perspektywy dokumentów programowych, jak i wyników badań empirycznych. Analiza wniosków, sprawozdań oraz kontroli zewnętrznych wskazuje, że środki finansowe są w większości przypadków efektywnie dystrybuowane, a budżet Programu wykorzystywany zgodnie z przeznaczeniem.

Jednocześnie wyniki badań ankietowych CAWI/CATI wskazują na bardzo wysoką ocenę użyteczności mikrograntów przez beneficjentów. Wszyscy respondenci deklarują pozytywny wpływ wsparcia na działalność rad młodzieżowych i samorządów uczniowskich, co potwierdza adekwatność mechanizmu mikrograntów jako narzędzia aktywizacji młodzieży.

Program pełni zarówno funkcję wzmacniającą istniejące struktury młodzieżowe, jak i inicjującą nowe formy aktywności. Część respondentów wskazuje, że działalność rad lub samorządów została zapoczątkowana dzięki wsparciu z Funduszu Młodzieżowego. Jednocześnie analiza pokazuje wyraźne zróżnicowanie charakteru realizowanych projektów w zależności od typu beneficjenta.

Rady młodzieżowe przy jednostkach samorządu terytorialnego częściej realizują projekty o charakterze partycypacyjnym i rzeczniczym. Samorządy uczniowskie koncentrują się głównie na działaniach integracyjnych i edukacyjnych, natomiast samorządy studenckie częściej inicjują działania społeczne i wolontariackie.

Występują również różnice terytorialne. Jednostki działające w większych miastach dysponują zazwyczaj silniejszym zapleczem instytucjonalnym i organizacyjnym, podczas gdy w mniejszych miejscowościach projekty częściej koncentrują się na podstawowych działaniach integracyjnych oraz budowaniu kompetencji społecznych młodzieży.

Ocena dokumentacji konkursowej, procesu aplikowania oraz komunikacji z operatorami jest jednoznacznie pozytywna. Regulaminy konkursowe są postrzegane jako przejrzyste, dokumenty aplikacyjne jako czytelne, a sam proces regrantingu jako zrozumiały dla beneficjentów. Jednym z kluczowych zasobów Programu jest wysoka jakość wsparcia

miękkiego zapewnianego przez operatorów regionalnych, obejmującego konsultacje, działania informacyjne oraz pomoc w przygotowaniu i rozliczaniu projektów.

Analiza danych empirycznych, w szczególności wywiadów IDI/TDI, wskazuje również na wysoką trafność Priorytetu 1 w kontekście potrzeb młodzieży. Program wypełnia lukę w systemie wsparcia inicjatyw młodzieżowych i umożliwia realizację projektów przez grupy, które wcześniej nie ubiegały się o środki publiczne. Szczególnie pozytywnie oceniana jest elastyczność tematyczna Programu oraz możliwość realizowania projektów odpowiadających na lokalne potrzeby młodych ludzi.

Jednocześnie analiza wskazuje na kilka istotnych obszarów ryzyka i wyzwań związanych z dalszą realizacją Programu. Najważniejsze z nich dotyczą:

- dużych różnic jakościowych pomiędzy operatorami regionalnymi,
- zróżnicowanej interpretacji wskaźników oraz ograniczonego udokumentowania trwałości rezultatów,
- braku jednolitego systemu monitorowania rezultatów miękkich i partnerstw,
- barier wewnętrznych po stronie części rad i samorządów, takich jak wysoka rotacja uczestników, ograniczone doświadczenie organizacyjne czy przeciążenie opiekunów.

W świetle powyższych ustaleń kierunek oddziaływania Funduszu Młodzieżowego należy ocenić jako trafny, a oferowane wsparcie jako adekwatne i wysoko cenione przez beneficjentów. Jednocześnie pełna ocena efektywności oraz trwałości Priorytetu 1 na etapie mid-term wymaga dalszego, systematycznego monitorowania rezultatów oraz pogłębionej analizy danych empirycznych.

Na podstawie przeprowadzonych analiz Ewaluator opracował zestaw rekomendacji przekrojowych dla Priorytetu 1 Funduszu Młodzieżowego, których celem jest przede wszystkim wzmocnienie istniejących kierunków działań oraz usprawnienie wybranych elementów systemu wdrażania Programu.

Tabela 5 Tabela Wniosków i rekomendacji

Lp	Wniosek z badania	Rekomendacja	Adresat	Termin wdrożenia	Sposób wdrożenia
1.	System sprawozdawczości pozwala monitorować realizację projektów, jednak dostarcza ograniczonych informacji o trwałości rezultatów działań młodzieżowych.	Wzmocnienie uwzględniania trwałości efektów projektów poprzez promowanie rozwiązań umożliwiających utrzymanie kontaktu z uczestnikami oraz poznanie ich dalszej aktywności społecznej.	NIW-CRSO	kolejna edycja programu	Uwzględnienie w dokumentacji konkursowej zapisów zachęcających do planowania działań podtrzymujących kontakt z uczestnikami projektów, w tym np. tworzenia sieci absolwentów lub innych form utrzymywania relacji z młodzieżą; wskazanie możliwości uwzględniania w ofertach elementów dotyczących dalszej aktywności uczestników po zakończeniu udziału w projekcie.
2.	Operatorzy regionalni pełnią kluczową rolę w animowaniu środowisk młodzieżowych oraz wspieraniu organizacji w przygotowaniu i realizacji projektów.	Wzmocnienie komponentu animacyjnego i doradczego realizowanego przez operatorów programu poprzez wyraźniejsze uwzględnienie jego znaczenia w założeniach konkursowych.	NIW-CRSO	kolejna edycja programu	Uwzględnienie w dokumentacji konkursowej zapisów podkreślających znaczenie działań animacyjnych i doradczych dla osiągnięcia rezultatów programu; wskazanie przykładowych form wsparcia (np. spotkania informacyjne, konsultacje projektowe, szkolenia dla młodzieży), przy zachowaniu

Lp	Wniosek z badania	Rekomendacja	Adresat	Termin wdrożenia	Sposób wdrożenia
					elastyczności w doborze działań przez operatorów; uwzględnienie jakości działań animacyjnych w ocenie realizacji zadań przez operatorów.
3.	Zasięg programu jest zróżnicowany terytorialnie – w części regionów aktywność organizacji młodzieżowych jest wyraźnie niższa.	Wzmocnienie rozpoznania i uwzględniania zróżnicowania terytorialnego aktywności młodzieżowej poprzez lepsze wykorzystanie informacji o działaniach realizowanych w mniej aktywnych środowiskach.	NIW-CRSO	kolejna edycja programu	Uwzględnienie w procesie monitorowania programu informacji o działaniach podejmowanych w środowiskach o niższej aktywności młodzieżowej oraz ich uwarunkowaniach; zachęcanie operatorów do podejmowania działań animacyjnych i informacyjnych w tych obszarach, przy zachowaniu elastyczności w doborze form wsparcia i uwzględnieniu lokalnych uwarunkowań.
4.	Część organizacji młodzieżowych i grup nieformalnych potrzebuje wsparcia w przygotowaniu projektów oraz w realizacji	Wzmocnienie dostępności wsparcia doradczego i edukacyjnego dla mniej doświadczonych organizacji młodzieżowych i grup nieformalnych, w szczególności na etapie przygotowania i realizacji projektów.	operatorzy	kolejna edycja programu	Zachęcanie operatorów do rozwijania działań wspierających przygotowanie projektów przez nowe i mniej doświadczone podmioty, w tym

Lp	Wniosek z badania	Rekomendacja	Adresat	Termin wdrożenia	Sposób wdrożenia
	działań finansowanych z programu.				np. organizacji szkoleń, webinarów, konsultacji projektowych oraz przygotowania przystępnych materiałów instruktażowych; umożliwienie uzyskania wsparcia doradczego przed złożeniem wniosku oraz na etapie realizacji projektu.
5.	Skuteczność i trwałość działań realizowanych w ramach projektów młodzieżowych w istotnym stopniu zależy od zaangażowania otoczenia instytucjonalnego, w tym w szczególności opiekunów rad, nauczycieli oraz innych osób wspierających młodzież, przy czym wsparcie to nie zawsze stanowi wyraźny element projektów.	Wzmocnienie uwzględniania roli otoczenia instytucjonalnego młodzieży w realizacji projektów poprzez szersze włączanie opiekunów oraz instytucji wspierających.	NIW-CRSO	kolejna edycja programu	Uwzględnienie w dokumentacji konkursowej zapisów umożliwiających realizację działań skierowanych do opiekunów rad, nauczycieli oraz innych osób wspierających młodzież; zachęcanie do organizacji spotkań, szkoleń i innych działań wzmacniających kompetencje otoczenia młodzieży, przy zachowaniu elastyczności form wsparcia.
6.	Poziom realizacji wskaźników Programu pozostaje niski w stosunku do wartości docelowych, co	Dostosowanie konstrukcji konkursów do poziomu realizacji wskaźników poprzez silniejsze ukierunkowanie interwencji na	NIW-CRSO	kolejna edycja programu	Uwzględnienie w dokumentacji konkursowej zapisów wzmacniających

Lp	Wniosek z badania	Rekomendacja	Adresat	Termin wdrożenia	Sposób wdrożenia
	wskazuje na ograniczoną skuteczność osiągnięcia zakładanych rezultatów.	osiąganie konkretnych rezultatów Programu.			orientację na rezultaty, w tym np. doprecyzowanie oczekiwanych efektów projektów, powiązanie oceny wniosków z ich potencjałem do realizacji wskaźników oraz promowanie działań bezpośrednio przyczyniających się do ich osiągnięcia; rozważenie wprowadzenia mechanizmów zachęcających do koncentracji na kluczowych rezultatach Programu.
7.	Realizacja Programu wiąże się z wysokim poziomem złożoności organizacyjnej, przy jednoczesnych	Wzmocnienie zasobów organizacyjnych NIW-CRSO w zakresie przygotowania i realizacji konkursów oraz monitorowania efektów Programu.	NIW-CRSO	kolejna edycja programu	Zapewnienie adekwatnych zasobów kadrowych i organizacyjnych do obsługi konkursów oraz

Lp	Wniosek z badania	Rekomendacja	Adresat	Termin wdrożenia	Sposób wdrożenia
	wyzwaniach w zakresie monitorowania i osiągnięcia wskaźników.				monitorowania realizacji Programu; rozważenie wzmocnienia zespołów odpowiedzialnych za nadzór nad operatorami i analizę danych sprawozdawczych, co umożliwi bardziej efektywne zarządzanie Programem i bieżące reagowanie na wyzwania wdrożeniowe.

Źródło: opracowanie własne

4 Spis tabel i rysunków

Tabela 1 Tabela wskaźników celu szczegółowego 1 Programu FM w projektach dofinansowanych w ramach priorytetu 1	14
Tabela 1. Skala mikrodotacji i wniosków w Priorytecie 1 FM (2022)	16
Tabela 2. Skala mikrodotacji i wniosków w Priorytecie 1 FM (2022)	26
Tabela 3 Zestawienie dobrych praktyk wyodrębnionych na podstawie studiów przypadku ...	92
Tabela 7 Tabela Wniosków i rekomendacji	100
Wykres 1 Rok otrzymania wsparcia z FM	15
Wykres 2 Typ beneficjenta	27
Wykres 3 Typ beneficjenta	27
Wykres 4 Grupy wiekowe członków rady/samorządu	28
Wykres 5 Czas funkcjonowania rady/samorządu	29
Wykres 6 Funkcjonowanie rady przed otrzymaniem wsparcia z FM	29
Wykres 7 Adekwatność wsparcia FM do potrzeb młodzieży	42
Wykres 8 Formy działalności rady/samorządu	45
Wykres 9 Cele przeznaczenia mikrograntów	46
Wykres 10 Organizacja debat, konferencji, spotkań nt. problemów młodzieży	49
Wykres 11 Korzystanie z mediów społecznościowych	50
Wykres 12 Korzystanie z mediów społecznościowych	51
Wykres 13 Nowe umiejętności i kompetencje zdobyte dzięki projektowi realizowanemu w ramach Programu FM	53
Wykres 14 Czy dzięki FM nawiązano współpracę?	60
Wykres 15 Z kim nawiązano współpracę?	62
Wykres 16 Współpraca międzynarodowa	63
Wykres 17 Udział w akcjach wolontariatu / działaniach społecznych	65
Wykres 18 Zaangażowanie w działania Korpusu Solidarności	66
Wykres 19 Plany kontynuacji działalności po zakończeniu wsparcia	70
Wykres 20 Przejrzystość procedur konkursowych	73
Wykres 21 Czytelność i dostępność dokumentów konkursowych	74
Wykres 22 Ocena komunikacji i wsparcia operatora	75
Wykres 23 Najbardziej przydatne formy wsparcia operatora	76
Wykres 24 Trudności w realizacji projektu	78
Wykres 25 Trudność wymagań sprawozdawczych	79
Wykres 26 Przydatność i wpływ mikrograntu na działalność rady/samorządu	82
Wykres 27 Ocena działań promocyjnych FM	83
Wykres 28 Trwałość efektów w przyszłości	84

Wykres 29 Innowacyjne rozwiązania i dobre praktyki 90

5 Bibliografia

1. Ogłoszenia i regulaminy konkursów Funduszu Młodzieżowego (FM), Narodowy Instytut Wolności - Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego, różne edycje 2022- 2024.
2. Ogólnodostępne informacje o naborach ogłaszanych przez Operatorów regionalnych FM - Priorytet 1
3. Podręcznik oferenta Rządowego Programu Fundusz Młodzieżowy, Narodowy Instytut Wolności - Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego,
4. Raporty ewaluacyjne z realizacji Funduszu Młodzieżowego (FM), m.in. „Raport Ewaluacyjny FM - Priorytet 1, Etap Mid-Term”, EU-Consult, [rok].
5. Rządowy Program Fundusz Młodzieżowy na lata 2022- 2033
6. Ustawa z dnia 15 września 2017 r. o Narodowym Instytucie Wolności - Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego, Dz.U. 2017 poz. 1909 ze zm.
7. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, Dz.U. 2003 nr 96 poz. 873 ze zm.
8. Wybrane sprawozdania częściowe i końcowe z realizowanych projektów Funduszu Młodzieżowego (FM), źródło wewnętrzne - dokumenty przekazane przez Zamawiającego.
9. Wybrane wnioski o dotacje Operatorów FM - Priorytet 1